

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 833

5. TRAVNJA 2019. CIJENA 50 DINARA

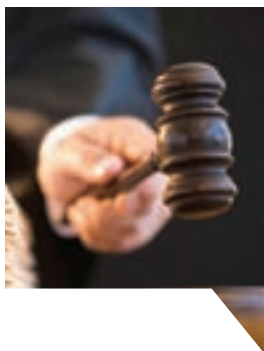

Rad medija u žiži javnosti

Medijska bura o medijima

Intervju: Lazar Cvijin, predsjednik Izvršnog odbora HNV-a

Ambiciozni planovi uz financijske izazove

4

Zajednica protjeranih Hrvata
iz Srijema, Bačke i Banata
Podrška rasvjetljavanju zločina

6

Rad medija u žiži javnosti
Medijska bura o medijima

22

HKUD Vladimir Nazor sređuje
arhivsku građu
Povijest Hrvata u Somboru dostupna svima

30

U Šidu obilježena 150 godina
od rođenja književnika
i prevoditelja Ise Velikanovića
U spomen na hrvatskog velikana iz Srijema

34

Zemun ostaje bez samostana
školskih sestara trećeg reda
svetog Franje
Završetak misije u Srbiji

43

Šahovski memorijal
prof. Franja Matarić
Kurčubiću nova pobjeda

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (zamjenik predsjednika/ce),
Martin Bačić, Antun Borovac, Josip Dumendžić,
Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinator dopisne službe)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Usporedbama do realnosti

Kada predstavnici vlasti govore o nacionalnim manjinama i njihovim pravima, ovdje u Srbiji, nerijetko se pribjegava uspoređivanju i nerijetko se tvrdi kako su kod nas prava manjina na najvišoj razini. O tome što se uspoređuje, s kim se uspoređujemo i na temelju čega se tvrdi da smo »šampioni« rijetko kada se govori. S druge strane, kada oni o kojima je riječ, predstavnici nacionalnih manjina, govore o istoj stvari ocjene nisu tako dobre.

Tako je na nedavno održanom sastanku Savjeta za nacionalne manjine premijerka **Brnabić** ocijenila kako Vlada radi na kontinuiranom unaprjeđenju položaja pripadnika nacionalnih manjina u našoj zemlji, istakavši da je rad Savjeta potvrda posvećenosti toj temi. Na istoj sjednici je i ministar **Ružić** obavijestio nazočne da je Savjet usvojio preporuku Koordinacije nacionalnih vijeća da se ove godine iz proračunskog fonda za manjine financira unaprjeđenje kulturne djelatnosti nacionalnih manjina u Srbiji i da je za financiranje ovih programa i projekata namijenjeno 30 milijuna dinara (254.237 eura). Inače, ovaj Savjet je osnovan da prati i razmatra stanje ostvarivanja prava nacionalnih manjina i stanje međunacionalnih odnosa u Srbiji, a čine ga ministri i drugi državni dužnosnici te predsjednici nacionalnih vijeća nacionalnih manjina.

Ako bismo se usporedili recimo s Hrvatskom, možemo vidjeti da i u Republici Hrvatskoj postoji tijelo istog imena međutim Savjet za nacionalne manjine u susjednoj nam zemlji ne čine predstavnici Vlade već saborski zastupnici nacionalnih manjina, zatim predstavnici nacionalnih manjina iz stručnih, kulturnih, vjerskih i znanstvenih redova i predstavnika manjinskih udruga, te predstavnici iz Vijeća za nacionalne manjine. Drugim riječima, čine ga predstavnici samih nacionalnih manjina koji autonomno odlučuju o različitim pitanjima od interesa za manjine. Među ostalim i o raspodjeli sredstava za ostvarivanje kulturne autonomije nacionalnih manjina. Ako se složimo da je daleko demokratičnije da tijelo koje se bavi pitanjima nacionalnih manjina čine predstavnici manjina, što reći o razlici u količini sredstava. Prema detaljnom priopćenju Savjeta za nacionalne manjine Hrvatske, sa sjednice koja je održana 27. veljače, navodi se kako su udruge i ustanove 19 nacionalnih manjina predložile za ostvarivanje programa dodjelu sredstava iz državnog proračuna u ukupnom iznosu od 50.653.703,57 kuna (6.753.733 eura). Da čovjek ne povjeruje, ako se već uspoređujemo. No, nije sve u novcima, reći će netko. Nije, nešto je i u participaciji pripadnika manjina u odlučivanju, to jest o njihovom uvažavanju. A kako kaže predsjednica HNV-a, na posljednjoj sjednici su predstavnici Vlade rekli što su imali te su napustili sjednicu pa za mišljenje predstavnika manjina recimo o provođenju Akcijskog plana za manjine oni koji suštinski odlučuju o pitanjima manjina nisu bili zainteresirani. Za novu predsjednicu ovakva je situacija neshvatljiva i simulativna te pripremljenu analizu o provođenju akcijskog plana nije niti izložila. No, nije to ništa novo, može se čak reći, na žalost, da je uobičajeno kod nas. Dovoljno je samo podsjetiti se na sjednicu Savjeta za nacionalne manjine od prošle godine kada je iznos bio 21,8 milijuna dinara (oko 185 tisuća eura), a predstavnici manjina su se i onda žalili na iznos izdvojenih sredstava kao i isključenost manjina iz odlučivanja o pitanjima koja se tiču njih samih. Pa, onda na temelju ove skromne usporedbe možemo zaključiti – kontinuiteta ima, ali napretka baš i ne.

J. D.

Priopćenje Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Podrška rasvjetljavanju zločina

»Prema objavi beogradskoga Fonda za humanitarno pravo (FHP) od 13. ožujka ove godine, Tužiteljstvo za ratne zločine (TRZ) odbacilo je kaznenu prijavu koju je FHP podnio početkom veljače 2019. godine zbog zločina protiv čovječnosti koji je prema prijavi počinjen u listopadu 1991. godine u Moroviću (Šid), kada su pripadnici Jugoslavenske narodne armije (JNA) iz kuće izveli braću **Abjanović**, nakon čega im se izgubio svaki trag. Kaznena prijava je odbačena, jer se prema tumačenju TRZ-a, procesuiranjem zločina protiv čovječnosti krši načelo zakonitosti. Ovim obrazloženjem TRZ je nastavio s praksom neprocesuiranja zločina protiv čovječnosti koji su počinjeni na prostoru bivše Jugoslavije, čime su uskratili pravo velikom broju žrtava da konačno dosegnu pravdu.

Između 1991. i 1995. godine Hrvati u Vojvodini bili su izloženi sistematskom i rasprostranjenom kršenju ljudskih prava koje je rezultiralo ubojstvima, batinanjima i prijetnjama, s ciljem da se isele u Hrvatsku. S obzirom na to da su Hrvati na prostoru Vojvodine u dužem razdoblju bili izloženi pritiscima koji su vršeni na organiziran način, uz znanje vlasti Srbije, FHP smatra da je nestanak braće Abjanović zločin protiv čovječnosti, pokrenut u okviru sistematskog napada na Hrvate iz Vojvodine«, navodi se u priopćenju uz citat da je »stajalište TRZ-a da se zločin protiv čovječnosti ne može procesuirati pred sudom u Srbiji, jer bi se time narušilo načelo zakonitosti koje govori o tome da nitko ne može biti osuđen za kazneno djelo koje, u vrijeme kada je izvršeno, nije bilo predviđeno zakonom i za koje nije bila predviđena kazna«.

U priopćenju se među ostalim naglašava kako FHP ukazuje da je ovakvom stajalištu TRZ-a moguće uputiti nekoliko prigovora:

»Naime, u odredbama Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda se navodi da načelo zakonitosti ne može biti povrijeđeno ukoliko je predmetno kazneno djelo bilo predviđeno unutrašnjim ili međunarodnim pravom. Zločin protiv čovječnosti je prvi put predviđen kao kazneno djelo u Povelji Međunarodnog vojnog suda iz 1946. godine. Generalna skupština UN-a 1968. godine usvojila je Konvenciju o nezastarijevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti, koju je tadašnja Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ) ratificirala 1970. godine. U članku 1. Konvencije navedeno je da zločin protiv čovječnosti (kako je definiran u Povelji Međunarodnog vojnog suda) ne zastarijeva, bez obzira na datum kada je počinjen, čak i kada takva djela ne predstavljaju povredu domaćeg zakona zemlje u kojoj su izvršena. Dakle, Srbija kao zemlja nasljednica SFRJ ima obvezu procesuirati zločin protiv čovječnosti (koji je kao kazneno djelo predviđeno međunarodnim pravom) koji je počinjen 1991. godine, iako u tom trenutku u Kaznenom zakoniku nije bio predviđen kao posebno kazneno djelo. Iz tog razloga FHP smatra da TRZ nema ni jednu zakonsku prepreku da procesuirati zločine protiv čovječnosti koji su počinjeni na prostoru bivše Jugoslavije«.

Na koncu priopćenja se navodi kako »Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata sa sjedištem u Zagrebu podržava napore Fonda za humanitarno pravo iz Beograda u rasvjetljavanju istine o događanjima tijekom 1990-ih kada je riječ o Hrvatima u Srbiji, s naglaskom na one u Vojvodini (Srijem i jugozapadna Bačka), koji su u navedenom razdoblju bili najizloženiji protjerivanju i raznim zlodjelima za koje do danas gotovo nitko nije odgovarao«.

Žigmanov o neusvajanju Zakona o financiranju i Rezolucije o Vojvodini

Skupština Srbije prošloga tjedna nije usvojila Zakon o financiranju AP Vojvodine, a zastupnici su glasovali i protiv prijedloga Rezolucije o Vojvodini.

Tim je povodom republički zastupnik i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** izjavio kako je bilo za očekivati da vladajuća većina neće prihvatiti prijedlog koji je došao od zastupnika Lige socijaldemokrata te kako je odnos prema Vojvodini gotovo jednak od donošenja Ustava 2006. godine.

»Ne postoji politička volja da se ustavni članak koji govori o tome da se 7 posto proračuna Republike Srbije mora opredijeliti za proračun AP Vojvodine. Vidjeli smo da ni ovoga puta za to nije bilo spremnosti. Naravno, bilo je to i za očekivati, jer vladajuća većina koja je na vlasti od 2012. godine ni na koji način do sada nije očitovala interes da se to pitanje riješi. Gledajući ukupne prilike u Skupštini, bilo je to i dio demonstracije jednoga nauma da se pokaže da oporba ne bojkotira Skupštinu, da je vladajuća većina spremna prihvaćati inicijative od oporbe na način da će od zastupnika LSV-a obje inicijative biti

prihvaćene, da će se o njima voditi rasprave, ali neće biti na koncu usvojene.«

Na pitanje je li interes hrvatske manjine da se definira i unaprijedi položaj Vojvodine, Žigmanov ističe kako su dva načela važna za pripadnike hrvatske zajednice.

»Jedno je vladavina prava. Slovo zakona, slovo Ustava se mora poštivati, kada su u pitanju ustavna načela ono mora imati svoje zakonske ishode i naravno primjenu istih. S druge strane, kada je u pitanju koncept teritorijalne autonomije Vojvodine, mi smo za načelo decentralizacije države i u tom smislu sigurno je da je i pitanje statusa, ovlasti, financijskih resursa kojima raspolaže Vojvodina od interesa za pripadnike hrvatske zajednice. Suvremene države su decentralizirane, s jakim autonomnim ovlastima u brojnim segmentima regionalnih vlasti, s jakim lokalnim samoupravama, s decentraliziranim sustavom upravljanja. Sigurno da svaki pomak k tome jest od interesa za hrvatsku zajednicu.«

Predlagač oba dokumenta bio je predsjednik Lige socijaldemokrata Vojvodine **Nenad Čanak**.

H. R.

Zakonodavne promjene, bez stvarnih pomaka

Premijerka Srbije **Ana Brnabić** izjavila je da Vlada radi na kontinuiranom unaprjeđenju položaja pripadnika nacionalnih manjina u našoj zemlji, istaknuvši da je rad Savjeta za nacionalne manjine potvrda posvećenosti toj temi. Međutim, u Hrvatskom nacionalnom vijeću ne slažu se s takvom ocjenom, ističući da promjene zakona i propisa ne dovode po automatizmu i do stvarnog poboljšanja položaja nacionalnih manjina.

Brnabić, koja je 28. ožujka četvrti put predsjedala sjednici ovoga tijela, naglasila je da su brojne aktivnosti Vlade, ali i drugih institucija, medija i organizacija civilnog društva, pridonijele podizanju svijesti građana o prisustvu pripadnika nacionalnih manjina i njihovim pravima, kao i boljoj primjeni antidiskriminacijskog zakonodavstva. Premijerka je, među ostalim, navela da su usvojene izmjene i dopune propisa kojima se reguliraju prava nacionalnih manjina, zatim je podsjetila da su pripadnici 22 nacionalne manjine na izborima 4. studenog prošle godine birali članove nacionalnih vijeća koja su nakon toga uspješno konstituirana, te je ukazala na značaj provođenja projekta Adresnog registra.

Ministar državne uprave i lokalne samouprave **Branko Ružić** istaknuo je da je Savjet za nacionalne manjine jednoglasno usvojio prijedlog Koordinacije nacionalnih vijeća o tome da kultura u 2019. godini bude prioritetno područje u kojoj se programi i projekti financiraju iz proračunskog Fonda za nacionalne manjine, u kojem je opredijeljeno 30 milijuna dinara.

Vršiteljica dužnosti direktora Kancelarije za ljudska i manjinska prava **Suzana Paunović** predstavila je Sedmi, Osmi i Deveti izvještaj o provođenju Akcijskog plana za ostvarivanje prava na-

cionalnih manjina, ističući da je u tijeku izrada i Desetog izvještaja, koji će biti predstavljen u travnju.

U radu Sjednice je sudjelovala predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** koja, međutim, ne dijeli zadovoljstvo postignutim na polju unaprjeđenja položaja nacionalnih manjina i provođenja Akcijskog plana za manjine. Ona je ocijenila da je sjednica bila samo još jedna u nizu simulativnih sjednica bez stvarne namjere da se učine pomaci: »Pristup sastanka je na žalost bio takav da su predstavnici državnih tijela i ministarstava na početku sjednice izjavili kako je Srbija na dobrom putu, jer je puno zakona i podzakonskih akata doneseno, da su napravljene neke analize a ono što uvijek izostaje je realizacija tih aktivnosti, jer da smo država u kojoj donošenje zakona znači i njegovu provedbu onda bismo mogli reći da će aktivnosti biti realizirane.«

Glavna tema sjednice je bila ostvarivanje akcijskog plana, ali u HNV-u kažu kako nacionalna vijeća nisu u dovoljnoj mjeri uključena, to jest mogu samo kvartalno davati komentare koji se većinom ne uvažavaju. Stoga polažu nadu u reviziju akcijskog plana kako bi se realnije prikazalo stanje stvari. »U akcijskom planu ima deset poglavlja i prema izvješćima je trenutno prikazano da je oko 98 posto aktivnosti realizirano, a od ostvarivanja prava manjina zapravo nema nekih velikih pomaka«, smatra Vojnić, te pojašnjava zašto je to tako: »Sam akcijski plan je sačinjen od aktivnosti da se donesu zakoni, podzakonski akti, uredbe, da se napravi analiza stanja i na koncu da se naprave neke konferencije, okrugli stolovi, promidžbe manjinskih prava a izostaje sama srž to jest da se ta prava i realiziraju«, smatra Vojnić.

Žigmanov: Lažne optužbe Linte

»**N**ije dugo trebalo čekati na poznatog nam i redovitog pratitelja – predatora... No, zamjene teza, iskrivljivanje činjenica i jezovite, a lažne optužbe neće me spriječiti da se zalažem za obranu dostojanstva Hrvata u Srbiji!«, objavio je predsjednik DSHV-a **Tomisav Žigmanov** na svojem twitteru reagirajući na izjavu predsjednika Saveza Srba iz regije **Miodraga Linte** koji smatra kako je netočna Žigmanovljeva tvrdnja da su Hrvati u Srbiji danas u daleko nepovoljnijem položaju nego Srbi u Hrvatskoj.

»Žigmanov šuti na skandaloznu činjenicu da Hrvatska sustavno krši Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina iz 2002.

godine prema kojem se preostalim Srbima garantira slobodna uporaba ćirilice i srpskog jezika i zapošljavanje u javnom sektoru«, izjavio je Linta i naveo, među ostalim, da Žigmanov šuti i na sramnu činjenicu da hrvatski zvaničnici ne osuđuju veliki broj etnički motiviranih napada, poruka mržnje i pozivanja na nasilje prema preostalim Srbima u Hrvatskoj, priopćeno je iz Saveza Srba iz regije. Linta je ocijenio sramnim lažima tvrdnje Žigmanova iznesene u razgovoru za tjednik *Hrvatska riječ* da institucije u Srbiji »nisu spremne da se otvoreno suoče sa zločinima koji su počinjeni na teritoriju Srbije prema Hrvatima«.

Z. S.

Medijska bura o medijima

Prema službenim podacima Agencije za privredne registre u Srbiji je trenutno registriran 2.161 medij * Suzana Vasiljević je u studio N1 donijela i pokazala popis nezavisnih medija, što portala, televizija i tiskanih listova. Ukupno njih 18 * Svjedoci smo učestalim prijetnjama prema nezavisnim i kritičkim medijima i raznim etiketiranjima posredstvom različitih platformi, tabloida i drugih medija, što samo diže ionako uzavrele tenzije u ovdašnjem društvu

U aktualnoj naelektriziranoj društvenoj situaciji, dok traju prosvjedi *Jedan od pet miliona* i kampanja *Budućnost Srbije*, ne prestaju tenzije u svezi rada i problema slobode ovdašnjih medija, tako da ne manjka debata i izjava novinara i političara, raznih anonimnih prijetnji novinarima putem društvenih mreža, kao i službenih priopćenja novinarskih udruženja.

Prema službenim podacima Agencije za privredne registre u Srbiji je trenutno registriran 2.161 medij. U medijskom registru upisano je 229 televizijskih programa, 901 dnevne i periodične novine, 668 internet portala i internet stranica, 27 servisa novinskih agencija, kao i 319 radijskih programa i 17 koji se vode pod »ostalo«.

Podjela u tabore

Suzana Vasiljević, savjetnica predsjednika **Aleksandra Vučića** za medije, gostujući 27. ožujka u emisiji *Insajder debata*, koja je za temu imala etiketiranje i omalovažavanje novinara koje čine predstavnici vlasti, te o pritiscima na medije i sigurnost novinara, rekla je da novinarstvo predstavlja prije svega kritiku vlasti, ali da »mnogi mediji skoro pa vode hajku protiv Aleksandra Vučića«, te istaknula kako je problem slobode medija, na koji ukazuju medijska udruženja, nastao mnogo »prije Vučića« i naglasila da Vučić nikada nije bio agresivan prema novinarima, ali je moguće da je njegova retorika malo jača.

Ona je u studio donijela i pokazala popis nezavisnih medija, što portala, televizija i tiskanih listova. Ukupno njih 18. Dodala je i da je »TV Pink nezavisan medij, kao što je to i N1, ali se na TV N1 ne čuje glas vlasti«.

Na pitanje zašto Vučić nikada nije gostovao na srpskoj N1 televiziji, već samo na N1 Sarajevo i Zagreb, Vasiljević je odgovorila da je razlog to što »na N1 ne postoji profesionalan odnos novinara prema vlasti« i pobrojala nekoliko medija koji imaju loš odnos prema vlasti, među kojima su tjednici *Vreme* i *NIN*, kao i list *Danas*.

Kada je riječ o upadu demonstiranata u RTS, Vasiljević je rekla da ukoliko nije zadovoljna ni opozicija ni vlast, mora da RTS radi nešto dobro.

»Opozicija ih kritizira, jer je njih premalo, a Vučić možda misli da izvještavanje s njegovih događaja nije dovoljno dobro«, rekla je Vasiljević.

Gostujući u istoj emisiji, **Željko Bodrožić**, predsjednik NUNS-a i urednik *Kikindskih*, rekao je da bi mnoge televizije, novine i tjednici u Srbiji bili sadržajniji ukoliko bi predstavnici vlasti pristali da se u njima pojave.

»Mi imamo predsjednika koji je hiperaktivan, od ujutro do navečer je prisutan u medijima, nameće teme, drži po nekoliko konferencija dnevno«, rekao je Bodrožić i istaknuo da novinari vide kako je razvoj od **Šešeljevog** radikala do europskog političara dug proces. »Nakon njegovog (Vučićevog, op.a.) etiketiranja i niži ešaloni dobiju snagu da etiketiraju novinare«, naveo je urednik *Kikindskih* i dodao da za novinare u manjim mjestima nema mnogo izbora i »nema rezervnog položaja«, te naglasio kako se »većina tih medija oslanja na novac iz lokalnog proračuna, znaju i sami postavljaju linije do kojih smiju ići da ne bi ugrozili svoju poziciju na sljedećem natječaju«.

On se osvrnuo i na reakciju NUNS-a na upad prosvjednika u zgradu RTS-a. »Prvo smo osudili upad, ali smo naglasili da je čitav kontekst bitan. Vi imate javni servis koji ne radi svoj posao, tu prije svega mislim na informativnu redakciju, i to je problem koji traje i koji je eskalirao ovim nemilim scenama«, rekao je Bodrožić.

Vladimir Radomirović, predsjednik UNS-a i urednik portala *Pištaljka.rs*, rekao je da UNS nije politička organizacija i da oni reagiraju kada se vrši pritisak na novinare. On je istaknuo da postoje televizije s nacionalnom frekvencijom s potpunim monopolom vlasti na programu.

»UNS je sam imao priliku da bude meta tih televizija, poslali smo odgovor, ali su ga oni odbili objaviti. Dakle, postoji zaista jedna vrsta samovolje u tim medijima i mislim da je to loše prije svega po atmosferu u ovom društvu, jer se onda ljudi dijele u tabore, vjeruju ovome ili onome, a na kraju se sve svodi na jednu vrstu propagande, a ne na objektivno novinarstvo«, kazao je Radomirović u *Insajder debati*.

Etiketiranje nedija

»Kada je u *Danasu* ili na N1, *Vremenu*, koje direktno kontrolira **Mišković**, **Đilasovom** tjedniku *NIN*... kada je izašlo da je Vučić možda normalan? Ne, ništa lijepo, kao – spasao *Željezaru*, otvorio 200 tvornica... Nikada. I to je stanje mnogo manje demokracije, mnogo manje objektivnog pristupa, nego kod **Marića** ili **Željka**

Mitrovića«, ocijenio je predsjednik Vučić gostujući nedavno u *Ćirilici* na TV *Happy*, a na pitanje zbog čega predsjednik Vučić stalno ima potrebu da spominje nezavisne medije, sugovornik novina *Danas*, glavi urednik *NIN*-a **Milan Ćulibrk** kaže »zato što ih je lako nabrojati poimence«.

»Dovoljno je reći četiri-pet imena i time je zaokruženo sve što mu smeta. To su jedini mediji koji u njemu ne vide vrhovno božanstvo koje donosi najpametnije odluke. Nevjerojatno je da se nitko u ovoj zemlji ne zapita kako je moguće da na sjednici predsjedništva SNS-a svi glasuju 'za', jedan glas bude uzdržan, i onda nema odluke. Ne vjerujem da će to primijetiti neki drugi mediji, osim ovih koje on stalno spominje«, kaže za *Danas* Ćulibrk i dodaje da su Vučiću nezavisni mediji smetnja, jer ga podsjećaju na sve ono što je obećao, a nije ispunio, te navodi kako su nebrojeno puta i predsjedniku Vučiću i premijerki **Ani Brnabić** nuđeni intervjui za *NIN*, ali ih u posljednjih nekoliko godina nisu željeli prihvatiti.

»Mogli su sami o sebi pričati, i o svojim rezultatima, ali očito im to ne odgovara. Ili se plaše da ćemo im postaviti neko normalno pitanje, za razliku od medija koji ih samo tapšu po ramenu i hvale«, naglašava Ćulibrk. Osvrnuvši se na etiketu da je *NIN* »Đilasov tjednik«, Ćulibrk kaže da Đilas uopće nema utjecaja na uređivačku politiku *NIN*-a, »za razliku od onoga koliko predsjednik Vučić ima utjecaja na programe *Happyja* i *Pinka*«.

Učestale prijetnje novinarima

O problemima u ovdašnjim medijima svjedoči i to što se 28. ožujka, oglasila organizacija *Freedom House* povodom pisma koje je vlasnik televizije *N1*, *Adria News* iz Luxemburga, uputio na više od 130 adresa međunarodnih i nevladinih organizacija, medijskih asocijacija, kao i Europske unije u kojem je zatražio zaštitu televizije *N1* i njenih novinara od kampanje koju protiv *N1* vode visoki državni, vladini i dužnosnici vladajuće koalicije.

»Alarmanтно je vidjeti da je sve više verbalnih prijetnji i zastrašivanja novinara u Srbiji, a atmosfera koju Vlada kreira je sve opasnija«, izjavila je za *Glas Amerike* **Željka Čaki**, direktorica istraživanja *Freedom Housea* za Europu i Euroaziju.

Čaki ocjenjuje da je posljednji niz napada na privatnu televiziju *N1* dio dugoročne kampanje zastrašivanja medija, navodi *Glas Amerike*.

»Srpski političari se trebaju suzdržati od toga da novinare nazivaju 'izdajnicima' i 'stranim plaćenicima', istaknula je Čaki i poručila da je »dužnost Vlade da zaštiti slobodu medija, a ne da potiče bijes i mržnju protiv novinara koji rade svoj posao«.

U pismu *Adria Newsa* se među ostalim navodi kako se od početka emitiranja programa 2014. godine novinarima *N1* prijeti fizičkim nasiljem, obilježavaju se kao »izdajnici« i »strani plaćenici« i uvijek je neizvjesno što nakon ovakvih prijetnji može uslijediti, upozorava se u pismu koje su potpisali **Jugoslav Ćosić**, direktor *N1* Srbija i **Ralph Metni**, direktor *Adria Newsa*.

Nedavno su i agencija *Beta* i njen glavni i odgovorni urednik **Dragan Janjić** ponovno bili izloženi prijetnjama. »Ako u subotu bude nereda, čini mi se da će *Beta* biti spaljena. Ništa strašno, kao u RTS-u, demokratski izraženo nezadovoljstvo«, navedeno je u SMS poruci koju je Janjić dobio 27. ožujka, dok su programskom uredniku NDNV-a **Dinku Gruhonjiću** prijetnje smrću upućene 30. ožujka.

»Srest će te jednom jedan Srbin koji voli svoj narod na ulici. Ono što bude uslijedilo tada će pisati u novinama« i »Presudit će ti na ulici jedan Srbin koji voli svoj narod«, napisao je anonimni komentator ispod Gruhonjićevih tekstova koji se nalaze na njegovom blogu. Riječ je o nastavku dugogodišnjih prijetnji koje se upućuju Gruhonjiću i NDNV-u.

»Te prijetnje su u posljednje vrijeme ponovno učestale, naročito nakon etiketiranja i targetiranja profesionalnih novinara i medija od strane najviših državnih i partijskih dužnosnika. NDNV apelira na domaću i međunarodnu javnost da reagiraju«, navodi se u priopćenju NDNV-a.

Predstavnik za slobodu medija Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OEES) **Harlem Desire** osudio je 29. ožujka prijetnje upućene u Srbiji novinarima Televizije *N1* i naveo da je u pismu predsjednici Vlade Srbije Ani Brnabić izrazio zabrinutost zbog prijetnji i pritisaka na TV, prenosi *FoNet*.

»U više situacija je proteklih dana prijećeno programskom direktoru *N1* Jugoslavu Ćosiću i drugim novinarima, koji su nazivani stranim plaćenicima, antisrbima, izdajicama i medijskom filijalom američke Centralne obavještajne agencije«, priopćio je Desire.

On je dodao da je nekoliko političara optužilo *N1* da podržava nasilje zbog izvještavanja o upadu demonstranata u zgradu Radio-televizije Srbije 16. ožujka. »Jedan tabloid je optužio *N1* da poziva na ubojstvo predsjednika Srbije Aleksandra Vučića«, priopćio je OEES.

»Ozbiljno sam zabrinut tonom optužbi protiv *N1*. Takve tvrdnje mogu ugroziti sigurnost novinara«, poručio je Desire. On je u pismu Ani Brnabić izrazio nadu da će srpske vlasti osigurati da novinari *N1* rade bez ikakvog pritiska.

Svjedoci smo učestalim prijetnjama prema nezavisnim i kritičkim medijima i raznim etiketiranjima posredstvom različitih platformi, tabloida i drugih medija, što samo diže ionako uzavrele tenzije u ovdašnjem društvu. Pogubno je što negativne kvalifikacije, razni pritisci i pokušaji kompromitacije često stižu i od predstavnika vlasti prema nezavisnim medijima čiji je profesionalan rad teško osporiti.

Zvonko Sarić

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADONAČELNIK
Broj: II-401-349/2019
Dana: 5. 4. 2019.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024/626-850
BL/OM

Temeljem članka 18. stavak 1. i 19. st.1. i 2. Zakona o javnom informiranju i medijima (*Službeni glasnik RS*, broj 83/14, 58/15 i 12/16 – autentično tumačenje), Odluke o proračunu Grada Subotice za 2019. godinu (*Službeni list Grada Subotice*, br. 29/18), Pravilnika o sufinanciranju projekta za ostvarivanje javnog interesa u području javnog informiranja (*Službeni glasnik RS*, br. 16/16) i Rješenja broj: II-401-246/2019-2 od 2. 4. 2019. godine, gradonačelnik Grada Subotice dana 5. 4. 2019. godine raspisuje

JAVNI POZIV

za sudjelovanje na natječaju za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja
iz područja javnog informiranja u 2019. godini

Natječaj se raspisuje radi pružanja financijske potpore medijskim sadržajima koji pridonose ostvarivanju javnog interesa u području javnog informiranja, definiranog članom 15. Zakona o javnom informiranju i medijima i to:

- istinito, nepristrano, pravodobno i potpuno informiranje svih građana grada Subotice,
- istinito, nepristrano, pravodobno i potpuno informiranje na materinskom jeziku pripadnika nacionalnih manjina koje žive na području grada Subotice,
- očuvanje kulturnog identiteta srpskog naroda i nacionalnih manjina koje žive na području Grada Subotice;
- informiranje osoba s invaliditetom i drugih manjinskih skupina;
- potpora proizvodnji medijskih sadržaja u cilju zaštite i razvitka ljudskih prava i demokracije,
- unaprjeđivanja pravne i socijalne države, slobodnog razvoja ličnosti i zaštite djece i mladeži, razvitka kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, razvitka obrazovanja, uključujući i medijsku pismenost kao dio obrazovnog sustava, razvitka znanosti, razvitka sporta i tjelesne kulture i zaštite okoliša i zdravlja ljudi;
- unaprjeđivanje medijskog i novinarskog profesionalizma.

I. NAMJENA NATJEČAJA

Namjena natječaja je:

- ostvarivanje javnog interesa građana Grada Subotice u području javnog informiranja, razvitak medijskog pluralizma, uvođenje, poboljšanje ili proširenje programskih sadržaja u novinama ili elektroničkim medijima na srpskom jeziku i na jezicima nacionalnih manjina, koji se osobito odnose na zaštitu i razvitak ljudskih prava i demokracije, unaprjeđivanja pravne i socijalne države, ekonomsku, društvenu i kulturnu problematiku, manjinske društvene skupine, pitanja iz područja socijalne skrbi, zaštite interesa osoba s invaliditetom i osiguravanja njihovog ravnopravnog uživanja prava na slobodu mišljenja i izražavanja, društvene skrbi o djeci, položaja mladih ili starijih građana, rodnu ravnopravnost, zaštitu okoliša i zdravlja ljudi, razvitak i njegovanje kulture i umjetnosti na području Grada Subotice, afirmiranje multikulturalnosti, razvitak interkulturalizma, poticanje višejezičnih programa putem medija koji se distribuiraju ili emitiraju program na području Grada Subotice, a od osobitog su značaja za javno informiranje građana Grada Subotice, uključujući i internetske stranice upisane u registar medija.

Sredstva opredijeljena za ovaj natječaj iznose 37.100.000 dinara.

Najmanji iznos sredstava koji se može odobriti po projektu iznosi 100.000 dinara, a najveći iznos sredstava po projektu iznosi 5.000.000 dinara.

II. PRAVO SUDJELOVANJA

Na Natječaju može sudjelovati:

1. izdavač medija čiji medij je upisan u Registar medija koji se vodi u Agenciji za gospodarske registre, s podacima upisanim sukladno Zakonu; a koji emitira/distribuiraju medijski sadržaj na području Grada Subotice,
2. pravna osoba, odnosno poduzetnik koji se bavi proizvodnjom medijskih sadržaja i koji priloži dokaz da će sufinanciran medijski sadržaj biti realiziran putem medija koji je upisan u Registar medija koji emitira/distribuiraju medijski sadržaj na području Grada Subotice.

Sudionik natječaja može konkurirati samo s jednim projektom na jednom natječaju.

Ako je sudionik natječaja izdavač više medija, može na natječaju sudjelovati s jednim projektom za svaki medij.

Na Natječaju ne mogu sudjelovati:

1. Izdavači koji se financiraju iz javnih prihoda: republički i pokrajinski javni medijski servisi, odnosno Javna medijska ustanova Radio-televizija Srbije i Javna medijska ustanova Radio-televizija Vojvodine i osnivači medija koji primaju redovitu subvenciju iz proračuna Republike Srbije i proračuna AP Vojvodine.
 2. Izdavači koji su u prethodnom razdoblju dobili sredstva iz proračuna Grada Subotice namijenjena projektom sufinanciranju, a nisu u ugovorom propisanom roku i formi podnijeli narativno i financijsko izvješće i izdavači za koje se utvrdi da su sredstva nenamjenski trošili.
- Sudionik natječaja za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za tiskane medije, radijske, internetske medije i novinske agencije, može podnijeti zahtjev za sufinanciranje najviše do 80% vrijednosti projekta. Projektima koji se realiziraju putem tiskanih medija, na radiju i internetskim portalima, sredstva će se dodjeljivati sukladno članku 95-97 Uredbe o pravilima za dodjelu državne potpore (*Službeni glasnik RS* br. 13/10, 100/11, 91/12, 37/13, 97/13 i 119/14), odnosno po pravilima za državnu potporu male vrijednosti (de minimis državna potpora).
- Sudionik natječaja za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za televiziju može podnijeti zahtjev za sufinanciranje najviše do 50% vrijednosti projekta.
- Sudionik natječaja koji je u tekućoj kalendarskoj godini već koristio sredstva namijenjena projektom sufinanciranju u području javnog informiranja na republičkoj, pokrajinskoj ili lokalnoj razini može sudjelovati na natječaju za sufinanciranje istog projekta samo još jednom u toj godini, i to u iznosu koji, uz sredstva koja je već dobio, ne prelazi 80% vrijednosti projekta za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za tiskane medije, radijske, internetske medije i novinske agencije, odnosno 50% vrijednosti projekta za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za televiziju.

III. KRITERIJI ZA OCJENU PROJEKTA

Kriteriji temeljem kojih će se ocjenjivati projekti prijavljeni na natječaj su:

- 1) mjera u kojoj je predložena projektna aktivnost podobna da ostvari javni interes u području javnog informiranja;
- 2) mjera pružanja veće garancije privrženosti profesionalnim i etičkim medijskim standardima.

Temeljem kriterija iz stavka 1. točka 1) ovoga članka, posebno se ocjenjuje:

1. Značaj projekta sa stanovišta:
 - ostvarivanja javnog interesa u području javnog informiranja;
 - ostvarivanje namjene natječaja;
 - usklađenosti projekta s realnim problemima, potrebama i prioritetima ciljnih skupina;
 - identificiranih i jasno definiranih potreba ciljnih skupina;
 - zastupljenosti inovativnog elementa u projektu i novinarskoistraživačkog pristupa.
2. Utjecaj i izvedivost sa stanovišta:
 - usklađenosti planiranih aktivnosti s ciljevima, očekivanim rezultatima i potrebama ciljnih skupina;
 - stupnja utjecaja projekta na kvalitetu informiranja ciljne skupine;
 - mjerljivosti indikatora koji omogućuju praćenje realizacije projekta;
 - razrađenosti i izvedivosti plana realizacije projekta;
 - stupnja razvojne i financijske održivosti projekta (pozitivni učinci projekta nastavljaju se nakon što se okonča potpora).
3. Kapaciteti sa stanovišta:
 - stupnja organizacijskih i upravljačkih sposobnosti predlagatelja projekta;
 - neophodnih resursa za realiziranje projekta;
 - stručnih i profesionalnih referenca predlagatelja projekta, koje odgovaraju predloženim ciljevima i aktivnostima projekta.
4. Proračun i opravdanost troškova sa stanovišta:
 - preciznosti i razrađenosti proračuna projekta, koji pokazuje usklađenost predviđenog troška s projektnim aktivnostima;

ekonomske opravdanosti prijedloga proračuna u odnosu na cilj i projektne aktivnosti.

Temeljem kriterija iz stavka 1. točka 2) ovog članka posebno se ocjenjuje:

1. jesu li sudioniku natječaja izrečene mjere od strane državnih tijela, regulatornih tijela ili tijela samoregulacije u posljednjih godinu dana zbog kršenja profesionalnih i etičkih standarda (podatke prijavlja stručna služba od Regulatornog tijela za elektroničke medije, a od Vijeća za tisak, za tiskane i online medije);
 2. dokaz o tomu da su nakon izricanja kazni ili mjera poduzete aktivnosti koje jamče da se slični slučaj neće ponoviti.
- Osim navedenih kriterija, projekt će se vrjednovati i temeljem sljedećih specifičnih kriterija:

Specifični kriteriji za ocjenjivanje projekta proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja:

1. da je projekt od osobitog značaja za informiranje stanovništva na području Grada Subotice;
2. dostupnost medijskog sadržaja što većem broju korisnika na području Grada Subotice;
3. (ne)zastupljenost teme u medijima dostupnim građanima Grada Subotice;
4. aktualnost teme;
5. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi afirmiranju multikulturalnosti;
6. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju prava na informiranje pripadnika nacionalnih manjina na području Grada Subotice na materinskom jeziku;
7. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju stvaralaštva u području kulturnog i jezičnog identiteta nacionalnih manjina;
8. mjera u kojoj predloženi projekt višezječnog i interkulturalnog karaktera pridonosi razvitku dijaloga, boljeg upoznavanja i razumijevanja između različitih zajednica;
9. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju položaja osoba s invaliditetom;
10. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi razvoju inkluzivnog društva.

Specifični kriteriji za ocjenjivanje projekta organiziranja i sudjelovanja na stručnim, znanstvenim i prigodnim skupovima, kao i projekta unaprjeđivanja profesionalnih i etičkih standarda u području javnog informiranja:

1. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju i promociji medijskog i novinarskog profesionalizma, novinarske autonomije i samoregulacije;
2. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi jačanju stručnih kapaciteta medijskih poslenika (novinara, menadžera, istraživača, stručnjaka iz područja medijskog prava i sl.);
3. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi upoznavanju javnosti s razvitkom i novim dostignućima u medijskom sektoru i
4. mjera u kojoj projekt pridonosi unaprjeđenju medijske pismenosti.

IV. ROKOVI I OPĆE INFORMACIJE

Natječaj je otvoren 15 dana od dana objavljivanja na internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici »Natječaj i oglasi«, u listovima *Subotičke novine*, *Magyar Szó* i *Hrvatska riječ* i u *Službenom listu* Grada Subotice, odnosno od 5. 4. 2019. godine do 20. 4. 2019. godine.

Prijave se podnose na propisanom obrascu.

Prijave koje stignu izvan propisanog roka ili na pogrešnom obrascu, neće se razmatrati.

Sudionik natječaja koji je podnio projekt s nepotpunom ili neprecizno popunjenom dokumentacijom, obavještava se da nedostatak ukloni u naknadno određenom roku.

Projekt sudionika natječaja koji u naknadno određenom roku ne dostavi traženu dokumentaciju ne razmatra se.

Natječaj i obrazac (obrazac prijave i obrazac proračuna projekta) dostupni su na internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs, u rubrici natječaj i oglasi, za sve vrijeme trajanja Natječaja.

Prijave s dokumentacijom slati u tiskanom obliku, u zatvorenoj omotnici, predajom u Gradski uslužni centar Grada Subotice, Trg slobode 1, ili poštom, s naznakom »Natječaj za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja«. Prijave za Natječaj potrebno je obavezno dostaviti i u elektroničkom obliku, na e-mail adresu: konkursinformisanje@subotica.rs.

Natječajni materijal se ne vraća.

Odluka o raspodjeli sredstava donosi se najkasnije u roku od 90 dana od dana zaključenja Natječaja.

Odluka o raspodjeli sredstava bit će objavljena na internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs i bit će dostavljena svim sudionicima natječaja u elektroničkoj formi.

Korisnik sredstava dužan je izvješće o realizaciji utrošenih sredstava dostaviti do 15. 1. 2020. godine na obrascu koji se može naći na službenoj internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs.

Dodatne informacije mogu se dobiti radnim danima od 8 do 14 sati na telefon 024/626-850, u Tajništvu za društvene djelatnosti Gradske uprave Grada Subotice.

V. DOKUMENTACIJA

Sudionik Natječaja je obavezan dostaviti sljedeću dokumentaciju:

1. Popunjeni i ovjeren prijavni Obrazac 1 u dva primjerka

– popunjen prijedlog projekta i

– popunjen proračun projekta.

Obrazac se preuzima s internetske stranice Grada: www.subotica.rs, rubrika »Natječaj i oglasi« (Obrazac 1).

2. Preslike sljedećih dokumenata u jednom primjerku:

– rješenje o registraciji pravne osobe ili poduzetnika u Agenciji za gospodarske registre;

– rješenje o registraciji medija u Registru medija koji se vodi u Agenciji za gospodarske registre s podatcima upisanim sukladno Zakonu o javnom informiranju i medijima;

– potvrda Narodne banke Republike Srbije da nema evidentirane osnove i naloge u prisilnoj naplati (da nema blokiran račun);

– dozvola za emitiranje radijskog i/ili TV programa izdana od Regulatornog tijela za elektroničke medije;

– ovjerena izjava/suglasnost medija (ili više njih) da će programski sadržaj biti emitiran/objavljen u tom mediju (obavezno samo za pravne osobe, odnosno poduzetnika koji se bavi proizvodnjom medijskih sadržaja);

– vizualni prikaz predloženog medijskog sadržaja (trailer, primjerak novina, najavnica i sl.)

VI. POZIV ZA SUDJELOVANJE U RADU POVJERENSTVA

Pozivaju se novinarske i medijske udruge, registrirane najmanje tri godine (priložiti dokaz o registraciji) prije datuma raspisivanja Natječaja da predlože članove natječajnog povjerenstva. Uz prijedlog za članove povjerenstva, novinarske i medijske udruge prilažu i dokaz o registraciji te udruge u Registar udruge.

Pozivaju se i medijski stručnjaci zainteresirani za sudjelovanje u radu povjerenstva da pismenim putem predlože svoje članstvo u Povjerenstvu.

Uz prijedlog za članove Povjerenstva dostaviti i profesionalni životopis predložene osobe.

Udruge i pojedinci prijedloge za člana Povjerenstva dostavljaju najkasnije u roku od 20 dana od dana objavljivanja Natječaja, odnosno od 5. 4. 2019. godine, gradonačelniku Grada Subotice, na adresu Trg slobode 1, 24.000 Subotica.

Predložene osobe ne smiju biti u sukobu interesa niti obavljati javnu dužnost, sukladno pravilima o borbi protiv korupcije.

VII. POSTUPAK DODJELE SREDSTAVA

O dodjeli sredstava, na prijedlog Natječajnog povjerenstva odlučuje gradonačelnik Grada Subotice, rješenjem.

Ukoliko projekti ili određeni broj projekta nisu sukladni ciljevima i kriterijima natječaja, gradonačelnik može, na prijedlog natječajnog povjerenstva, donijeti rješenje da se neće rasporediti sredstva ili dio sredstava.

Rješenjem o dodjeli sredstava može biti određen isti ili manji iznos sredstava od onog koji je tražen u pojedinačnoj natječajnoj prijavi.

Ukoliko je rješenjem o dodjeli sredstava za pojedinog korisnika određen manji iznos od onog koji je tražen u natječajnoj prijavi, korisnik sredstava dužan je poslati revidiran proračun projekta, kojim specificira namjenu sredstava, a sukladno iznosu koji mu je rješenjem dodijeljen.

Korisnik sredstava može revidiranim proračunom projekta tražiti da mu projekt razmjerno kraće traje ili da umani dio programskih stavki, uvažavajući prirodu projekta za koji su mu odobrena sredstva.

Gradonačelnik i korisnik sredstava zaključuju ugovor o međusobnim pravima i obvezama.

Korisnik sredstava može dostaviti obavijest o tomu da odustaje od sredstava koja su mu dodijeljena.

S korisnikom sredstava, ukoliko mu je račun u blokadi, neće biti zaključen ugovor s gradonačelnikom, odnosno neće mu se prenijeti sredstva na račun ukoliko mu račun bude blokiran nakon zaključenja ugovora.

Odobrena sredstva se koriste isključivo za namjene za koje su dodijeljena, a korisnik sredstava je dužan gradonačelniku Grada Subotice dostaviti izvješće o realizaciji projekta, materijalni dokaz o realizaciji i distribuciji odnosno emitiranju, kao i o namjenskom korištenju dodijeljenih sredstava u propisanom roku.

**Gradonačelnik
Bogdan Laban v.r.**

Nasilje nad hrvatskim stanovništvom Vojvodine, 1992. godina

Reagovanje

Krajem maja 1992. godine, u momentu kada iseljavanje Hrvata iz Vojvodine traje, tadašnji predsednik Izvršnog veća AP Vojvodine Jovan Radić izjavio je da nema masovnog odlaska Hrvata iz Vojvodine, da se radi o pojedinačnim slučajevima, kao i da su odlasci Hrvata iz Vojvodine dobrovoljni i da ne postoje pritisci.¹⁴³

Sa druge strane, u julu 1992. godine predsednik mesnog odbora SRS u Golubincima Radislav Lepšanović izjavio je da se »stanje drastično popravilo jer je Hrvata sve manje, sve više se iseljavaju. Naši politički stavovi su jasni: treba da se isele svi Hrvati. Naravno, ne oni koji su s nama bili na frontu i borili se za slobodu Srba – oni treba da ostanu u Golubincima jer to su Srbi katoličke veroispovesti.«¹⁴⁴

Tokom juna 1992. godine grupa beogradskih intelektualaca, okupljena u Civilnom pokretu otpora i u Beogradskom krugu, dva puta je razgovarala sa meštanim i izbeglicama u Hrtkovcima. Do sredine jula 1992. godine sedam puta su organizovali konferencije za štampu u Hrtkovcima i jednom u Golubincima.¹⁴⁵

Sredinom jula 1992. godine delegacija beogradskih intelektualaca je predala ministru pravde Tiboru Varadiju prvi Izveštaj o kršenju prava građana nesrpske nacionalnosti na ličnu i imovinsku sigurnost, u kojem su izneti podaci o ugrožavanju građana nesrpske nacionalnosti u Hrtkovcima, Golubincima i Rumi.¹⁴⁶

Sredinom avgusta 1992. godine delegacija sastavljena od meštana Golubinaca, Hrtkovaca i Rume izvestila je ministra pravde Tibora Varadija i ministra za ljudska i prava manjina SRJ Momčila Grubača o nasilju nad hrvatskim stanovništvom u Vojvodini i odsustvu reakcije policijskih organa.¹⁴⁷ Ova poseta, uz kampanju i izveštaje građanskih grupa i antiratnih aktivista o ugrožavanju lične i imovinske sigurnosti Hrvata u Vojvodini i kampanju nezavisnih medija, dovela je do reakcije vlasti tek u avgustu 1992. godine.¹⁴⁸

Tada je uhapšen Ostoja Sibinčić, predsednik Skupštine MZ Hrtkovci, kao i Rade Čakmak, njegov sin Milivoj Čakmak, Mirko Paunović i Dane Miletić – izbeglice iz Hrvatske.¹⁴⁹ To hapšenje je javnosti prikazano kao garancija poštovanja ljudskih prava građana nesrpske nacionalnosti. Vlast je reagovala sa zakaš-

njenjem, nakon što je veliki broj Hrvata napustio Vojvodinu, i nije se bavila odgovornošću glavnih političkih ideologa i inspiratora progona Hrvata iz Vojvodine.¹⁵⁰

Specijalni izvestilac Komisije UN za ljudska prava Tadeusz Mazowiecki u svom izveštaju iz avgusta 1992. godine naveo je da postoje informacije o porastu slučajeva uznemiravanja i zastrašivanja nesrpskog stanovništva na teritoriji Vojvodine.¹⁵¹ Specijalni izvestilac je upozorio da postoji opasnost da se politika etničkog čišćenja, tada prisutna u drugim delovima bivše Jugoslavije, prenese i na Vojvodinu.¹⁵²

U septembru 1992. godine podignuta je optužnica protiv Ostoje Sibinčića, Radeta i Milivoja Čakmaka, Mirka Paunovića i Daneta Miletića, za nasilje kojim se ugrožavaju slobode i prava građana pripadnika drugog naroda ili etničke grupe, kao i za nedozvoljeno držanje oružja.¹⁵³

Sibinčić i Čakmak su proveli tri meseca u pritvoru, nakon čega su pušteni da se brane sa slobode.¹⁵⁴ Za vreme njihovog boravka u pritvoru, u Hrtkovcima su smanjene međuetničke napetosti i incidenti.¹⁵⁵ Međutim, nakon odluke suda o puštanju osumnjičenih da se brane sa slobode, grupa srpskih izbeglica se ponovo okupila oko Ostoje Sibinčića i Radeta Čakmaka, i iznova su počeli da vrše pritisak na Hrvate i etnički mešovite porodice, ali i na one Srbe koji su zahtevali jednaka prava za sve meštane Hrtkovaca, nezavisno od njihove nacionalne pripadnosti.¹⁵⁶

Suđenje Ostoji Sibinčiću i Radetu Čakmaku je završeno u maju 1993. godine. Ostoja Sibinčić je proglašen krivim za ugrožavanje sigurnosti, dok je zajedno sa Čakmakom osuđen

150 Izveštaj Civilnog pokreta o kršenju prava građana nesrpske nacionalnosti na ličnu i imovinsku sigurnost, predat saveznom ministru za ljudska prava i prava manjina Momčilu Grubaču i ministru pravde Tiboru Varadiju 10. septembra 1992. godine, Arhiva FHP-a.

151 Izveštaj broj E/CN.4/1992/S-11/9 od 28. avgusta 1992. godine, par. 32, navedeno prema Mazowiecki, »Izveštaji 1992-1995«, Univerzitet u Tuzli i Istraživačko-dokumentacioni centar Sarajevo, 2007. godine, dostupno na: http://www.untz.ba/uploads/file/promocije/2013-14/tadeusz-mazowiecki-inmemoriam-oktobar2013/IZVJESTAJ_MAZOWIECKI_1992-1995-BOS.pdf.

152 Izveštaj broj E/CN.4/1992/S-11/9 od 28. avgusta 1992. godine, par. 62, Mazowiecki, »Izveštaji 1992-1995«, Univerzitet u Tuzli i Istraživačko-dokumentacioni centar Sarajevo, 2007. godine, dostupno na: http://www.untz.ba/uploads/file/promocije/2013-14/tadeusz-mazowiecki-inmemoriam-oktobar2013/IZVJESTAJ_MAZOWIECKI_1992-1995-BOS.pdf.

153 Završne reči na suđenju Ostoji Sibinčiću i presuda, dok. pred. br. P00554, Šešelj, str. 7; Optužnica Opštinskog javnog suda u Rumi protiv Ostoje Sibinčića i dr. od 15. septembra 1992. godine, dok. pred. br. P560, Šešelj. U oktobru 1992. godine uhapšeni su Milan Vukelja, član skupštine MZ Hrtkovci, Željko Vasić, potpredsednik Skupštine MZ, Milan Žilić, predsednik OO SRS, i Milorad Predojević. Nakon saslušanja oni su pušteni. Videti »Iz 'legende' u zatvor«, *Sremske novine*, 7. oktobar 1992. godine.

154 »Ko je bio režiser pakla u Hrtkovcima«, *Sremske novine*, 2. decembar 1992. godine.

155 »Štrajk u fabrici kvalitetnih Srba«, *Duga*, 13. mart 1993. godine

156 Izveštaj Pod lupom br. 1, »Hrtkovci - pritisak na Hrvate u Srbiji«, Fond za humanitarno pravo, februar 1993, str. 2.

143 »Veliki transport«, *NIN*, 29. maj 1992. godine.

144 »A bilo nam je tako lepo«, *Sremske novine*, 1. jul 1992. godina.

145 Prvi Izveštaj o kršenju prava građana nesrpske nacionalnosti na ličnu i imovinsku sigurnost, predat ministru pravde Tiboru Varadiju 15. jula 1992. godine, Arhiva FHP.

146 *Ibid.*

147 »Na meti 'mešoviti' Srbi«, *Sremske novine*, 26. avgust 1992. godine.

148 Izveštaj Pod lupom br. 1, »Hrtkovci - pritisak na Hrvate u Srbiji«, Fond za humanitarno pravo, februar 1993, str. 1.

149 »Na meti 'mešoviti' Srbi«, *Sremske novine*, 26. avgust 1992. godine.

Fond za humanitarno pravo

Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« objavio je Fond za humanitarno pravo (FHP) – nevladina organizacija osnovana 1992. godine s ciljem dokumentiranja kršenja ljudskih prava koja su masovno činjena na prostoru bivše Jugoslavije. Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« je u cjelini dostupan na internet prezentaciji FHP-a www.hlc-rdc.org. Tiškani primjerak može se dobiti slanjem podataka na office@hlc-rdc.org.

Dosije objavljujemo u originalu kako je objavljen uz nužnu redakcijsku opremu.

i za nedozvoljeno držanje oružja. Osuđeni su samo na uslovne kazne zatvora.¹⁵⁷ Milivoj Čakmak, Mirko Paunović i Dane Miletić oslobođeni su optužbi za ugrožavanje sigurnosti.¹⁵⁸ Uprkos činjenici da je osuđen na uslovnu kaznu zatvora, Ostoja Sibinčić je po okončanju procesa koji je protiv njega vođen ostao na čelu Skupštine MZ Hrtkovci.¹⁵⁹

Nakon hapšenja Sibinčića i grupe lica koja mu je bila bliska, u avgustu 1992. godine, pojačan je policijski nadzor nad delovanjem militantnih grupa izbeglica.¹⁶⁰ Odmah zatim, Vlada SR Jugoslavije, na čelu sa Milanom Panićem, smenila je zamenika ministra za unutrašnje poslove Mihalja Kertesa zbog lične odgovornosti za etničko čišćenje u Vojvodini. Zvanično objašnjenje bilo je da se Kertes »suprotstavio vladinom planu o sprečavanju etničkog čišćenja«.¹⁶¹

157 Ostoja Sibinčić je osuđen za krivično delo ugrožavanja sigurnosti, kao i za neovlašćeno posedovanje oružja, na kaznu od četiri meseca zatvora za svako delo, uslovno na šest meseci. Rade Čakmak je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri meseca za krivično delo neovlašćeno posedovanje oružja, uslovno na tri meseca. Videti u: Završne reči na suđenju Ostoji Sibinčiću i presuda, dok. pred. br. P00554, *Šešelji*, str. 5-6.

158 Završne reči na suđenju Ostoji Sibinčiću i presuda, dok. pred. br. P00554, *Šešelji*, str. 6.

159 »Hoće miliciji da uskrate gostoprimstvo«, *Politika*, 3. februar 1993. godine; »Bilo je seoba i biće ih većno«, *Sremske novine*, 10. februara 1993. godine.

160 Izveštaj Pod lupom br. 1, »Hrtkovci - pritisak na Hrvate u Srbiji«, Fond za humanitarno pravo, februar 1993, str. 2.

161 »Ko je ovaj čovek? Mihalj Kertes«, *Glas javnosti*, 20. maj 2000. godine, dostupno na <http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2000/05/21/srpski/P00052006.shtml>, pristupljeno 23. novembra 2018. godine; »Čudesni svet Bracike Kertesa«, *Nedeljnik Vreme* br. 520, 20. decembar 2012. godine,

Na suđenju Slobodanu Miloševiću pred MKSJ svedočio je zaštićeni svedok C-048, nekadašnji saradnik RDB-a. Jedna od tema svedočenja bio je i sastanak iz avgusta 1992. godine, na kojem su bili prisutni Mihalj Kertes i Jovica Stanišić, načelnik Službe državne bezbednosti MUP-a Srbije. Kertes je, na osnovu tvrdnji ovog svedoka, izvestio Jovicu Stanišića da je u stalnoj koordinaciji sa Frankom Simatovićem, operativcem RDB-a, u vezi sa situacijom u Vojvodini i Istočnoj Slavoniji, kao i da je »već dosta ustaša otišlo« sa prostora Slavonije. Stanišić je naglasio da je to bitno kako bi se »politikom svršenog čina« istočni deo Hrvatske pripojio Republici Srbiji i da je iz tog razloga potrebno da se u graničnom pojasu Vojvodine formira stabilna srpska većina.¹⁶²

Stanišić je, po navodima svedoka, sugerisao Kertesu da je na teritoriji Srbije potrebno da se »radi što suptilnije«, da se izbegava miniranje stambenih objekata, kao i »da nema ljudskih žrtava i da ide na način da najpre zaplaši ljude u određenom regionu, par ljudi, a onda će krenuti za njima i ostali«.¹⁶³

Kertes je, inače, sve vreme održavao kontakt sa Ostojom Sibinčićem. U julu 1992. godine Mihalj Kertes je primio u zvaničnu posetu Ostoju Sibinčića i Trivuna Ivkovića, zajedno sa, kako je Ivković rekao, delegacijom »poštenih Mađara i Hrvata« iz Hrtkovaca.¹⁶⁴ Zamenik Ostoje Sibinčića, Željko Vasić je u avgustu 1992. godine izjavio sledeće: »Možda je i bilo nesporazuma sa ustašama, ali sve smo to posle razgovora kod Mihalja Kertesa izgladili.«¹⁶⁵

U oktobru 1992. godine zbog sve glasnijih tvrdnji o etničkom čišćenju na teritoriji Vojvodine, Sremski upravni okrug¹⁶⁶ izdao je saopštenje za javnost u kojem je navedeno da u Sremsu nema etničkog čišćenja i da »ovi procesi predstavljaju direktnu posledicu ratnih događanja u kojima je neko našao interes, neko iskazao svoje raspoloženje, a neko stvarno otišao iz straha«. U istom saopštenju odgovornost za incidente u Vojvodini prebačena je na građane Srbije hrvatske nacionalnosti zbog navodnog pružanja podrške režimu u Hrvatskoj, isticanje zastava sa šahovnicama, kao i odlaska u hrvatsku vojsku.¹⁶⁷

Načelnik Sremskog okruga u to vreme je bio Žikica Dronjak iz SPS-a.¹⁶⁸

dostupno na https://www.vreme.com/arhiva_html/520/index.html, pristupljeno 23. novembra 2018. godine, pristupljeno 23. novembra 2018. godine.

162 Svedočenje C-048 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 28. april 2003. godine, str. 19676, 19677, 19680.

163 Svedočenje C-048 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 28. april 2003. godine, str. 19677.

164 »Hoće li Hrtkovci biti Srbislavci«, *Sremske novine*, 15. jul 1992. godine; »U Savu u ime naroda«, *Borba*, 14. jul 1992. godine; »Noći bez sna u selu bez imena«, *Politika Ekspres*, 24. avgust 1992. godine; »Afera Hrtkovci i ustaška kurva Nataša Kandić«, Beograd, Srpska radikalna stranka, 2007. godina, str. 475.

165 »Noći bez sna u selu bez imena«, *Politika ekspres*, 24. avgust 1992. godine.

166 Upravni okrug se obrazuje radi vršenja poslova državne uprave izvan sedišta organa državne uprave; dostupno na <http://www.mduls.gov.rs/latinica/dokumenta-upravni-okruzi.php>, pristupljeno 4. decembra 2018. godine.

167 Saopštenje za javnost Sremskog okruga, navedeno prema »U Sremsu nema etničkog čišćenja«, *Sremske novine*, 14. oktobar 1992. godine.

168 Sremski upravni okrug, odgovor br. 907-12-00001/2018-01 od 10. oktobra 2018. godine; »U Savu, u ime naroda«, *Borba*, 14. jul 1992. godine.

Lazar Cvijin, predsjednik Izvršnog odbora HNV-a

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Ambiciozni planovi uz financijske izazove

Za ovu godinu je, osim izvršenja standardnih obveza, najvažnije registrirati i evidentirati sve resurse kojima hrvatska zajednica raspolaže: od materijalnih, kulturnih, pa do kadrovskih * Mislim da je za HNV, osim djelovanja u područjima obrazovanja, kulture, informiranja i službene uporabe jezika jako važno uključiti se i u one segmente zajednice »od kojih se živi«, a to su gospodarstvo i socijalna skrb * Svjesni smo da moramo uložiti veliki napor da se kroz projekte i lobiranja osiguraju nedostajuća sredstva * HNV bi se kadrovski još trebao osnažiti, a pogotovo u dijelu projektnih aktivnosti

U novom sazivu Hrvatskog nacionalnog vijeća dužnost predsjednika Izvršnog odbora, kao tijela izvršne vlasti manjinske samouprave Hrvata u Srbiji, obnaša **Lazar Cvijin** iz Subotice. Na tu je dužnost izabran u prosincu prošle godine. Cvijin je od ranije poznat u hrvatskoj zajednici po aktivnosti u udrugama i crkvenom životu. Naime, od 2017. predsjednik je najveće hrvatske udruge u Srbiji, subotičkog Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*, a nekoliko godina unatrag dopredsjednik je Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice. Također, član je i Skupštine Radio Marije.

Rođen je 1967. godine u Subotici. Po struci je elektroinženjer a dugo godina bio je direktor jednog privatnog poduzeća koje se bavi električnim agregatima. Otac je troje djece.

U razgovoru za naš tjednik Cvijin govori o planovima HNV-a, odnosno njihovoj realizaciji, posebice u kontekstu financijskih i kadrovskih izazova.

HR Za početak, što za Vas znači odabir na ovu dužnost?

Na prvom mjestu – priznanje i obvezu. Od trenutka kada sam preuzeo dužnost predsjednika Upravnog odbora HKC-a *Bunjevačko kolo* postao sam još više svjestan koliko je izazova pred našom zajednicom i često preispitivao sebe što bi se moglo učiniti da se ono pozitivno zadrži, a nepovoljni tijek stvari u nekim područjima okrene u pravom smjeru. Tako je došlo do toga da sam bez puno premišljanja prihvatio da se uključim u proces izbora za novi saziv HNV-a, pa zatim i da prihvatim funkciju vijećnika. Bio sam jako zadovoljan energijom i jedinstvom koji su iskazani tom prilikom, a također i izborom **Jasne Vojnić** za predsjednicu novog saziva. Stoga sam ponudu da budem predsjednik Izvršnog odbora HNV-a prihvatio s velikom ozbiljnošću i nadom da ću moje menadžersko iskustvo iz sektora poduzetništva uspjeti primijeniti na ovom novom i velikom poslu.

HR Na nedavno održanoj sjednici HNV-a usvojen je godišnji plan Vijeća. Predstavite nam ukratko najznačajnije planove za 2019. godinu. Neki od planova su dugoročni, planira se tek započinjanje njihove realizacije...

Naš godišnji plan je vrlo ambiciozan i sveobuhvatan. Napravljen je tako da je u njegovu izradu bilo uključeno kompletno vodstvo i dobar dio članstva: od predsjednice i dopredsjednika Vijeća, preko predsjednika i članova Izvršnog odbora, pa do voditelja područnog ureda u Srijemu. Plan je urađen na takav način da je njegove ishode moguće pratiti, jer su zadaće u njemu konkretizirane i povezane s vremenskim rokovima izvršenja. U najkraćem, za ovu godinu je, osim izvršenja standardnih obveza, najvažnije registrirati i evidentirati sve resurse kojima zajednica raspolaže: od materijalnih, kulturnih, pa do kadrovskih. Potom izraditi strategije djelovanja u područjima gdje ih još nema i u svim dugoročnim planovima napraviti već u ovoj godini vidljive pomake.

HR Neki od planova vezani su za nastavak pojedinih projekata o kojima se govorilo i ranije, poput osnutka hrvatskog Obrazovno-odgojnog centra u Subotici ili otkupa i stavljanja u funkciju Spomen doma bana Jelačića u Petrovaradinu, ali ima i nekih novih projekata, kao što su recimo ustroj komore hrvatskih gospodarstvenika u Srbiji ili rekreacijsko-edukacijskog centra za Hrvate iz Srbije na Hrvatskom primorju... Kažite nam više o tim programima?

Mislim da je za HNV, osim djelovanja u područjima obrazovanja, kulture, informiranja i službene uporabe jezika, jako važno uključiti se i u one segmente zajednice »od kojih se živi«, a to su gospodarstvo i socijalna skrb. Tu je opet potrebno uraditi jako puno pripremnih radnji i nakon toga u suradnji sa stručnjacima iz ovih područja napraviti najbolje modele djelovanja. O svim ostalim velikim projektima sačinjeni su elaborati i neki od njih su već poslani tijelima od kojih očekujemo potporu, a čekaju spremni i druge moguće izvore financiranja, prvenstveno tu mislimo na institucije Srbije i Hrvatske. Također planiramo za određene programe konkurirati iz fondova Europske unije i drugih međunarodnih organizacija.

HR Kako HNV-a zamišlja ovakav, dosta ambiciozan plan, iznijeti u financijskom smislu? Naime, poznato je da

za svoje funkcioniranje s različitih razina vlasti u Srbiji (republička, pokrajinska i gradska) Vijeće dobiva ukupno oko 150.000 eura...

Svjesni smo itekako postojećih financijskih ograničenja, jer su sredstva – koja još uvijek ne znamo ni kolika će točno biti za ovu godinu – nedostatna za funkcioniranje vijeća i za standardne programe, a kamoli za sve ono što smo Godišnjim planom predvidjeli. Također smo svjesni da moramo uložiti veliki napor da se kroz projekte i lobiranja osiguraju nedostajuća sredstva. Važno je i pokušati da se preko Vlade Hrvatske osigura stalna financijska potpora našem proračunu i da on ne zavisi od projekata u tolikoj mjeri kao što je to slučaj sada.

HR Spomenuli ste financijsku potporu HNV-u koja stiže iz matične Hrvatske. Kada je u pitanju cjelokupna hrvatska zajednica u Srbiji, odnosno njezini projekti, ta se potpora, pokazuju brojke, iz godine u godinu povećava. U koliko mjeri ta potpora pomaže realizaciju HNV-ovih projekata?

Pomaže jako puno. Poznato je da djeca koja se upišu na nastavu na hrvatskom jeziku dobivaju udžbenike i ostali školski pribor besplatno, a to se sve financira putem projekata i donacija iz Hrvatske. Potpora i institucionalnom jačanju HNV-a je također od velike važnosti. Ali još jednom ponavljam, ta potpora bi morala biti stalna i sigurna. Ovako, uvijek postoji određena doza neizvjesnosti kako će to sve biti od natječaja do natječaja.

HR Kakvu dodatnu potporu projektima očekujete od Srbije? Primjerice, prethodne i prošle godine izdvojena su određena sredstva, mimo proračuna i natječaja, za kupnju rodne kuće bana Jelačića, manifestaciju Dužijanca...

Vjerujemo da će se takva praksa predstavnika vlasti Srbije nastaviti. Već postoje obećanja predsjednika **Aleksandra Vučića**

da će podržati kapitalne stvari naše zajednice, a vjerujemo da će onda isto činiti i druge razine vlasti.

HR Hrvatsko nacionalno vijeće trenutno ima četiri profesionalno uposlene osobe, jednu na pola radnog vremena i dvije uposlene po projektu. Jeste li kadrovski dovoljno jaki za realizaciju naznačenih projekata? Mogu li se projekti realizirati bez potpore profesionalnog projekt menadžera angažiranog za popularno zvano »pisanje projekata«?

Naravno da bismo se kadrovski još trebali osnažiti, a pogotovo u dijelu projektne aktivnosti koju ste spomenuli. Na tom polju će se vrlo brzo početi događati stvari. Naime, već ovog tjedna kreće obuka i edukacija kandidata za pisanje projekata za apliciranje iz EU fondova. Organizatori ove edukacije su Županijska razvojna agencija Osječko-baranjske županije koja osigurava predavače i Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji koje osigurava svu potrebnu logistiku. Ovom edukacijom će biti obuhvaćeno 30-ak kandidata iz cijele hrvatske zajednice. Početna faza će trajati tri vikenda po dva dana i odvijat će se u našim prostorima, a sljedeće faze se očekuju tijekom godine.

HR Kakvu pomoć u radu očekujete od drugih članova Izvršnog odbora, zaduženih za četiri područja manjinske samouprave – kulturu, obrazovanje, informiranje i službenu uporabu jezika i pisma? Tu je i suradnja s dopredsjednicima, novoimenovanim odborima i povjerenstvima HNV-a...

Ja to ne bih nazvao »pomoć u radu«, već cjelovit angažman na ostvarivanju zacrtanog Plana. Ako ne budemo to tako prihvatili, bojim se da će realiziranje svega zacrtanog doći u pitanje. No, ja imam veliko povjerenje u svoje suradnike i očekujem rezultate kojima će prvenstveno biti zadovoljna naša nacionalna zajednica koju predstavljamo. Tada ćemo biti zadovoljni i mi u HNV-u.

AP Vojvodina podupire nacionalna vijeća nacionalnih manjina

4,1 milijun dinara za HNV

Potpredsjednik Pokrajinske vlade i pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Mihály Nyilas** potpisao je u utorak s predstavnicima nacionalnih vijeća nacionalnih manjina ugovore o dodjeli sredstava. Za realizaciju godišnjih aktivnosti 17 vijeća, koja imaju registrirano sjedište na teritoriju AP Vojvodine, iz pokrajinskog proračuna izdvojeno je 60.100.000 dinara.

»Višegodišnja praksa dodjele novčanih sredstava predstavlja dokaz posvećenosti Pokrajinske vlade očuvanju i unaprjeđivanju položaja nacionalnih zajednica u našoj pokrajini«, izjavio je, među ostalim, Nyilas.

Hrvatsko nacionalno vijeće dobilo je 4.145.000 dinara, što je četvrti po visini iznos dodijeljen jednoj od manjinskih samouprava.

»I ove godine, na istoj razini kao lani, dobili smo sredstva od Pokrajine. Struktura je malo drugačija za redovitu i stalnu djelatnost, ali u masi sredstava je količina ista. Izuzetno smo zado-

voljni suradnjom s pokrajinskim tijelima, sredstva uvijek mogu biti veća i uvijek ima prostora za suradnju, ali općenito odnosom pokrajinskih tijela i dotacija, kako za HNV tako i za dvije institucije koje smo mi osnovali – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatsku riječ*, možemo biti zadovoljni. Dakle, i te dvije institucije Pokrajina redovito financira svake godine. Isto tako, imamo vrlo korektnu suradnju s pokrajinskim tijelima kada su u pitanju natječaji, jer HNV dostavlja svoje mišljenje koje se uvažava. Osim toga, prije godinu dana, a na inicijativu pokrajinskog tajnika Mihály Nyilasa, osnovana je radna skupina za osnivanje Obrazovno-odgojnog centra. Sada je već pripremljen Akt o izmjeni srednjih škola i on će biti stavljen na usvajanje u Vladi AP Vojvodine u skorijem roku. Sve skupa, možemo reći, zahvalni smo za sva sredstva, svaku vrstu podrške i suradnja je više nego korektna«, izjavila je za RTV predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

H. R.

Završen IPA projekt koji je povezao tradicijske obrtnike iz Srbije i Mađarske

Veliko iskustvo za tavankutski Gubec

Prošloga tjedna održana je završna konferencija IPA projekta Srbija – Mađarska u kojem su sudjelovale tri udruge – Fondacija *Halaske čipke* iz Kiskunhalasa iz Mađarske, KUDZ *Lányi Ernő* iz Subotice te HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta. Kroz godinu dana trajanja projekta organizirano je nekoliko izložbi i radionica s ciljem razmjene iskustava u području očuvanja starih obrta, kulturnog naslijeđa i razvoja vjerskog turizma.

Na završnoj konferenciji u Subotici bilo je riječi o realizaciji projekta. Govoreći u ime tavankutske udruge, njezin predsjednik **Ladislav Suknović** je istaknuo kako je za njih ovaj projekt bio veliki izazov, prvi ovakve vrste za *Gubec*, ali i za jednu od udruga iz hrvatske zajednice.

»Velika je čast biti poželjan za partnera od iznimno renomiranih institucija i biti dio ovog vrijednog i razvojnog projekta. Naša povijesna i kulturološka povezanost ovim projektom potvrdila

je da granica zapravo nikada nije prekinula tu iskrenu stvaralačku vezu ljudi, žena, običnog žitelja, željnoga lijepoga, stvaralačkoga ali i autentičnoga, čuvara tradicionalnoga. I jeste ovaj projekt dokaz tolike rječitosti, iskrene otvorenosti životu, vjerskoj

poniznosti, koju u svoj punini može samo nježno, obitelji privrženo žensko srce prenijeti i iskazati u svoj bjelini čipke ili pak u zlatu krhke slame. I stoga kao izravni sudionici ovog projekta možemo sa sigurnošću izjaviti da o kvaliteti i značaju sude stručnjaci, ili pak revizori; mi smo tek mali dokaz da je podrška stigla u prave ruke«, kazao je Suknović.

Na kraju projekta objavljena je brošura naslovljena *Majstorije s obje strane granice* u kojoj je predstavljen

projekt, ali i rad sve tri partenske udruge. U kulturno-umjetničkom dijelu programa nastupili su tamburaši HKPD-a *Matija Gubec* te zbor *Veronika* KUDZ-a *Lányi Ernő*.

I. D.

Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Republici Srbiji

Objava o registraciji birača za izbore za Europski parlament

U nedjelju dana 26. svibnja 2019. godine temeljem Odluke Predsjednice Republike Hrvatske (»Narodne novine broj« 30/19) održat će se izbori za članove u Europski parlament iz Republike Hrvatske.

U Republici Srbiji glasanje će se provoditi na biračkim mjestima u prostorijama Konzularnog ureda Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji, u Beogradu, Kneza Miloša 82/I. kat i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Maksima Gorkog 6.

SVI BIRAČI OBVEZNI SU PROVESTI PRETHODNU I AKTIVNU REGISTRACIJU BIRAČA KAKO BI MOGLI PRISTUPITI GLASOVANJU I TO:

birači S PREBIVALIŠTEM u Republici Hrvatskoj koji će se zateći u inozemstvu na dan izbora trebaju obaviti PRETHODNU registraciju

birači koji NEMAJU PREBIVALIŠTE u Republici Hrvatskoj trebaju obaviti AKTIVNU registraciju

birači koji posjeduju e-osobnu iskaznicu s prebivalištem u Republici Srbiji aktivno će biti registrirani po službenoj dužnosti.

Registracija birača obavljat će se ovisno o mjestu glasanja u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Republici Srbiji u Beogradu (Konzularni ured) i Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici.

Zahtjevi za registraciju podnose se osobno u Konzularnom uredu Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji u

Beogradu i u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici u uredovno vrijeme, kao i putem e-maila. Uz obrazac za registraciju potrebno je dostaviti presliku važeće identifikacijske isprave (hrvatske putovnice ili osobne iskaznice).

ROK ZA PODNOŠENJE ZAHTEJEVA ISTIČE U SRIJEDU, 15. SVIBNJA 2019. GODINE.

Svi birači mogu do 15. svibnja 2019. godine provjeriti svoj upis u registru birača u Uredima državne uprave u RH, u diplomatskim misijama i konzularnim uredima RH i putem online sustava e-Građani, te zatražiti eventualne izmjene.

Također, birači koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, a nisu aktivno registrirani, na dan održavanja izbora svoje pravo glasanja mogu ostvariti potvrdom koju će izdati nadležno diplomatsko-konzularno predstavništvo Republike Hrvatske.

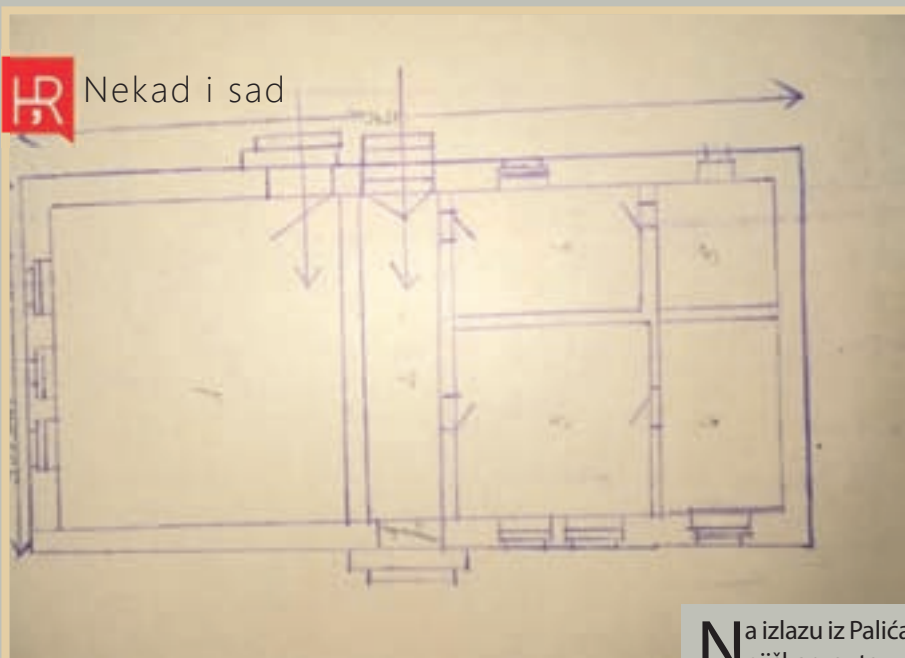
Za sve informacije možete se obratiti:

Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Republici Srbiji, Konzularni ured Beograd, Kneza Miloša 82/I kat tel: 011 3679 140 faks: 011 3613 566 i e-mail: crocons.beograd@mvep.hr

Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici, Maksima Gorkog 6, tel: 024 659 900 faks: 024 556 158 i email: gkrh.subotica@mvep.hr

Gordan Bakota, veleposlanik

Obrasce potrebne za registraciju možete skinuti na internetskoj stranici Veleposlanstva: <http://rs.mvep.hr>.

Med i ljekovito bilje u bivšoj školi

Na izlazu iz Palića ka Šupljaku na uzvišici s desne strane Kanjiškog puta uočljiva je velika zgrada, svježe adaptirana. Ovo je nekad, do sedamdesetih godina prošlog stoljeća, bila obrazovna ustanova, škola za učenike nižih razreda. Zajedno su slušali nastavu učenici prvog i trećeg razreda prije podne, a drugog i četvrtog razreda popodne. U zgradi je postojao i učiteljski stan, s impozantnim ulazom čiji je autentični izgled sačuvan i nakon adaptacije. Dugo postojanje škole na ovoj lokaciji potvrđuju riječi sugovornika **Józsefa Gulyása Óldára**, koji ju je kao dijete pohađao prije no što je zauvijek zatvorena. Na istom mjestu, rekao je, prva slova učila je nekad i njegova majka.

Iako je ova škola, kao istureni odjel, poput i drugih sličnih, prije oko pola stoljeća zatvorena, zgrada je, srećom, sačuvana, a nedavno adaptacijom i uljepšana. Poslije škole u ovoj je zgradi bila prodavaonica, potom otkupna stanica, a sada se uređuje u pogon za preradu meda s ljekovitim biljem. U restauraciji objekta prozori su zamijenjeni zbog lošeg stanja, ali su novi pravljene u izvornom obliku.

Uz fotografiju koja prikazuje sadašnji izgled nekadašnje škole, nema stare fotografije ove škole; nije nađena niti u privatnim albumima, niti u dokumentima Povijesnog arhiva. No, u prilogu je skica jedne stare paličke škole (Povijesni arhiv Subotica, F 68.1567) uz čije podatke je upisan naziv »Kod Štranda«. Prema ovoj zabilješci i drugim, oskudnim podacima, za sada je nepoznato gdje se ona u prošlosti nalazila.

PRAVNA DRŽAVA - što je to?

Dnevni tisak već dugi niz godina najčešće kupujem u obližnjoj samoposluzi, gdje me svi prodavači znaju. Možda je ovo znanje da sam među poznanicima pridonijelo tome da sam 28. ožujka ove godine izveo, za moje godine malo »neprilični« performans. Naime, kada sam vidio naslovnicu *Magyar Szó*a počeo sam se glasno smijati. Na začuđeni upitni pogled blagajnice pokazao sam naslovnicu lista i naglas sam pročitao isti. Naslovnica, koja me je slatko nasmijala glasila je: »Pravna država?! - to je nepoznati pojam (izraz)«; naravno nije se radilo o nekoj banana državi, nego o našoj lijepoj domovini, a ovu izjavu dao je dugogodišnji zastupnik i vođa frakcije u republičkoj Skupštini **Bálint Pásztor**. Smijao sam se, jer duboko se slažem s njegovim mišljenjem, naročito nakon posljednje rasprave u Skupštini povodom prijedloga Zakona o financiranju AP Vojvodine. Ovo skupštinsko zasjedanje je više ličilo na lošu operetu u izvođenju nekog amaterskog kazališta nego na ozbiljnu zakonodavnu djelatnost. Pásztor je upravo zbog spomenutog i neizglasano zakon dao intervju za mađarski dnevni list. Osim predlagača, i članovi SVM-a i Demokratske akcije Sandžaka glasovali su za prijedlog, usprkos tomu što je vladajući većinski koalicijski partner bio protiv. Na pitanje novinara hoće li SVM zbog ovog trpjeti posljedice, Pásztor je odgovorio: »Nikakve... pošto koalicijski dogovor sadrži i donošenje ovog zakona, i pored dogovora donošenje ovog zakona je i ustavna obveza. Raniji koalicijski partner Demokratska stranka kaznila je nas što nismo glasovali za republički proračun za 2010. godinu, zato što smo ga smatrali antivojvođanskim. Za ovo smo kažnjeni 'demađarizacijom' rukovodstva grada Subotice i smjenom gradonačelnika Sente«. Na primjedbu da i bez ovog zakona Pokrajina funkcioniše, pa se običnim ljudima čini da ovaj zakon nije ni bitan, Pásztor je odgovorio: »Postojanje zakona znači sigurnost u planiranju financiranja pokrajinskih projekata, a bez nje uvijek smo upućeni na lobiranje po pojedinim projektima u čemu uspijevamo manje ili više«. Dodao je: »Po mojoj procjeni ovo pitanje će dočekati sljedeći Ustav Srbije. Ništa ne ukazuje na to da se u dogledno vrijeme ovaj problem može riješiti. Nedostatak pravne države i ustavnosti su takvi pojmovi s kojima ne možete uvjerljivo lobirati u Beogradu«. Drugim riječima, sve zavisi od »političke volje beogradske elite«.

Ustav = srpska kvaka 22

Najvišim pravnim aktom jedne države smatra se Ustav iz kojeg proizilaze svi zakoni. Znači, Ustav treba da je sveobuhvatan, svima razumljiv, naravno i dugotrajan. Upravo u našoj zemlji

ustavi su prilično kratkotrajni, obično desetak godina (npr. »Slobin Ustav« trajao je dvanaest godina), a sadašnji je usvojen koncem 2006. godine i već uveliko se govori o potrebi njegovog mijenjanja. Izraz »kvaka 22« u običnom govoru znači paradoksalnu situaciju iz koje kao da nema izlaza. Primjera radi: prvi put se ne možete zaposliti bez radnog iskustva. Preambula našeg Ustava kaže: »Pokrajina Kosovo i Metohija sastavni deo (je) teritorije Srbije, da ima položaj suštinske autonomije u okviru suverene države Srbije«. Članak 182. drugi pasus kaže: »Suštinska autonomija Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije urediće

se posebnim zakonom koji se donosi postupkom predviđenim za promenu Ustava« Ovaj poseban zakon nikad nije bio ni u proceduri (financiranje AP Vojvodine stiglo je bar jednom do procedure!). Nadalje, posljednji pasus ovog članka kaže: »Teritorija autonomnih pokrajina i uslovi pod kojima se može promeniti granica između autonomnih pokrajina određuje se zakonom«. Zasad Srbija ima po ustavu dvije pokrajine, koje se ne graniče. Prilično nejasan i nedovoljno objašnjen prijedlog predsjednika o »razgraničenju« pojavio se već odavno. Kao »tvrdokorni ustavobranitelj« pitam se: o kakvom razgraničenju se radi? Ako se Kosovo ne priznaje kao država, onda bi trebalo osnivati pokrajine u »centralnoj Srbiji« i između pokrajine u »AP Južna Srbija« mogla bi se primijeniti »linija razgraničenja«. I tu dolazi »ustavna kvaka 22«, jer »Teritorija autonomnih pokrajina ne može se me-

Kako do promjene Ustava?

njati bez saglasnosti njenih građana izražene na referendumu, u skladu sa zakonom«. Nagradno pitanje glasi: »Na kom teritoriju će se provoditi ovaj referendum: na Kosovu, u centralnoj Srbiji ili u cijeloj Republici Srbiji? Za početak, zasad nedostaju odgovarajući zakoni i još ponešto.

Promjena Ustava

Deveti dio Ustava ima naslov: »Promena ustava (i podnaslov) predlog za promenu Ustava i usvajanje promene Ustava« pa se kaže sljedeće: »O promeni Ustava odlučuje Narodna skupština. Predlog za promenu Ustava usvaja se dvotrećinskom većinom od ukupnog broja narodnih poslanika« koju trenutne vladajuće partije nemaju, pa se iz tog razloga razmišlja o raspisivanju izvanrednih izbora. I na koncu još malo kvake: ako se promjena odnosi na preambulu Ustava (Kosovo), onda se treba raspisati referendum za građane Republike, ali sada je pitanje tko sve ima pravo glasovati na referendumu: npr. svi građani južne pokrajine ili samo određeni broj? To se može smatrati diskriminacijom. Pa provjera biračkih popisa, pa provođenje itd. Nadam se da me shvaćate zašto sam se nasmijao izjavi zastupnika Pásztora.

Nije prvoaprilaska šala?

Drugo lice SUBOTICE

Ovih dana bili smo svjedoci objavljivanja jedne, za (ne samo) Subotičane vrlo prijemčive vijesti u brojnim tiskanim i elektroničkim medijima: rekonstruirat će se senčanska pruga!

Naime, kako je priopćeno iz *Infrastruktura Železnica Srbije*, 1. travnja tekuće godine na željezničkoj stanici Subotica počinje rekonstrukcija regionalne jednokolosiječne, neelektrificirane pruge Subotica – Senta u dužini od 38,5 kilometara. Radovi će trajati 270 dana i planirano je da budu završeni do kraja 2019. godine (hoće li to biti božićni ili novogodišnji poklon *Železnica Srbije* sjevernoj Bačkoj?), a vrijednost radova je oko 2,5 milijardi dinara. Sa sadašnjih 10-30 km/h rekonstrukcijom će biti omogućena brzina od 80 km/h, a povećat će se i »nosivost« pruge na 22,5 tona masivnosti po osovini. Nadalje, u daljem tekstu priopćenja stoji da su pet lokalnih samouprava u Vojvodini – Subotica, Senta, Čoka, Kanjiža i Kikinda – potpisali ugovor sa željezničkom kompanijom za prijevoz putnika *Srbija voz* o sufinanciranju željezničkog prijevoza na pravcu Subotica – Kikinda, što će pridonijeti povećanju broja vlakova i putnika na ovoj relaciji, te da je prijevoz robe najjeftiniji i najefikasniji željeznicom (sic! – otkrivena »rupa na saksiji«). Naglasivši značaj ovih radova napominje se da će obnovljena pruga biti i alternativni pravac odvijanja teretnog prometa za vrijeme izgradnje brze pruge između Subotice i Novog Sada.

Senčanska pruga izgrađena je 1889. godine. Posljednji puta je renovirana prije skoro 100 (slovima: sto) godina, negdje početkom dvadesetih prošlog vijeka. Inače su po pravilu radovi na rekonstrukciji pruga neophodni svakih 20-25 godina. Znači, ova pruga nadživjela je svoj vijek četiri puta!

Mačehinski odnos prema željeznici (a i njenom značaju), u ovoj zemlji je svima nama poznat: pruge u Srbiji su u izuzetno lošem stanju, pogotovo u Vojvodini. To ne treba da nas iznena-

di. Između dva svjetska rata, poslije Belgije, Vojvodina je imala najgušću željezničku mrežu u Europi! Danas se to svelo na minimum. Sedamdesetih, pa i nekih osamdesetih godina prošlog vijeka u udžbenicima geografije (od osnovnoškolskih do fakultetskih, baš tako!) nalazila su se tumačenja da je to služilo za »izrabljivanje i odnošenje«, a ne za komunikaciju i povezivanje sa svijetom. E sad, blago nama – nema toliko pruga, nema (toliko) izrabljivanja i odnošenja!

Željeznica nije samo pitanje komunikacije nego i politike. Podsjetimo se samo kako je u tadašnju Kneževinu Srbiju stiglo čudo zvano vlak: na Berlinskom kongresu 1878. godine jedan od uvjeta koji su postavljeni za samostalnost kneževine bila je i izgradnja (u roku od tri godine) željezničkog pravca Beograd – Niš s krakom prema Solunu, odnosno Sofiji. Austrougarska je sklopila ugovor o gradnji željeznice preko Kneževine Srbije, a pregovarači su bili tadašnji srpski ministar vanjskih poslova **Jovan Ristić** i grof **Gyula Andrassy**. Knez **Milan Obrenović** je srebrnim budakom »udario temelj« radovima 3. srpnja 1881., a prvi vlak je svečano krenuo 15. rujna 1884. Taj datum se danas slavi kao dan željezničara. Te 1884. vlakovi su već uveliko tutnjali diljem Vojvodine...

April je dobio ime po latinskoj riječi »aprilis« što znači otvoriti, jer u tom periodu godine cvijeće cvjeta, otvaraju se pupoljci. Nadajmo se da će »pupoljak«, Senčanska pruga, procvjetati u obećanom roku sve do Sente na Tisi, a ne samo do onog našeg dijela grada koji također zovu Senta. Do tada, pošto vlak na ovoj relaciji više ne prometuje, može da se koristi autobusni prijevoz u organizaciji *Srbija voza*. Cijena karte u jednom pravcu je 185 dinara.

A. D.

Natječaj AP Vojvodine za sufinanciranje investicija u pčelarstvo

Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo raspisalo je Natječaj za dodjelu sredstava za sufinanciranje investicija u pčelarstvo na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u 2019. godini.

Cilj Natječaja je unaprjeđivanje pčelarske proizvodnje i proizvodnje meda u Vojvodini, a predmet dodjela bespovratnih sredstava za nabavu novih pčelinjih društava i opreme za pčelarstvo, za što je predviđen ukupan iznos do 25 milijuna dinara.

Bespovratna sredstva koja se dodjeljuju po Natječaju namijenjena su za nabavu novih pčelinjih društava, nabavu opreme za pčelarstvo (košnice i kontejneri), nabavu opreme i uređaja za prerađivanje pčelinjih proizvoda i nabavu opreme i uređaja za pakiranje i skladištenje pčelinjih proizvoda.

Pravo na poticaje ostvaruju osobe koje su upisane u Registar poljoprivrednih gospodarstava i nalaze se u aktivnom statusu, i to: fizička osoba (nositelj odnosno poduzetnik nositelj registriranog komercijalnog obiteljskog poljoprivrednog gospo-

darstva) i pravna osoba (privredno društvo, zemljoradnička zajednica i složena zadruka – nositelji registriranog komercijalnog poljoprivrednog gospodarstva).

Natječaj je otvoren do utroška sredstava, a zaključno s 10. travnjem 2019. godine.

Prijave s potrebnom dokumentacijom dostaviti poštom na adresu: Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, s naznakom »Natječaj za dodjelu sredstava za sufinanciranje investicija u pčelarstvo na teritoriju AP Vojvodine u 2019. godini« ili osobno na pisarnici pokrajinskih tijela uprave u zgradi Pokrajinske vlade, svakog radnog dana od 9 do 14 sati.

Dodatne informacije mogu se dobiti putem telefona 021/487-4419, od 10 do 14 sati.

Tekst Natječaja, Pravilnik, obrazac prijave, izvještaj o namjenskom utrošku sredstava i zahtjev za isplatu mogu se preuzeti s internet adrese www.psp.vojvodina.gov.rs.

I. P. S.

Otvorena vrata subotičke gimnazije

U cilju privlačenja budućih učenika, subotička Gimnazija *Svetozar Marković* otvorila je u ponedjeljak svoja vrata zainteresiranim osmašima iz škola s teritorija toga grada. Što ova obrazovna ustanova nudi, osnovnoškolci su mogli saznati kroz kratke prezentacije smjerova i nastavnih predmeta (obveznih i izbornih) po gimnazijskim kabinetima.

Uz nastavu na srpskom i mađarskom jeziku, u ovoj gimnaziji odvija se i nastava na hrvatskom jeziku, koju trenutačno pohađa jedanaesta generacija učenika. U sva četiri razreda na hrvatskom trenutno je upisano ukupno sedamdeset učenika.

Po riječima jednog od profesora, **Zorana Nagela**, učenike koji se žele školovati na hrvatskom nastavnom jeziku i ove godine očekuje mogućnost upisa u novi odjel općeg smjera s 30-ero učenika.

»Opći smjer je koncipiran tako da nudi podjednako dobru naobrazbu kako iz prirodnih tako i iz društvenih znanosti, te učenike priprema za širok spektar odabira budućih studija«, kaže profesor Nagel.

Inače, prezentaciju predmeta Hrvatski jezik i književnost zainteresiranim osnovnoškolcima držao je profesor **Ivan Baričević**, a u prezentaciji su mu pomagale učenice hrvatskih odjela **Maja Vuković** i **Anđela Matin**.

D. B. P.

Uskoro spomen-obilježje Đuri Stantiću

Poslije godina čekanja, a za otprilike mjesec dana, trebalo bi biti podignuto spomen-obilježje prvom subotičkom olimpijcu **Đuri Stantiću** (1878. – 1918.), izjavila je za RTV inicijatorica podizanja spomen-obilježja **Nada Kozarić**. Izrada kipa, za koju je zadužen palički kipar **Franjo Mačković**, je u završnoj fazi.

»Đuro Stantić poslije 100 godina ponovno dolazi u Suboticu. Lokacija je određena i nalazi se preko puta Vatrogasnog doma, odakle će njegov spomenik gledati na kuću u kojoj je živio i dočekivati Subotičane, ali i sve one koji posjete naš grad«, kazala je Kozarić.

Đuro Stantić je bio atletičar. U razdoblju 1900. – 1906. godine pobjeđivao je na mnogobrojnim utrkama u hodanju u Pragu, Beču, Budimpešti, Grazu, Ateni i Berlinu. Nastupio je u ugarskoj reprezentaciji na međuolimpijskim *Jubilarnim igrama* u Ateni 1906. U disciplini 3.000 m hodanje pobijedio je u ponovljenoj utrci.

D. B. P. / Foto: RTV (Aleksa Otašević)

Tragom legendi o hrabrom kapetanu Luki

Pripadnike znamenite plemićke obitelji Sučić u dva stoljeća povijesti Subotice nalazimo na mnogim važnim profesionalnim pozicijama – oni su čuveni ratnici i kapetani ovdašnje prvotne vojne utvrde i naselja, potom su u sve većem gradu s civilnom upravom u nekoliko generacija na uglednim položajima kao gradonačelnici, blagajnici, odvjetnici, veleposjednici; iz njihove loze je biskup

U najstarijoj subotičkoj matičnoj knjizi krštenih koju je 1. prosinca 1687. godine počeo voditi fra **Barholomeus (Bartolomej)**, što je redovničko ime franjevca **Bariše – Bartula Benjovića** već na prvoj strani ovog zavičajno i, uopće, povijesno izuzetno važnog dokumenta nailazimo na prezime **Sučić (Szuczich)**. Dana 5. prosinca je krštena **Marta (Martha)**, kći **Marka Jurića i Marte Sučić**, kumovao je **Matija Kulić**.

Krštenje **Jakova Sučića (Jacobus Szuczich)** 25. srpnja 1688. godine upisano je pod brojem 24 na drugoj strani prve subotičke matične knjige: otac **Luka (Lucas)**; majka **Marta Tikvić (Martha Tykvich)**. Jednostavan upis, no promatrajući ga i analizirajući danas, poslije više od tri stoljeća, od povijesne je važnosti, jer svjedoči o datumu i mjestu rođenja Jakova, znamenite ličnosti i kapetana Subotice iz vremena dok se još ovim prostorom uzdizala samo jedna vojna utvrda okružena šančevima, močvarama i skromnim nastanbama. Jakovljev otac – upisan u ovom starom dokumentu – legendarni je ratnik, kapetan Luka, prvi zapovjednik subotičke tvrđave nakon duge osmanske vladavine, u ratovima opustošenom naselju s vojnom utvrdom, koje će tek početi rasti i razvijati se stoljećima do grada Subotice, kakvog danas poznajemo. I Jakov je u odrasloj dobi postao kapetan u Vojnom šancu Sabatka, što je desetljećima podrazumijevalo najvišu vojnu, pa i mjesnu vlast, sve do 1743. godine kada je naselje iz dotadašnjeg vojno-graničarskog statusa posebnom poveljom unaprijeđeno u Kraljevsko-komorsku varoš Sent Marija (Szent Mária), s određenim pravima i slobodama kojima kao vojni komunitet ranije nije raspolagala. Varoš Sent Marija, osim vašarskih privilegija i ekonomskih koncesija, time dobija građanski status umjesto dotadašnjeg vojnog.

Mnogo je nepoznanica...

No, vratimo se još teškom periodu subotičke povijesti pri kraju sedamnaestog stoljeća, kada je u vrijeme stalnih ratova i velikih stradanja stanovništva rođen Jakov, kapetanov sin i budući kapetan Vojnog šanca Sabatka, koji će za života svjedočiti ratištima ovdje i drugdje, ali i nešto mirnijem razdoblju života jedne varoši. Pretpostavlja se da je Jakov bio Lukin jedini sin. Poslije Jakovljevog rođenja, u prvoj subotičkoj matičnoj knjizi krštenih kapetan Luka više ni jednom nije upisan kao otac. Međutim, u malobrojnim de-

taljima iz života prvog kapetana, ne navodi se je li imao djece prije Jakova, što bi bio prirodan slijed događaja, s obzirom na to da je rođen 1648. godine (ukoliko je točan ovaj često korišten podatak), a sin Jakov rodio se u Subotici 1688. godine.

Danas – povijest i život značajne i brojne obitelji Sučić okružuju mnoge pretpostavke, kao što je i upravo navedena o Lukinom sinu jedincu, a malo je povijesnih dokumenata, kao argumentirane i pouzdane potvrde. Njihova je povijest poput *puzzlea* koje

Škola po imenu Luke Sučića bila je jedna od dvije na području Pavlovca oko 1921. godine. Nalazila se na adresi Pavlovac 232, u blizini željezničke postaje

treba poslagati koristeći ne samo subotičku već i druge arhive u inozemstvu. Detaljno obiteljsko stablo Sučićevih u prošlosti u Subotici u javnosti nije objavljeno, iako je upravo ova obitelj (neko-liko njenih pripadnika) pola stoljeća bila na čelu preteče grada, u vrijeme vojne uprave, kao i na važnim gradskim pozicijama desetljećima poslije 1743. godine i uspostavljanja civilne gradske uprave. Istovremeno, povijest obitelji Sučić od šireg je značaja, ne samo lokalnog, što se vidi po interesiranju istraživača i publicista i drugih regija i država.

Značajan pomak u istraživanju, a pogotovo u prezentiranju podataka o povijesti obitelji Sučić načinjen je u novije vrijeme, održavanjem međunarodnog znanstvenog skupa posvećenog biskupu **Pavlu Matiji Sučiću**, članu ove stare subotičke plemićke loze, 15. prosinca 2017. u Đakovu i 8. ožujka 2018. godine u Subotici, gdje je istaknuta potreba i daljih istraživanja. Tiskanim zbornikom

Varoš Sent Marija (Subotica) s okolnim pustarama na karti koju je 1747. godine izradio inženjer C. J. Kaysser (Povijesni arhiv Subotica)

stručnih radova, upravo objavljenim, iznijeti podatci su dostupni i javnosti.

Kapetanska obitelj

U priči o povijesti Sučića u Subotici pođimo od najšire dostupnih informacija, a to je internet i nezaobilazna Wikipedia: »Luka Sučić (Bila kod Livna, 1648 – ?) je bio bački hrvatski plemić, vojskovođa i graničarski kapetan, zapovjednik grada Subotice. Iz obitelji je starog hrvatskog plemstva Sučića koje je podrijetlom iz livanjskog kraja. Izvori navode da je rođen u 'Albani u Bosni' (oko 1648.), što je Bila (lat. alba = bijela) kod Livna...«.

Dr. Robert Skenderović (Hrvatski institut za povijest) u istraživanju »Društveno-političke prilike u sjevernoj Bačkoj u prvoj polovici 18. stoljeća« (Zbornik radova sa znanstvenog skupa u povodu 300. obljetnice osnutka Franjevačke rezidencije u Subotici) navodi značajne podatke i impresiju:

»Na život Subotice najznačajniji je utjecaj u prvoj polovici 18. stoljeća imala subotička kapetanska obitelj Sučića. Nažalost, historiografija se nije potrudila do danas bolje istražiti povijest ove subotičke kapetanske obitelji, pa još uvijek o njenim članovima iz toga najranijeg razdoblja prve polovice 18. stoljeća raspoložemo samo nekim fragmentarnim činjenicama.

Jedinu cjelokupnu genealošku rekonstrukciju obitelji Sučića objavio je 2002. **Márton Szluha** u svojem djelu *Bács-Bodrog vár-megyé nemes családjai* (Szluha 2002, 354-355). No, ona je sigurno netočna u dijelu koji se odnosi na najstarije članove tijekom prve polovice 18. stoljeća. Mnogo pouzdanijim pokazali su se podatci koje u svojoj knjizi o Subotici navodi **László Magyar**. Prema njemu su u to vrijeme prve polovice 18. stoljeća bila najznačajnija petorica Sučića: 1. **Luka** od oca **Ilije**, 2. **Ilija** od oca **Ilije**, 3. **Jakov** od oca

Luke, 4. **Juraj** od oca **Andrije** te 5. **Luka** od oca **Ilije** (Magyar 2004, 49). Temeljem tih podataka i mojih istraživanja utvrdio sam da najstariju generaciju kapetanske porodice čine trojica Sučića – Luka (stariji), Ilija i Andrija, dok su drugu generaciju Sučića činili Lukin sin Jakov, Ilijin sin Luka ml. i Andrijin sin Juraj/Đuro. Može se pretpostaviti da su Luka st., Ilija i Andrija vjerojatno bili braća. Pogotovo je to moguće tvrditi za Luku i Iliju, jer Magyar navodi da su obojica imali oca Iliju...

Četverica od petorice spomenutih Sučića bili su subotički kapetani – Luka stariji, Ilija, Jakov i Luka ml., dok se Juraj Sučić sin Andrije spominje u povijesnim izvorima kao potkapetan. Luka stariji je bio kapetan Subotice od oslobođenja grada (dakle od 1686.) do svoje smrti krajem 1705. ili početkom 1706. godine (**Gavrilović**, 2005, 45). Ilija je bio kapetan od 1714. do 1724. godine. Zatim je kapetan postao Jakov koji je tu dužnost obnašao skoro dva desetljeća – od 1724. sve do 1740-ih godina. Ne zna se točno kada je Jakov prestao biti kapetanom, ali se 1740-ih javlja i Luka ml. kao kapetan. Sva petorica bili su, dakle, časnici i to časnici subotičke (gradske) konjaničke postrojbe.«

Najviše je kontraverzi i kontradiktornih podataka o prvom kapetanu subotičkog Vojnog šanca (ili Vojne krajine, što je, također, jedan od raširenih naziva tadašnjih regija pod vojnom upravom) Luki Sučiću. Već u sljedećoj generaciji obitelji podatci su dokumentirani, te je tako, primjerice, Lukin sin Jakov pouzdano kršten i sahranjen u Subotici, o tome postoje upisi u ovdašnjim matičnim knjigama (koje su u to vrijeme vodili franjevci). Lukini osobni podatci su, međutim, upitni: spominje se nekoliko varijanti kao godina smrti. U subotičkoj matičnoj knjizi umrlih nema upisa smrti kapetana Luke Sučića starijeg, no u njoj podatci postoje tek od 1718. godine, za razliku od knjige krštenih s upisima koji počinju već s kraja sedamnaestog stoljeća. Za umrle prije 1718. danas nema raspoloživih podataka. Tajanstvenost prvih subotičkih kapetana ostaje trajati stoljećima, slično i drugim obiteljima iz daleke povijesti. Ipak je neobično kako u usmenim predanjima nije sačuvan podatak o smrti kapetana Luke, jer su sačuvana ona o izrazitoj hrabrosti, pa čak i o dužini ili izgledu brade.

Kada je 1971. godine objavljena knjiga **Blaška H. Vojnića** *Moj grad u davnini, Subotica od 1391. do 1941. godine* u odjeljku »Senke istaknutih graditelja prošlosti« svoje mjesto našla je i priča o Luki Sučiću, gdje se među ostalim podacima navodi i sljedeće:

»Potiče iz vojničke – oficirske porodice. Prije dolaska u Suboticu bio je u Bosni deset godina vojnik-oficir i učestvovao u više ratnih pohoda, a u jednom je bio zarobljen i natrag otkupljen za jednu stotinu talira. Sučić je iz Bosne prvo došao u Slavoniju i 1687. godine dolazi sa svojom rodbinom u Suboticu. Postaje prvi graničarski kapetan u našoj gradini poslije uspostavljanja Vojne krajine i održanog mira u Srijemskim Karlovcima...

Legenda o njemu priča da je bio iskusan, hrabar i odlučan vojskovođa. Vojnici i građani su ga voljeli zbog divnih osobina i čvrstog karaktera, njegove romantične brade i iskustva u vojevanju. Neprijatelj ga je poznavao i izbjegavao. Zbog uspjelih vojni i okršaja s turskom vojskom i Rákoczijevim kurucima, 1705. godine bio je odlikovan zlatnim vijencem oko vrata, a plemićkom titulom odlikovan je 1690. godine od cara Leopolda Prvog.«

-nastavit će se-

Katarina Korponaić

(Podatci i fotografije iz autoricinog istraživanja »Uspori i nestanak subotičkih obitelji Sučića«, *Klasje naših ravni*, 11-12. 2018.)

HKUD Vladimir Nazor sređuje arhivsku građu

Povijest Hrvata u Somboru dostupna svima

HKUD Vladimir Nazor sačuvao je svu dokumentaciju od osnutka udruge, a sada je uz pomoć Povijesnog arhiva sređuje i priprema za digitalizaciju

Današnje Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* osnovano je 1936. godine. Od tada nije prekidalo rad, pa ni tijekom Drugog svjetskog rata. Za 83 godine Društvo je mijenjalo ime, ukidali su mu pa vraćali hrvatski predznak, ali je za sve te godine očuvana sva dokumentacija Društva. Od one prve iz prosinca 1936. godine, kada je održana osnivačka skupština, donijeti akti Društva, kada su iz *Bunjevačkog kola* članovi istupali kako bi se priključili udruzi koja Bunjevcima priznaje pripadnost hrvatskom narodu. Osnivačkoj skupštini 6. prosinca 1936. godine nazočilo je 180 članova. U zapisniku je navedeno da je s osnivačke Skupštine poslan brzoput kralju **Petru II.**, što je tada bila uobičajena praksa. Tu je i dopis Kraljevske banske uprave u Novom Sadu kojim se traži izmjena Statuta u koji se mora dodati da se Godišnje izvješće o radu i financijsko izvješće moraju do kraja veljače podnijeti Ministarstvu prosvjete.

Poslije rata više od tisuću članova

Zanimljive su bile ratne, prve poratne godine, zatim 70-te godine kada je KUD *Vladimir Nazor* bio mjesto okupljanja vrtnih tamburaša i folkloraša, bez obzira na njihove nacionalne osjećaje. I zaviriti u *Nazorovu* arhivu svojevrsan je povratak u povijest ne samo ovog Društva i Hrvata u Somboru već je ta arhiva i dragocjeni izvor iz koga se mogu iščitati odnosi prema amaterizmu, razvoj sportskih aktivnosti, da se iščitati kako je i koliko država, bez obzira kako se zvala, kontrolirala rad udruga. Listajući dio po dio arhive, između ostalog, može se pročitati da 1946. godine Hrvatsko prosvjetno društvo iz Čonoplje zahvaljuje Kulturno-prosvjetnom domu u Somboru na knjigama koje su im dostavljene, sredinom 50-ih godina prošlog stoljeća Jugoslavenske željeznice obavještavaju da će članovi kulturno-umjetničkih društava i amaterskih kazališta moći po povlaštenoj cijeni putovati željnicom samo uz važeću člansku kartu Saveza kulturno-prosvjetnih društava Srbije. Dokumentacija koja je sačuvana svjedoči i da su *Nazorovi* pjevači 1953. godine održali koncert u Subotici, a na repertoaru su bile pjesme koje je hrvatski etnomuzikolog

Vinko Žganec prikupio do Drugog svjetskog rata u Somboru i okolici. Svake godine uredno su popunjavani i statistički listovi, pa se tako primjerice u onom iz 1945. godine može iščitati da su u Društvu radile dvije dramske sekcije, jedna folklorna, sekcija narodnih pjevača i svirači i tamburaši. Te godine Društvo je imalo 1.117 članova. *Nazor* je imao i knjižnicu, a iz godine u godinu

 Aleksandra Komnenov, arhivistica

Hrpa starih papira

»**N**ažalost, prema arhivskoj građi se još uvijek odnosi kao prema hrpi starih, nepotrebnih papira, koja se ili baca ili čuva u nekim neadekvatnim uvjetima. I onda se dešava da nam se obraćaju, primjerice sportska udruženja koja traže neki dokument o svom osnivanju, a to bi trebalo da je sačuvano kod njih. Arhivska građa je okosnica za proučavanje lokalne povijesti i ukoliko ju ne sačuvamo, ostat ćemo uskraćeni za sve ono što je vezano za razvoj našeg grada, njegovih kulturnih institucija, sportskih organizacija«, kaže Ristivojević.

Tjedan u Somboru

Subotica obećana zemlja

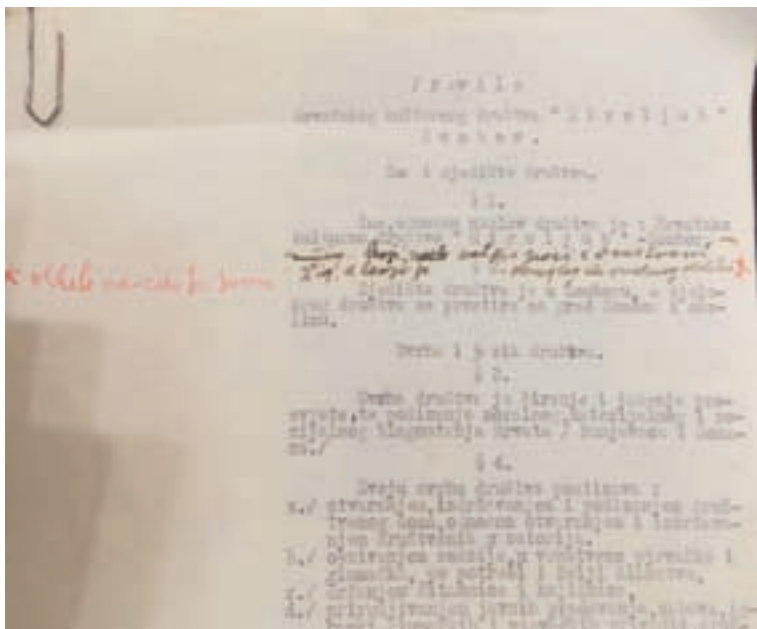

Možda ovaj naslov zvuči malo pretenciozno, ali ako je suditi po broju Somboraca i onih iz okolnih mjesta koji su u proteklih godinu-dvije dana posao našli u Subotici, onda nisam pretjerala u toj ocjeni.

Jer, kad posla, onog pristojno plaćenog, nema u Somboru ide se tamo gdje ga ima, a to je sada Subotica. Od Sombora udaljena oko 60 kilometara, od Stapara 75, Prigrevice oko 80 kilometara, isto toliko i od Sivca. Ali ni to svakodnevno putovanje od stotinjak kilometara, uz rad u smjenama, nije razlog da se odustane od posla u Subotici. Oni koji nisu voljni da poslije napornog rada još i voze desetke kilometara u Subotici provode radni tjedan, u iznajmljenim stanovima, a svojim obiteljima se vraćaju petkom poslije posla. Kažu, isplati se i jedna i druga varijanta. Uz plaću i putne troškove koje im poslodavci isplaćuju. A iskustva onih s kojima samo razgovarali kažu da im posao u gospodarskoj zoni u Subotici nije bilo teško naći. Jednostavno javili su se na oglas, prošli razgovor, obuku i počeli raditi. Kažu za plaću koja je za 30 do 60 posto veća od plaće koju bi imali da su ostali u Somboru. I time je rečeno sve. Veće zarade i mogućnost da se posao relativno lako nađe, i to posao s prijavljenim radom i plaćom koja se isplaćuje na račun, više su nego dovoljni razlozi za ovu novu migraciju radne snage iz Sombora, Apatina i nekih drugih manjih mjesta ka Subotici.

U somborskoj gospodarskoj komori to tumače kao djelovanje tržišta rada, a logika svakog tržišta pa i onog radnog jasna je – ide se tamo gdje ima profita. U ovom slučaju boljih plaća. Vide ovaj val migracije, one radne, ka Subotici u gospodarskoj komori i kao naznaku da će se poslodavci morati boriti za radnike, što znači da će im morati dati i bolje plaće i bolje uvjete rada. Kažu, dešava se polako, ali plaće rastu. I još kažu to jest trend koji će morati biti nastavljen ukoliko poslodavci neće da riskiraju da im sutra nema tko raditi.

Z. V.

može se pratiti evidencija kako su spram raspoloživih sredstava kupovane knjige za knjižnicu.

Suradnja s arhivom

Gore pobrojano je samo dio arhivske građe koja se čuva u *Nazorovoj* arhivi, a za oko dva tjedna, zahvaljujući angažiranju stručnjaka Povijesnog arhiva Sombor, ta građa bit će za početak sortirana.

»Nama se Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* obratilo sa zamolbom da pomognemo u sređivanju njihove arhivske građe. Drago nam je što su prepoznali arhiv kao ustanovu koja im može pomoći u onome što žele uraditi sa svojom arhivom, i ne samo pomoći već biti i potpora u projektima koji su proizvod ideje o sređivanju arhiva. Ovo je prvi puta da nam se za pomoć obraća jedna udruga. Do sada nismo imali takvih zahtjeva i pretpostavljam da druge udruge i nemaju takvu arhivu kakvu ima *Nazor*«, kaže ravnateljica Povijesnog arhiva Sombor **Borislava Ristivojević**.

Ona kaže da je prvi korak pregled arhive kako bi se utvrdilo što je sve u njoj, a sljedeći korak je stručno sređivanje, kako bi se arhivska građa mogla dalje obrađivati i prezentirati.

»S obzirom na tradiciju, smatramo da je naša udruga stožer hrvatske zajednice u Somboru. Bogata arhiva dokaz je za to. Prvo želimo stvoriti uvjete za digitalizaciju, zatim uraditi digitaliziranje dokumenata, plakata, fotografija i drugog materijala. Tu građu želimo dopuniti građom iz drugih arhiva i Saveza amatera Srbije kako bi se dobila jedna cjelovita slika. Za našu digitalizaciju uradit ćemo posebnu aplikaciju, jer se postojeće koje koriste ustanove kulture ne mogu koristiti kod nas. Na ovakav način naša građa bit će dostupna zainteresiranoj javnosti koju interesira povijest Hrvata ili lokalna povijest ili znanstvenicima koji će našu građu koristiti u svojim istraživanjima«, kaže **Marija Matarić**, autorica projekata sređivanja i digitalizacije arhivske građe koji su podnijeti Gradu Somboru i Ministarstvu kulture RS. Plan je da se arhiva sredi i digitalizira u potpunosti za tri godine. Tijekom ove godine očekuje se da će digitalizirana biti građa vezana za prvih 25 godina rada i postojanja *Nazora*.

Z. Vasiljević

Održan prvi sastanak u povodu zajedničke manifestacije srijemskih udruga

Srijemci Srijemu 18. svibnja u Mitrovici

U prostorijama područnog ureda HNV-a u Srijemskoj Mitrovici prošloga je tjedna održan prvi radni sastanak predstavnika HNV-a s predsjednicima hrvatskih udruga iz Sri-

jema, a na temu organizacije ovogodišnje manifestacije *Srijemci Srijemu*. Ovogodišnja, osma po redu, manifestacija hrvatskih srijemskih udruga, bit će održana 18. svibnja u Srijemskoj Mitrovici, u kazalištu *Dobrica Milutinović* s početkom u 20 sati. U programu će sudjelovati devet udruga iz Srijema te gosti iz Podunavlja ili Bačke, što će biti dogovoreno na narednom sastanku.

»Mogu reći da je ova manifestacija sada već tradicionalna, jer smo ove godine zatvorili ciklus, s obzirom na to da je ona do sada bila organizirana u sedam mjesta u Srijemu, gdje djeluju i rade hrvatske udruge. Ove godine je domaćin trebala biti Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina. Međutim, pošto oni nemaju uvjete za održavanje te manifestacije, domaćin će ponovno biti *HKC Srijem – Hrvatski dom* iz Srijemske Mitrovice, koji je bio domaćin prve manifestacije. Ono što mi je veoma drago jest da su na sastanku bili prisutni predstavnici svih udruga s područja Srijema, ukupno njih devet, koji su potvrdili svoje sudjelovanje. Uglavnom smo se bavili temama vezanim za pripremu manifestacije, a na sljedećem sastanku ćemo utanačiti programski sadržaj. Također očekujemo da ćemo na manifestaciji imati goste ili iz Podunavlja s prostora šokačkih udruga, ili sa sjevera Bačke s

Posjet zemunskih vjernika Tesliću

Zajednica koja lagano nestaje

Vjernici župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu župe Zemun, predvođeni župnikom vlč. **Jozom Dusparom** posjetili su nedavno mjesto Teslić u Bosni i Hercegovini, a povodom proslave Svetog Josipa, zaštitnika hrvatskog naroda.

U tesličkoj Župi svetog Josipa misu povodom blagdana predvodio je vlč. Duspara, a na poziv domaćeg župnika velečasnog **Ivana Ravlića**. Njega od milja zovu »leteći svećenik« jer je, kako kažu, jako agilan, svjetski putnik, izdavač novina *Mir*, čovjek koji okuplja svoje prezimenjake iz cijelog svijeta, objavio je deset knjiga, a ima još toliko za tisak... Čovjek koji roni, pliva, saziva svećeničke skupove, veliki humanitarac, davalac krvi. Radi, kažu, danju, piše noću a da li i kada spava, to mještani vele, da ga nikada nitko nije pitao. U Tesliću je nastupio i zemunski zbor *Odjek*, a nakon mise uslijedilo je druženje domaćina i gostiju iz Zemuna.

Desetostruko manje

A kako žive Hrvati u Tesliću? Župa Teslić, zapravo, lagano nestaje. Vjernika je sve manje. Osjećaju se još posljedice rata, u ko-

jem je 1992. godine crkva svetoga Josipa minirana i srušena do temelja. Crkva je građena iznova od 2002 do 2005. a posvećena je 2008. godine.

Mještani kažu kako je u Tesliću prije rata bilo preko 10.000 Hrvata dok ih je sada svega oko 800, i to su uglavnom osobe starije dobi.

»Na žalost, nakon onog prokletog rata domicilni hrvatski i bošnjački narod su s ovog prostora 'iscurili'. Nije to slučaj samo u Tesliću. Rat je učinio svoje. Migracije su promijenile sliku stanovništva. Žalosno jeste, ali vrijeme će učiniti svoje. Ne vjerujem da će se netko vratiti. Čvrsto sam uvjeren da se neće vratiti. Oni su u drugom dijelu Europe. Mladi odlaze, djeca se navikla u inozemstvu, recimo moji unuci ovdje dođu kao u stranu zemlju. Većina djece zna naš jezik, to je do roditelja. Ja sam svojima govorio da u kući govore naš jezik, da bi ga djeca znala ali djeci je mnogo lakše govoriti na jezicima država u kojima žive«, priča **Ivica Budulica Strikan** iz Jelaha koji je došao na misu u Teslić.

Velečasni Ravlić, dok smo se pozdravljali, rekao je:

Tjedan u Srijemu

područja hrvatskih bunjevačkih udruga. Vjerujem da će manifestacija biti dobra i ovo je prilika da pozovemo ljude da nam se pridruže i da taj dan obilježe u svom kalendaru», istaknuo je **Darko Sarić Lukendić**, zadužen za kulturu u HNV-u.

Prva manifestacija hrvatskih srijemskih udruga *Srijemci Srijemu* održana je u organizaciji HNV-a 2013. u Srijemskoj Mitrovici. Narednih godina domaćini su bile udruge iz Šida, Rume, Petrovaradina, Golubinaca i Zemuna. Srijemci kažu da su poslije toliko godina svladali prepreke vezane za organizaciju i da se nadaju kako će i ovogodišnja manifestacija biti uspješna.

»Tijekom proteklih godina puno smo naučili jedni o drugima, i o kulturi Hrvata u Srijemu, koja je različita od mjesta do mjesta. Mislim da smo poslije tolikih godina održavanja ove manifestacije spremni da je samostalno organiziramo. HNV je tu kao krovna organizacija koja će nam dati poticaj i tehničku podršku, ali smo već toliko naučili o organizaciji da već svi zajedno dobro funkcioniramo«, kaže predsjednik udruge iz Srijemske Mitrovice **Krunoslav Đaković**.

Financijsku potporu za ovogodišnju manifestaciju, osim HNV-a kao krovne institucije, pružit će i Središnji ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a poslije više godina stanke na ovom kulturnom događaju predstaviti će se i HKPD **Stjepan Radić** iz Novog Slankamena.

Nakon sastanka, Darko Sarić Lukendić uručio je laptop profesoru hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici **Dariu Španoviću**, dar HNV-a.

S. D.

»Bio sam zadovoljan današnjim danom, s pjevačima iz Zemuna i sa župnikom koji je tako lijepo govorio. Rekao sam, daj Bože da ovo ne bude posljednji sastanak, prvi je, ali da ne bude posljednji, da se vidimo. Ako nas pozovete u Zemun, doći ćemo.«

Hrvatima u Srbiji velečasni je poručio:

»Držite se. Pratim situaciju, nije vam lako, trebate se čuvati, paziti na sebe i zajednički djelovati. Borite se za svoja prava. Mi smo uz vas i ne dajte se.«

Posjet Plehanu

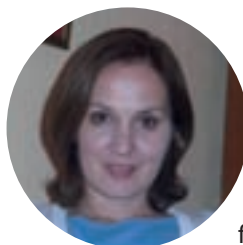
U povratku doma Zemunci su posjetili čuveni franjevački samostan i crkvu svetog Marka na brežuljku Plehan, na nekih devet kilometara od Dervente. Taj je objekt za vrijeme posljednjega rata bio srušen sa zemljom da bi se 2002. godine počelo s gradnjom nove župne crkve sv. Marka na istom mjestu gdje je bila stara crkva, izgrađena 1853. Prvobitni samostan je imao oblik dvorca.

»Sada se u sklopu crkve gradi i muzejski prostor gdje su fratri odlučili pokazati umjetnine koje su sačuvali. Dio zbirke je trenutno u Slavonskom Brodu, a dio te zbirke umjetnina je proglašen kulturnim blagom BiH. Gradi se i zgrada franjevačkog samostana za redovnike. Inače, na Plehanu ima svega tri fratra. Samostan je namijenjen čuvanju kulture i prostora u kojem se omogućava redovnicima dostojanstveno doživjeti svoju redovničku starost«, ispričao nam je fra **Franjo Dalibor Stjepanović**.

Prije rata u župi Plehan je bilo osam tisuća vjernika, a sada ih ima svega 73 koji žive tu. Kao i u Tesliću, ni ovdje se Hrvati ne vraćaju.

Ljiljana Crnić

Kulturno povezivanje gradova

Da kultura može biti poveznica zemalja u regiji potvrđuje projekt *C via C* (skraćeni naziv projekta): Povezivanje građana i gradova putem kulture za inkluzivni rast, koji financira Europa za građane, mjera Bratimljenje gradova. U okviru tog projekta Turistička organizacija Grada Srijemska Mitrovica (partner projekta) održala je nedavno radionicu na kojoj je prezentiran koncept, sudionici, teme i ciljevi projekta. Voditelj navedenog projekta je POU Varaždin, a partneri na projektu su iz Slovenije, Mađarske i Srbije. Projekt se fokusira na ulogu koju kultura igra u lokalnom razvoju (radna mjesta, ekonomski razvoj, jačanje identiteta) i naglašava ulogu Europske unije u unaprjeđenju kulturnih aktivnosti na lokalnoj razini, u skladu s europskom godinom kulturnog naslijeđa. Također, projekt promovira i ključne vrijednosti EU koje čuvaju kulturu i ujedinjuju građane, a baviti će se i zabudama koje se odnose na kulturne aktivnosti, jer mnogi građani u partnerskim regijama kulturu vide kao važnu, ali pogrešno shvaćaju kako ona pokreće zapošljavanje. U projekt je uključeno 184 građana iz Hrvatske, Slovenije i Srbije, a ključne aktivnosti uključuju radionice, sastanke partnera i trodnevni događaj. Kroz grupni rad, građani će formirati nove veze, kreirati smjernice za brendiranje kulture, kao i aktivnosti koje unaprjeđuju kulturu. Projekt ima za cilj poboljšati angažiranje građana u kulturnim aktivnostima prema standardima EU i poboljšati suradnju između gradova u njihovim naporima da sačuvaju i promoviraju kulturno naslijeđe. Na prijedlog koordinatore Regionalne razvojne agencije *Srem* **Bojane Lanc**, Turistička organizacija iz Srijemske Mitrovice je partner na projektu, jer je prije svega primjer dobre prakse. Zahvaljujući njima u gradu na Savi tijekom cijele godine organiziraju se uspješne kulturne manifestacije. Jedna od njih je i festival *Carski Sirmij grad legendi*, koji okupi stotine sudionika. To je razlog što će Mitrovčani sudjelovati na glavnom događaju u Varaždinu, gdje će se predstaviti. Očekivanja su da će se kroz ovaj zajednički projekt uspjeti osigurati sredstva europskih fondova, a sve u cilju poboljšanja kulture i života, kako u ovom gradu tako i u zemljama regije.

S. D.

Manifestacijski turizam (1.)

Događanja privlače ljude!

Manifestacijski turizam je važan motivator putovanja i jedan od najviše rastućih segmenata turističke privrede * Usprkos tome da su mnogi od festivala jedna vrsta lokalnog slavlja, imaju značajno mjesto i ulogu za turistička kretanja * Doprinose kreiranju pozitivnog imidža destinacije, obogaćuju doživljaj turistima i tako mogu pridonijeti produžetku njihovog boravka * Potiču i osjećaj zajedničkog ponosa, odnosno samopoštovanja zajednice

Što je manifestacijski turizam? Što su turističke manifestacije? Svatko bi odmah na to pitanje reagirao zaključkom da su to javni programi, događaji, svečanosti i priredbe interesantni i privlačni za turiste. To je u suštini točno, ali kao i svaka ljudska djelatnost ima svoje specifičnosti, zakonitosti i pravila bez obzira radi li se o manifestacijama lokalnog, regionalnog, nacionalnog ili međunarodnog značaja.

Turističke manifestacije nastaju kao produkt podudaranja interesa tri ključna elementa: destinacije – mjesta i/ili regije u kome se održava, stanovništva koje živi na lokaciji manifestacije i posjetitelja koje privlači atraktivnost manifestacije. Objekti kao motivi samo kraće vrijeme mogu biti zanimljivi posjetiteljima, događanja su ta koja privlače ljude! Suvremeni turisti traže i žele doživljaj, a to im pruža upravo manifestacijski turizam.

Festivali i događaji

U bogatoj i raznovrsnoj turističkoj ponudi, u suvremenom turizmu sve se više pažnje poklanja manifestacijskom turizmu. Ovaj vid turizma, kao što mu i ime kazuje, vezan je za manifestacije – atraktivne događaje i predstavlja vrstu turizma koja može, a i doprinosi povećanju opsega turističke potražnje, posebno u sazvučju s prirodnim i antropogenim turističkim vrijednostima jednog mjesta, grada ili regije.

Manifestacije su uvijek vezane ili za neku proslavu ili za organiziranje atraktivnih događaja. Imaju svoj specifičan karakter umjetničkog, zabavnog, vjerskog, etnografskog, sportskog, folklornog, privrednog, znanstveno-obrazovnog, a ponekad i političkog sadržaja. Na osnovu toga nastala je i njihova klasifikacija na sljedeće vrste manifestacijskog turizma:

- turističko-propagandne,
- etnografske,

- vjerske,
- umjetničke,
- privredne,
- političko-historijske,
- sportske,
- zabavne i
- znanstveno-stručne.

Manifestacije su nastale iz potrebe čovjeka da se zabavi, razonodi, rekreira, upozna nove predjele, navike, običaje i ljude, razmijeni ideje, iskustva i ostvarenja, a sve to uz promjenu svoje životne i radne sredine. Korijene imaju u nekadašnjim ritualima i duhovnim vjerovanjima, često povezanim sa sezonskim ciklusima prirodnog okruženja (sjetva, berba, žetva i sl.). Tako su nastali vašari, smotre, sajmovi, izložbe, sportska natjecanja (sjetimo se olimpijskih igara starih Grka), skupovi (preteče današnjih kongresa) i slična druga okupljanja, odnosno priredbe.

Istraživanjima manifestacijskog turizma više pažnje poklanja se od osamdesetih godina prošlog stoljeća, a prednjače anglosaksonske zemlje. Svojim značajem nadišao je turizam kao privrednu djelatnost i od navedenog vremena spominje se kao posebna industrija – *event industry* (industrija događaja). Kao dobar pokazatelj ove nove industrije služe podaci da se godišnje u svijetu održi preko milijun različitih (službeno registriranih) turističkih manifestacija s godišnjim prihodom od preko 45 milijardi USD s približno 700 milijuna posjetitelja!

Značaj turističkih manifestacija, uz iznesene brojčane pokazatelje ogleda se i u jačanju imidža destinacije, dajući joj novi turistički proizvod. Karakteristika i atraktivnost neke manifestacije i njeno uključanje u cilj obogaćivanja ukupne turističke ponude – proizvoda – može izazvati dominaciju nad prirodnim ili fizičkim odlikama kao turističkim motivima dotičnog prostora ili turističkog mjesta (primjerice karneval u Rio de Janeiru).

Lokalna slavlja – veliki potencijal

Pojam manifestacije potječe od latinske riječi *manifestacion* i označava javno ispoljavanje, pokazivanje, objavu, objavljivanje, odnosno javno izražavanje, priređivanje. U turizmu ovaj pojam ima mnogo širi značaj, jer se odnosi na događaj, tako da bi od nabrojanih značenja turizmu najpribližnije bilo priređivanje.

U inozemnoj literaturi i turističkoj praksi ovaj vid turizma se označava kao *event tourism* (događajni turizam), kao i *festivals* (festivali). Manifestacije predstavljaju različite događaje, predstavljanja. Sa stanovišta turizma to su oblici priređivanja programa sa zanimljivim sadržajem koji samostalno može privući posjetitelje. Kao najčešći oblici turističkih manifestacija izdvajaju se festivali. Festivali prema sadržaju imaju umjetnički, zabavni, obrazovni, kulturni ili etnografski karakter. Prema mjestu i zna-

 Mačkare, Golubinci

 Rakijada, Mirgeš

 Bodrog Fest, Monoštor

čaju održavanja festivali mogu biti lokalni, zonski/regionalni, nacionalni i internacionalni. Predstavljaju turističku ponudu za samo određeni broj posjetitelja koji pri tom, posredstvom (prema programu) turističkih agencija i organizacija ili samostalno, obilaze i druge atraktivne turističke vrijednosti u mjestu održavanja festivala.

Usprkos tome da su mnogi od festivala jedna vrsta lokalnog slavlja, imaju značajno mjesto i ulogu za turistička kretanja. Ne samo da mogu privući posjetitelje u mjesto održavanja, već pridonose i kreiranju pozitivnog imidža destinacije, obogaćuju doživljaj turistima i tako mogu pridonijeti produžetku njihovog boravka. Festivali potiču i osjećaj zajedničkog ponosa, odnosno samopoštovanja zajednice. Predstavljaju važan potencijal za razvoj turizma.

U ponudi, turistička vrijednost za posjetitelja predstavlja objektivnu kvalitetu koja se subjektivno doživljava i cijeni, odnosno sveobuhvatnu kvalitetu resursa koja odlučujuće djeluje na posjetitelja pri zauzimanju stava – pozitivnog ili negativnog. Manifestacijski turizam predstavlja takav vid turističke ponude u kome je sadržaj manifestacije već sam po sebi turistička vrijednost koje same privlače potencijalne posjetitelje (poput velikih sportskih priredbi i natjecanja, privrednih ili umjetničkih manifestacija i sl.) i gdje je predviđen čitav niz pratećih programa, pa tako i turističkih, povezanih kako s prirodnim tako i s drugim, za mjesto održavanja karakterističnim antropogenim turističkim vrijednostima. Turističke manifestacije predstavljaju i dopunu/dopunske turističke sadržaje u turističkim mjestima i regijama u sezoni ili van nje. Manifestacijski turizam je važan motivator putovanja i jedan od najviše rastućih segmenata turističke privrede.

Manifestacije se održavaju i u mjestima koja nemaju turistički karakter, kao i u mjestima s atraktivnim, ali nedovoljno iskorištenim turističkim vrijednostima, odnosno u mjestima koja nemaju razvijenu turističku privredu. Za takva mjesta manifestacije lokalnog karaktera predstavljaju i mogu biti početna osnova kojom se privlače posjetitelji prije svega iz lokalnog okruženja i turisti/gosti koji borave u tom mjestu. Ukoliko je takva manifestacija dobro osmišljena, organizirana i posjeduje neku atraktivnost i/ili specifičnost već u nekom od sljedećih održavanja, zahvaljujući usmenoj reklami (prepričavanju) posjetitelja može postati vrijednost koja će svojim sadržajem i proširivanjem programa pridonijeti razvoju turizma naselja.

Atila Dunderski
dipl. turizmolog

Predavanje Tuge Tarle u Subotici

SUBOTICA – Hrvatska diplomatkinja, promotorica hrvatske kulture i društveno angažirana publicistkinja i književnica **Tuga**

Tarle održala je prošloga tjedna u Subotici predavanje na temu *Hrvatski kulturni identitet u doba globalizacije*. Tarle se u svojem radu bavi temom Hrvata u izvandomovinstvu. Organizator predavanja bio je HKC *Bunjevačko kolo* a predavanje je održano u prostorijama HNV-a.

Radionica drenovačkih Čuvarica

VAJSKA – HKU *Antu Sorgg* ugostila je prošloga tjedna u Vajskoj članice Udruge za očuvanje tradicijskih rukotvorina *Čuvarice* iz Drenovaca (Hrvatska). Gošće su u dvorani župe sv. Jurja održale radionicu prišivanja dukata na šokačke šešire. Polaznice tečaja kažu kako su ovu tehniku brzo svladale. Predsjednica *Čuvarica* **Marija Čekić** kaže kako udruga djeluje dvadesetak godina: »Radimo i izrađujemo sve vezano za tradiciju, a prioritet nam je zlatovez. Zlatovez na narodnim nošnjama, na bocama, izrađujemo i slike, obnavljamo stare ponjave (čaršave). Trenutno radimo i gombice koje se stavljaju na gitare, tambure. Ima nas desetak žena koje smo baš članice, ali jako puno žena dođe na naša druženja, kada imamo puno narudžbi«. Dogovoreno je i da *Čuvarice* ponovno dođu u Vajsku, kada će zainteresirane poučavati zlatovezu.

A. Š.

Održana izborna skupština udruge Croart

SUBOTICA – Dosadašnji predsjednik **Josip Horvat** će i u iduće četiri godine biti na čelu HLU *Croart* iz Subotice, odlučeno je na godišnjoj, ovoga puta izornoj skupštini te udruge u Subotici. On je istaknuo kako Udruga uspješno ispunjava svoje zacrtane ciljeve, te da je prepoznatljiva u kulturnom životu ovdašnje hrvatske zajednice, ali i u širem kontekstu, na likovnoj sceni Subotice te Vojvodine. Uz Horvata, u novi Upravni odbor imenovani su i **Nela Horvat** (dopredsjednica), **Branimir Kopilović**, **Nera Pletikosić** i **Jelena Lipozenčić**. Među ostalim, usvojen je i plan udruge za ovu godinu kojega će većinom činiti programi po

kojima je *Croart* prepoznatljiv od ranije. Planiraju se tako novi sazivi likovnih kolonija *Stipan Šabić* i *Panon Subotica*, izložbe slika, sudjelovanja njihovih članova na kolonijama u zemlji i inozemstvu, suradnja s hrvatskih udrugama u zemlji i inozemstvu (Hrvatska, Mađarska)...

Monoštorsko korizmeno ruho

SLATINA – Na manifestaciji *Pasionska baština* koja je održana u mađarskom mjestu Slatina sudjelovala je i predsjednica UG *Urbani Šokci* iz Sombora **Marija Šeremešić**. Ona je govorila o svečanom korizmenom ruhu *Šokica* iz Monoštora, a kako izgleda to ruho pokazale su **Jovana Gromović**, koja je bila odjevena kao djevojka, **Ružica Marijanović**, koja je predstavila korizmeno ruho mlade žene i **Eva Pašić** u korizmenom ruhu starijih žena. *Pasionsku baštinu* u Slatini organizirali su Zaklada *Zornica*, Udruga *Pasionska baština* iz Zagreba i tamošnja Hrvatska samouprava.

Z. V.

Vojvođanski Hrvati u programu Pasionske baštine u Zagrebu

ZAGREB – Ovogodišnje 28. svečanosti *Pasionske baštine* bit će održane od 6. do 17. travnja u Zagrebu, a u bogatom programu sudjeluju i vojvođanski Hrvati.

Na svečanom otvorenju, u subotu 6. travnja s početkom u 12 sati, u *Muzeju Mimara*, uz otvorenje izložbe **Karin Grenc – Leila Michieli Vojvoda**: *O Isuse izranjeni*, bit će izveden glazbeni program pod nazivom *Bunjevački put križa*, pasionska baština bačkih Hrvata. U okviru ovog programa Ženska pjevačka skupina *Prelje* HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice nastupit će sa starim korizmenim napjevima, a tekst iz knjige **Tomislava Žigmanova** *Bunjevački put križa* govorit će **Lazar Cvijin**.

Ženska pjevačka skupina Udruge građana *Tragovi Šokaca* iz Bača pjevat će korizmene napjeve iz Bača u ponedjeljak, 8. travnja, u bazilici Srca Isusova u Zagrebu, s početkom u 20 sati, u programu pod nazivom *Jadna staza Adamova*. Ova je skupina nastupila nedavno u istoimenom programu u svetištu Gospe od Utočišta u Aljmašu.

Ulaz na sve programe *Pasionske baštine* je besplatan, a održavaju se pod pokroviteljstvom Skupštine Grada Zagreba.

(ZKVH)

Učenici iz Subotice na Danima Ivane Brlić Mažuranić

SUBOTICA – Učenici hrvatskih odjela OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice nastupit će 8. travnja kao gosti na *Danima Ivane Brlić Mažuranić*, kulturne manifestacije koja se održava svake godine u Slavenskom Brodu. Tom će prilikom izvesti igrokaz *Metluketa*, prema bunjevačkoj narodnoj pripovijetki koju je zapisao **Balint Vujkov**, a s kojim su prošle godine nastupili na *Danima Balinta Vujkova* u Subotici. U okviru programa bit će predstavljena i knjiga *Bajke 2* iz bogatog Vujkovljeva opusa, a organizator putovanja je ZKVH.

ZKVH na 5. danima ICARUS-a u Puli

Veća vidljivost arhivske građe o vojvođanskim Hrvatima

Međunarodna konferencija pod nazivom *Interactive Archives: Digital Challenges & Collaborative Networks*, o arhivima i ljudima u digitalnom svijetu okupila je od 27. do 29. ožujka u Puli više od 180 hrvatskih i europskih stručnjaka iz područja digitalizacije, zaštite pisane baštine i arhive, iz 23 države. Bili su ovo 5. dani ICARUS-a i 23. ICARUS godišnja konvencija na kojoj su sudjelovali i djelatnici Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata – **Katarina Čeliković i Josip Bako**.

kulturne baštine Hrvata u Vojvodini (Srbiji) te ukazala na izazove i važnost prisutnosti u digitalnom svijetu napose u očuvanju i zaštiti bogate nematerijalne kulturne baštine. Bila je ovo prigoda i za dogovor o suradnji na već aktivnim platformama kakva je *znameniti.hr* koja predstavlja arhivsko gradivo vezano uz znamenite osobe i njihovo djelo. ZKVH će se ove godine uključiti u ovaj iznimno značajan projekt kojim će se gradivo vezano uz još jedan projekt Zavoda – *Godina hrvatskih velikana u*

»Kako je Zavod za kulturu od prošle godine član ICARUS HR, aktivnim sudjelovanjem prezentira stručnoj javnosti svoju djelatnost i uključuje se u suvremene projekte u čemu ključnu ulogu ima predsjednica **Vlatka Lemić** kojoj je stalo do našeg partnerstva i predstavljanja arhivskog gradiva Hrvata iz Vojvodine na aktualnim internetskim platformama«, kaže stručna suradnica Zavoda **Katarina Čeliković**. Ona je u okviru teme *Kulturna baština & interaktivni arhivi – kreativni europski projekti* predstavila dugogodišnji projekt *Izrada Kataloga nematerijalne*

Vojvodini (Srbiji) – naći na zajedničkom portalu.

Ove je godine iz Srbije na konferenciji sudjelovao veći broj sudionika i institucija iz Srbije, iz Beograda, Požarevca te Subotice, među kojima i Povijesni arhiv Subotice. Na skupu se raspravljalo o suvremenim trendovima i aktivnostima na temu digitalizacije i zaštite pisane baštine, razvoja i promocija kulturnih mreža te tekućih arhivskih i baštinskih projekata i programa diljem Europe.

(ZKVH)

Objavljena knjiga dr. sc. Aleksandre Prčić

Antropološka studija o školstvu i identitetu

U nakladi *Plejade* iz Zagreba, a uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, prošloga je tjedna objavljena knjiga *Izazov kolektivnog identiteta – školovanje hrvatske manjine u Srbiji na hrvatskom jeziku* autorice dr. sc. **Aleksandre Prčić** iz Subotice. Knjiga ima 263 stranice i dobrim se dijelom oslanja na njezin doktorski rad kojega je 2017. obranila na Filozofskom fakultetu u Zagrebu – Odsjeku za Etnologiju i kulturnu antropologiju. Kako autorica navodi, kroz analizu odnosa bunjevačkih Hrvata u Bačkoj prema mogućnosti školovanja na hrvatskom jeziku kroz jedno desetljeće (od reuspostave 2002. godine), ova antropološka studija nastoji progovoriti o njihovom kolektivnom identitetu, etničkom naslijeđu, vjeri i obrazovanju uopće. Autorica je kroz tekst omogućila kazivačima da se i njihovi glasovi čuju, što knjigu čini zanimljivom kako akademskoj zajednici, tako i širem čitateljstvu. Knjigu je uredio **Ilija Ranić**, a lektorirala **Marina Balazev**. Recenzenti knjige su: dr. sc. **Dragutin Babić** s Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu, kulturni antropolog i istraživač dr. sc. **Andrew Hodges** te dekan Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici dr. sc. **Josip Ivanović**.

U svojoj recenziji, dr. sc. Hodges bilježi kako knjiga obiluje podacima s terena značajnim kako za pripadnike hrvatske manjine u Srbiji, tako i za kreatore politika u Hrvatskoj kojima bi ova studija mogla olakšati razumijevanje društvene situacije Vojvodini. »Temi se pristupa na zanimljiv i prijemčiv način, a knjiga nudi novu perspektivu antropološkog razumijevanja manjina«, navodi Hodges.

Dr. sc. Babić navodi kako je knjiga kvalitetno autorsko djelo. »Teorijski okvir je konzistentan, a pojmovi i teorije se koriste precizno, uz njihovu aplikaciju na socio-političku i kulturnu zbilju u kojoj se obrazuju Hrvati Bunjevci u Srbiji. Na razini empirijskog istraživanja dobiveni su kvalitativni i kvalitetni uvidi u stavove intervjuiranih, što je pogled 'iznutra' na problematiku koja se obrađuje i dragocjen je doprinos, uz teorijske reference, arhivsku građu i demografske pokazatelje, spoznaji o statusu Hrvata Bunjevaca u Srbiji, posebno u sferi školskog obrazovanja, kao jednog od najvažnijih činilaca njihovog nacionalnog identiteta.«

Knjiga se može kupiti u knjižari *Nova* u Osijeku i knjižari *Novi informator* u Petrinjskoj u Zagrebu.

D. B. P.

U Šidu obilježeno 150 godina od rođenja književnika i prevoditelja Ise Velikanovića

U spomen na hrvatskog velikana iz Srijema

Činjenica je da u Narodnoj knjižnici Simeon Pišćević u Šidu ne postoji nijedno djelo Ise Velikanovića. To dovoljno govori koliko je on zapostavljen. Iz razgovora s čelnicima Općine Šid dobio sam suglasnost i potporu da se nešto pokrene i da se ulože naponi koji bi išli u prilog da Velikanović dobije svoje mjesto koje zaslužuje, kazao je Josip Pavlović iz HKD-a Šid

Književna večer posvećena **Isidoru Isi Velikanoviću** (hrvatskom prevoditelju, komediografu satiričaru, piscu humorističnih novela i crtica) održana je 29. ožujka u prostoru Rusinskog doma u Šidu. Podsjećanje na rad i stvaralaštvo velikog hrvatskog velikana koji je rođen 29. ožujka 1869. godine u Šidu, a umro 21. kolovoza 1940. godine u Zagrebu, organizirali su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i HKD *Šid*, u povodu obilježavanja 150. obljetnice njegovog rođenja. O Isi Velikanoviću govorili su te večeri upraviteljica Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Vukovaru dr. sc. **Vlasta Novinc** i doktorandica na postdiplomskom studiju Humanističke znanosti na Sveučilištu u Zadru **Marina Jemrić** iz Vukovara, dok je moderator književne večeri bio ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**. Obilježavanje ove značajne obljetnice dio je projekta ZKVH-a vezanog za hrvatske velikane u Vojvodini i kulturu sjećanja, čiji

sadržaji, prema riječima Žigmanova, još uvijek nisu dovoljno razvijeni unatoč tome što hrvatska zajednica baštini velike osobe koje su davale značajne prinose u društvenom životu, na polju kulture, književnosti, politike, znanosti, sporta...

Vrijednosti koje moramo više cijeniti

Isidor Iso Velikanović svakako je jedan od njih. Za Velikanovića se govorilo da je prevoditeljstvo izdigao na razinu umjetnosti, a iza sebe je ostavio impozantan opus, od humorističnih djela do brojnih vrsnih prijevoda, a prevodio je sa španjolskog i francuskog jezika. Neka od njegovih djela su *Srijemske priče*, *Otmica*, *Knez od Lidije*, *Posvatovci*, *Tulumović udaje kćer*, te prvi suvremeni hrvatski slikovni riječnik *Šta je šta?*. U Beču je počeo studirati medicinu, no studij nije završio. Iz Beča se vraća u Srijemsku Mitrovicu gdje počinje izdavati humoristično-satirični list *Knut*. Tu ostaje do 1914. godine, kada odlazi živjeti u Zagreb. Do kraja svog života ostao je ponosan na svoje srijemsko porijeklo.

»Rijetkost je da u hrvatskoj književnosti imamo istaknute humoriste. Malo je književnih djela u kojima je toliko moćan taj humor, a da nikoga ne vrijeđa. Iso je samoironičan i njegova djela odišu toplinom, ljubavlju prema ljudima, a istovremeno i tom kritičnošću prema sebi i drugima. To je za Isu najkarakterističnije«, kazala je Vlasta Novinc, dodajući da je o Srijemu i Srijemcima najviše govorio u svojim *Srijemskim pričama*.

»Postoje stereotipi i predrasude kako su Srijemci ljudi koji vole jesti, piti, vole se družiti, a to su ustvari ljudi koji najviše vole život. Čitajući njegove *Srijemske priče*, možete vidjeti da je taj prostor bogat ljudima koji vole život i koji mogu otrpjeti razne

Vlasta Novinc, Tomislav Žigmanov i Marina Jemrić

povijesne nepravde«, kazala je naša sugovornica, ističući da je Iso pomalo zaboravljen i da se svi skupa moramo potruditi da vratimo te vrijednosti, posebice one koje se odnose na rad u području prevoditeljstva.

»Iso je preveo 300 djela u vremenu kada su prijevodi bili dilemantski i kada su hrvatski, štokavski, ijekavski govor s ovih prostora, utjecali na cijeli prostor, odnosno na jezik hrvatske književnosti. To nije samo vrijednost, to je nešto što morate cijeniti i nešto što se mora stalno obnavljati.«

Obogaćivanje sjećanja

To je potvrdio i ravnatelj ZKVH-a Tomislav Žigmanov ističući da kao predstavnici hrvatske zajednice u Srbiji, u multietničkom prostoru u kojem živimo, još uvijek nismo u dovoljnoj mjeri doznali tko su sve bili Hrvati u Vojvodini, a koji su davali velike prinose u različitim segmentima društvenog života. Okrugle obljetnice rođenja ili smrti hrvatskih velikana prilika su da ta sjećanja obogatimo.

»Na prostoru kulture hrvatske zajednice u Vojvodini još uvijek imamo deficit kada je u pitanju sadržaj sjećanja na naše velikane. Ne znamo tko su oni bili, ne znamo kakvi su bili njihovi opusi niti kakvi su bili njihovi prinosi. U Godini velikana što je organizirao Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata prije osam godina pokušavamo da ih unutar naše kulturne prakse i sjećanja na one koji su bili prije nas, na neki način utvrdimo. Kada je u pitanju Srijem, tu je sigurno jedan od prvaka Isidor Iso Velikanović čiju smo obljetnicu, 150 godina od rođenja, obilježili na primjeren način u Šidu, podsjećajući se na njegov život, na njegova djela i na njegove prinose. Ovom manifestacijom koju radimo uvijek s mjesnim hrvatskim udrugama, u ovom slučaju vrlo uspješno s HKD-om Šid, uspjeli smo i više nego primjereno, uz pomoć naših predavača iz Hrvatske, reći tko je bio Iso Velikanović. Podsjetiti sve da je on čovjek s ovog prostora i da je dao značajne prinose u vojvođanskom dijelu Srijema. Mi kao hrvatska zajednica i kao kulturni prostor baštinimo njega kao neku vrstu naslijeđa. S druge strane, doznajemo i drugima da je on dio multikulturalnoga prostora Vojvodine«, istaknuo je Žigmanov.

Obveza i dužnost

Hrvatsko kulturno društvo Šid već drugi put sudjeluje u organizaciji književne večeri posvećene Isi Velikanoviću, ukazujući na taj način na značaj hrvatskog velikana.

»Činjenica je da je on jako malo poznat javnosti, a posebno u šidskoj općini gdje je rođen. Mislim da mi kao predstavnici hrvatske zajednice imamo tu dužnost da u nekoj doglednoj budućnosti ispravimo tu nepravdu i da formiranjem književnog kluba damo akcent u tom smislu, u onom opsegu koji on zaslužuje. Činjenica je da i u Narodnoj knjižnici Simeon Pišćević u Šidu ne postoji nijedno njegovo djelo. To dovoljno govori koliko je on

zapostavljen. Iz razgovora s čelnicima Općine Šid dobio sam suglasnost i potporu da se nešto pokrene i da se ulože naponi koji bi išli u prilog da Velikanović dobije mjesto koje zaslužuje. Već iduće godine bit će obilježeno 80 godina od njegove smrti, pa će i to biti prilika za obilježavanje značajnog jubileja u njegovu čast. Vjerujem da će HNV, ZKVH i institucije kulture u Vojvodini podržati taj projekt« kazao je **Josip Pavlović** iz HKD-a Šid.

Rad i na polju izdavaštva

Fokus književne večeri bio je i na *Knutu*, humoristično-satiričnom listu, kojeg je izdavao Iso Velikanović, a koji je izlazio početkom XX. stoljeća, od 1904. do 1906. godine. O njegovom radu na polju izdavaštva govorila je Marina Jemrić, koja se bavi proučavanjem srijemskih autora i književnosti.

Marko Mendan kao Iso Velikanović

»Osobno me zadivila ta silna energija u njegovom radu, a to se dobrim dijelom manifestiralo kroz uređivanje lista za satiru i humor *Knut*. U ovom listu Iso je pokazao jednu ogromnu energiju, istrajnost, volju i beskompromisnost. Kroz proučavanje kulturne povijesti Srijema i srijemske književnosti, jednostavno sam otkrila *Knut* u popisu periodičnih naslova i najviše me zanimala ta satirična podloga, jer je to najvažnija sekvenca tog lista, gdje se bez kompromisa napadaju svi prisutni akteri, društveni problemi, na koje treba reagirati. A *Knut* je to činio vrlo adekvatno«, kazala je ona.

Književu večer svojim programom upotpunili su recitatori, članovi literarne sekcije HKD-a Šid i učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u Sotu, kao i najmlađi članovi folklornog odjela. Osim članova udruge iz Šida, ljubitelja pisane riječi, na književnoj večeri su prisustvovali župnik u Šidu i Sotu vlč. **Nikića Bošnjaković**, predstavnici kulturnih institucija iz Šida, kao i opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu, **Ivan Sabolić**.

S. D.

Križ u Titovu lovištu

Križ koji stoji ispred ulaza u kapelu svetog Antuna pustinjača u Baču zagonetan je. Posjetio sam ga ovoga proljeća dvaput i dvaput se uvjerio u bremenitost priče čiji je sastavni dio. Godina 1885., koja je uklesana u prednji dio postamenta, jedini je natpis na križu i, za sada, jedino vanjsko svjedočanstvo o ovome sakralnome ambijentu. Križ je kameni, na njemu se nalazi korpus, a podno križa stoji skromni odljevak Marijina lika. Sasvim sigurno, za ovaj križ, jedan od samo dva koja imamo u šumskome okolišu, a jedini u Bačkoj koji se nalazi duboko u šumi, dolaze bolja vremena.

Priča o kapeli

Otkuda ovakav neobični optimizam? Idemo redom. Južno od Bača nalazile su se, ovisno o izvorima, jedna ili dvije pustare označene imenom Felić, na starom putu koji je od Bača išao prema Mladenovu i dalje na Dunav (u vrijeme kada je glavni tok Dunava još prolazio pokraj tadašnjega Bukina). Pokraj toga puta, na brežuljku koji se izdiže iznad krivudave doline Mostonge, stoji kapela sv. Antuna pustinjača. O njezinome nastanku postoji više pučkih predaja, no također i više informatora pouzdano tvrdi da je riječ o objektu iz osmanskoga razdoblja. Predaje su

zanimljive, kao i podatci do kojih su došli istraživači starina Bača i okolice. **Zvonimir Pelajić** navodi da kapela potječe iz kasne gotike, tj. s kraja XV. ili početka XVI. stoljeća, o čemu svjedoče prozori na pročelju i gotički potporni stupovi sa strane. **Stjepan Beretić**, pak, sumirajući izvore koje je konzultirao, navodi da se Felić oko kapele sv. Antuna u popisu iz 1732. spominje kao posjed kalačko-bačkoga nadbiskupa, međutim i on kaže da se 1488. spominje »Gospina crkva« na ovome lokalitetu. Kako bilo, današnja kapela duga je 13,27, a široka 5,68 m i obnovljena je u XIX. stoljeću. Danas je u njoj samo glavni oltar. Oltarna slika sv. Antuna (iz 1850. godine, dar **Wilhema Hennela**), svetohranište iz 1861. godine (dar **Josefa Kunsta**), orgulje iz 1876., dar **Katarine Lipovčević**, nisu više u crkvi. Marom današnjeg bačkoga župnika i dekana preč. **Josipa Štefkovića**, te njegovom osobnom građevinskom umješnošću, kapela je konačno prije godinu i pol dobila novi krov, novu oplatu zvonika i potpuno restauriranu i od vlage zaštićenu vanjštinu po uzoru na posljednju obnovu. U tijeku su unutrašnji radovi, te je preostali unutrašnji inventar iznesen dok se oni ne završe. Izvana crkvice zorno i dostojanstveno svjedoči o želji bačkih te ostalih katolika u Podunavlju da, kao i njihovi pretci, ovdje nastave slaviti Boga.

U planu i obnova križa

Prije 12 godina je, naime, obnovljeno godišnje hodočašće u ovu kapelu, uvijek u ponedjeljak nakon Duhova (ove godine to će biti 10. lipnja). Vjernici iz Bača, Vajske, Bođana, Plavne, Selenče i Bačke Palanke sakupe se na bogoslužju u ovom jedinstvenom ambijentu, gdje je Bog dodatno blizak ljudima preko prirode koju je stvorio. Nema ih više »na tisuće«, kako pišu povijesni izvori, ali se »stado malo« vrlo dobro drži. Simbolički ili ne, izvan čestice zemljišta koje je u vlasništvu župe sv. Pavla u Baču (oko 7.500 m²), nalaze se prostranstva šuma hrasta, jasena, topola i bagrema u sklopu rezervata prirode *Karađorđevo* kojim upravlja Vojska Srbije preko Vojne ustanove *Morović*. Do prije osamdesetak godina ovdje je s puškom na ramenu prolazio **Tito** i njegove svite s gostima, najčešće diplomatima. Sada su tu malobrojni čuvari prirode i radnici u šumarstvu, s ponekim lovcom, pošto je cijeli prostor šuma Vranjak i Guvnište ograđen, a negdašnji javni put uglavnom zatvoren.

»Neki se javljaju da su bili neobaviješteni o radovima, iako je, primjerice Općina Bač, doduše skromno, pomogla obnovu kapele«, kaže preč. Štefković.

Njegovi planovi nisu mali i ne isključuju turističku srhu ovoga jedinstvenog prostora. Kaže da je u planu višestrani informativni stup »kako bi priča o kapeli bila ispričana na svakom jeziku ravnopravno«, informativni sadržaj u crkvi, pa i ograđivanje crkvenoga posjeda, da ga brojne divlje svinje ponovo ne bi izrovale. Potvrđuje da nakon uređivanja interijera kapele na red dolazi i križ ispred nje.

M. Tucakov

Monografija o Bačkom Podunavlju

Bogatstvo koje treba sačuvati

Prostor od granice s Mađarskom do Bačke Palanke, odnosno Sombor, Bereg, Monoštor, Bezdan, Rastina, Ridica, Gakovo, Kolut, Apatin, Kupusina, Prigrevica, Svilojevo, Sonta, Srpski Miletić, Bogojevo, Karavukovo, Deronje, Bač, Vajska, Bođani, Plavna, Bačko Novo Selo, Mladenovo i Bačka Palanka mjesta su koja čine jedinstveni Rezervat biosfere Bačko Podunavlje. Drugi u Srbiji i jedini u Vojvodini. Prostor je to od više od 176.000 hektara na kome živi oko 210.000 ljudi. Bačko Podunavlje rezervatom biosfere UNESCO je proglasio polovicom 2017. godine i time je ovaj prostor postao jedno od 669 svjetskih rezervata biosfere. Godinu i pol kasnije Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša i Pokrajinski zavod za zaštitu prirode tiskali su monografiju *Rezervat biosfere 'Bačko Podunavlje', priroda sa ljudima*, a njena promocija u Somboru priređena je prošloga mjeseca.

»Ova publikacija omogućava ljudima da na jednom mjestu nađu sve ono što čini Rezervat biosfere Bačko Podunavlje kako bi se ljudi upoznali sa svim vrijednostima i potencijalima koje ima ovo područje. Bačko Podunavlje jest reprezentativni prostor ne samo na regionalnom i nacionalnom nivou već globalno, a u osnovi tog koncepta je promocija održivog razvoja kako bi ljudi na ovim prostorima i u dalekoj budućnosti živjeli u skladu s prirodom, kao što je bilo i stoljećima do sada«, kazao je ravnatelj Regionalne kancelarije Međunarodne unije za zaštitu prirode za istočnu Europu i centralnu Aziju **Boris Erg**.

U srcu Podunavlja

Prostor od Berega do Bačke Palanke prostor je u kome su dva specijalna rezervata prirode Gornje Podunavlje i Karađorđevo, prostor u kome su jedinstveni kulturno-povijesni spomenici kao što su tvrđava i Franjevački samostan u Baču, prostor u kome su očuvani stari tradicijski obrti, kao što je jedinstvena tkačnica damasta u Bezdanu, prostor u kome žive brojne nacionalne zajednice, svaka sa svojim osobenostima, prostor jedinstvenog biljnog i životinjskog svijeta. A u srcu tog prostora je Monoštor.

Stipan Kovač somborski je i monoštorski slikar. Ako je suditi po motivima koji dominiraju na njegovim slikama, onda je bio i

ostao slikar Monoštora, njegovih blatnjavih ulica, trščara, ritova.

»Dunav, rit, šuma – s tim smo mi Monoštorci srasli. S tim i od toga živimo. Sjećam se ledene poplave Dunava 1956. godine kada je divljač iz šume bila u našim dvorištima. To je Monoštor«, kazao je Kovač, koji je jedan od sudionika likovne kolonije *Dondo*, koja se priređuje na Dondu, srcu monoštorskog dijela Podunavlja.

»Prostori oko Monoštora idealni su za pčelare, ne samo nas iz Monoštora, već i pčelare koji svoje košnice na ove prostore donose iz drugih dijelova. U samom Monošturu pčelarstvom se bavi dvadesetak obitelji«, kaže predsjednik Udruženja pčelara *Pčela* iz Monoštora **Stevan Štranger**.

Prednost koju treba iskoristiti

»Sva sela u kojima stoljećima živi hrvatska zajednica u Bačkom Podunavlju, od Berega do Vajske, uključujući i Sombor, mogu biti ponosna što upravo ona pridonose ideji rezervata biosfere. Živjeti u rezervatu, makar može izgledati podsmješljivo, time postaje prednost za one koji ju žele prihvatiti, nadograditi i u promidžbi kulture suživota s prirodom rabiti. Bačko Podunavlje nije samo skup vrijednosti kojem je netko dodijelio ovaj prestižni status nego bi trebalo biti komparativno pogodnije mjesto za projekte, nove ideje, znanstvena istraživanja, ali i

kulturno stvaralaštvo oslonjeno na prirodu. Već sada, budući da leži na dvije državne granice, s Hrvatskom i Mađarskom, Bačko Podunavlje i njegovi stanovnici prilično dobro rabe mogućnosti koje pružaju pretprikladni fondovi Europske unije: programi prekogranične suradnje s Mađarskom i Hrvatskom, kao i Dunavski transnacionalni program. Povrh svega ovoga, Bačko Podunavlje, kao dio budućeg rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav u pet država jedino je područje koje je spomenuto kao primjer dobre prakse suradnje u Dunavskoj strategiji«, kaže biolog **Marko Tučakov**, jedan od autora tekstova u monografiji.

Na više od 120 stranica u bogato ilustriranoj monografiji su tekstovi o značaju rezervata biosfere i njegovom funkcioniranju, o zemljopisnim karakteristikama tog područja, bogatoj povijesti, zaštićenim područjima u rezervatu biosfere, karakteristikama biljnog i životinjskog svijeta, kao i mogućnostima održivog razvoja na tom prostoru.

Z. V.

Zemun ostaje bez samostana školskih sestara trećeg reda svetog Franje

Završetak misije u Srbiji

Školske sestre trećeg reda svetog Franje, koje su proteklih 90 godina boravile u Zemunu, vraćaju se u svoju matičnu provinciju u Sloveniju. Zgrada samostana koja se nalazi u Karađorđevoj ulici broj 9 u Zemunu, odlukom poglavara iz Slovenije je prodana, a dvije redovnice, sestra **Zora** i sestra **Ozana** napustile su Zemun. Ovom odlukom misija ovog svetog reda u Srbiji, redovnica koje su cijeli svoj život posvetile u najvećoj mjeri pastoralu i školstvu, se završava. Nažalost, kako su nam i same potvrdile, nije moglo drugačije. Redovnica je sve manje, pomlatka nema, a njih dvije nisu više u mogućnosti brinuti se same o samostanu.

Sve je manje redovnica

Samostan svetog Franje slovenske provincije bio je jedini samostan koji je do ove godine djelovao na prostoru Srbije. Školske sestre u Zemunu djeluju od 1927. godine, kada su na poziv profesora svećenika **Gunčevića** došle u taj grad, gdje su skupa sa svećenikom izgradile samostan i školu, gdje se održavao vjeronauk za najveći broj djece u Srijemu. Samostanska kapela posvećena svetoj obitelji nalazila se u drugoj zgradi Hrvatskog katoličkog doma koja im je svojevremeno oduzeta, gdje se nalazila i prva sestrinska škola u Srbiji, vrtić, domaćinska i muzička škola, gdje su se održavale i ostale pastoralne aktivnosti. Sestra Zora u Zemun je iz Pančeva došla 1982. godine kada se u njemu nalazilo 15 sestara. One su u to vrijeme u samostanu predavale muziku i strane jezike, dok je ona zajedno s drugim sestrama obrađivala vrt. Najteže im je bilo ratnih devedesetih godina kada su mnoge sestre, ali i mnogi župljani, otišli iz Zemuna. No, unatoč teškim okolnostima, ostale su u Zemunu iako ih je iz godine u godinu bilo sve manje.

»Nažalost, sve nas je manje. Nema zvanja, mi smo sve starije i napuštamo Zemun u kojem su sestre našeg reda djelovale više od 90 godina. Bavile smo se s djecom i najviše smo bile angažirane u školstvu, ali smo bile aktivne i u župama, bolnicama, u mnogim gradovima u Srbiji. Ne odlazimo zbog politike, jer crkva nema ništa s tim. Odlazimo zbog toga što nas je sve manje. Nas dvije ne možemo same održavati samostan, a nemamo toliko ni financijskih sredstava da bismo se mogle same izdržavati. Ostale smo same, jer su druge redovnice otišle ranije u Sloveniju u njihovu matičnu provinciju. A sada ćemo im se i mi pridružiti«, kaže sestra Zora.

Zahvala Majci Božjoj

Sestra Ozana ove godine je proslavila 60 godina redovničkog poziva.

»To je tako brzo prošlo, kao jedan dan. Uvijek sam bila vrijedna redovnica. Drago mi je što sam imala priliku raditi u bolnici i u župi

u Zemunu s ljudima, a najdraže mi je što sam i pored rada u bolnici radila i katehezu s djecom: u Leskovcu, Nišu, Prokuplju... Ta djeca su danas odrasla, ali me nisu zaboravili i još uvijek sam s njima u kontaktu«, kaže sestra Ozana, dodajući da će je samo lijepe uspomene vezivati za Zemun, gdje je provela proteklih 12 godina.

»Prije toga provela sam 16 godina u Boru, a zatim 30 godina u Nišu. U Zemunu sam radila kao sakristijka, pomagala sam župniku, imala razgovore s ljudima i to mi je bio posao. Bilo mi je jako lijepo u Zemunu i bila sam zadovoljna. Svoj rad sam posvetila Majci Božjoj, jer ona mi

je uvijek bila blizu, od mog rođenja do danas i znam da će me ona pratiti tamo kamo ću ići.«

Prisjeća se sestra Ozana sretnih vremenena, kada su se cure češće odlučivale na redovnički poziv i kada ih je bilo mnogo više.

»Kada sam došla u Niš kao kandidatkinja, a to je bilo odmah poslije osnovne škole, sestre su me prihvatile kao da sam njihovo dijete. Tada nas je bilo mnogo više. Nakon dvije godine poslali su me u Beograd na Blagovijest gdje sam radila godinu dana. Nakon toga sam premještena u novicijat u Pančevo, a potom su me poslali u Bor da završim bolničarsku školu. Voljela sam djecu i više bi mi odgovaralo da sam radila u vrtiću. Ali Bog je htio ovako, imao je svoje druge puteve i sretna sam što sam mogla pomagati. Oduvijek sam mislila da smo svi zemljaci bez obzira na vjeru i naciju. Mene to nije interesiralo i bila sam sretna ako sam mogla pomoći. Danas je problem što u obitelji nema djece. A kad nema djece, nema ni svećenika, nema ni redovnica niti redovnika. Bilo je mnogo lakše mojim roditeljima da mi dopuste da izaberem redovnički poziv, jer nas je bilo 11-ero djece. Danas je sreća ako roditelji imaju jedno dijete i onda se teško odlučuju da to dijete daju Bogu, premda je i to dijete dao Bog. Ali čovjek je sebičan i želi ga zadržati za sebe.«

Župljanima u Zemunu sestra Ozana ostat će u lijepoj uspomeni. Zahvaljujući njoj, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije uvijek je blistala, a svake godine prilikom obilježavanja Dana državnosti Hrvatske sestra Ozana je izrađivala šahovnicu od cvijeća, koju je predavala veleposlaniku. Kako nam na kraju razgovara kaže, naj-sretnija je kad usrećuje i pomaže drugima.

»Za obilježavanje Dana državnosti bilo mi je jako lijepo, jer sam imala tu sreću da sam uvijek mogla napraviti šahovnicu od cvijeća i predati je našem veleposlaniku. To je bio zaista lijep doživljaj. Najveći čovjekov dar je imati osjećaj za pomoć. Kada čovjek sebe zaboravi, a može drugome pomoći tada je najveća sreća. Svaki put kada sam nekom pomogla, u tom trenutku su mi i moji najmiliji javili da je i njima netko pomogao.«

Nažalost, sveti red školskih sestara svetog Franje od ove godine više neće postojati u Srbiji. Svoju misiju ove dvije sestre nastavit će u svojoj matičnoj provinciji u Sloveniji, pomažući drugima onako kako su to desetljećima činile na ovim prostorima.

S. D.

Sedam dana i noći u molitvi

Prvo Jerihonsko bdjenje u Subotici započinje sutra, 6. travnja, i trajat će do 13. travnja. U Subotici u kapelici Crne Gospe kod franjevac u ovome terminu, dakle sedam dana i sedam noći, bez prestanka molit će se i klanjati pred Gospodinom, s nakanom za obnovu života u Subotici. Svi koji žele mogu sudjelovati bez ikakve prethodne najave. Tijekom ovih sedam dana molit će se prema dogovorenom rasporedu, pojedinačno, u manjim ili većim skupinama.

Inicijator ovoga molitvenog bdjenja je Molitvena zajednica *Proroci*.

Informacije i prijave: 063 83-79-042; 064 20-52-381.

Korizmena tribina Radio Marije

Korizmena tribina Radio Marije na temu *Ne uvedi nas u napast, nego nas izbavi od zloga* bit će održana u nedjelju, 7. travnja, u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici, s početkom u 19 sati. Na njoj će govoriti o. Alen Mažić, karmelićanin iz Sombora.

Pobožnost križnoga puta na subotičkoj Kalvariji

Nedjelja, 7. travnja u 15 sati – pobožnost predvođe mladi

Petak, 12. travnja u 20 sati – noćni križni put (potrebno ponijeti svijeće)

Nedjelja, 14. travnja (Cvijetnica) u 15 sati – pobožnost predvođe obitelji, ujedno je i prilika za svetu ispovijed

Veliki petak, 19. travnja u 10 sati – tijekom i nakon pobožnosti prilika za svetu ispovijed.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

»Tko je od vas bez grijeha...«

Skloni smo osuđivati. Ponekad nam je pokazivanje prstom u tuđi grijeh krinka pod kojom skrivamo vlastiti. Potraga za »velikim grješnicima« pomaže nam da svoje grijehe opravdamo pod izgovorima kako nisu tako veliki i strašni, jer ima toliko gorih od nas. No, prokazivanje grješnika, upiranje prstom u tuđe slabosti i osuda nije naše kršćansko poslanje. To se čak protivi svemu što nas Isus uči i od nas očekuje.

Farizeji i preljubnica

Susret Isusa i preljubnice koju farizeji žele kamenovati (usp. Iv 8, 1-11) jedan je od najljepših primjera Božjeg milosrđa, ali i Isusovog stava prema ljudskoj sklonosti da osuđuje druge. Farizeji i pismoznanci, o kojima već znamo da sebe smatraju pravednicima, bolji ma i vrijednijima od drugih, dovode pred Isusa ženu zatečenu u preljubu, ali ne samo jer ju žele osuditi pozivajući se na Mojsijev zakon nego i da iskušaju Isusa, jer traže nešto zbog čega bi i njega mogli osuditi. Naravno da će njihovi pokušaji neslavno završiti, jer Isus je Sin Božji koji ne može nasjesti na ljudske provokacije te će ih omesti u njihovom naumu. On donosi ljudima Božje milosrđe.

Teško možemo pretpostaviti da farizeji i pismoznanci nisu dobro poznavali Mojsijev zakon, a u tom zakonu stoji da jednaka kazna ide i muškarcu i ženi zatečenima u preljubu. Ipak, oni su muškarca oslobodili svake krivnje i sve svalili na ženu, iako ona sama ne može biti kriva za takav grijeh. Zato Isus ne odgovara odmah na njihovo pitanje: »Učitelju! Ova je žena zatečena u samom preljubu. U Zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati. Što ti na to kažeš?« (Iv 1,4-5) nego piše nešto po tlu, dajući im vremena da razmisle o svojem postupku. Ipak, trenutak tišine nije im bio dovoljan da uvide koliko je loše to što čine nego im Isus mora pomoći da shvate svoju grješnost i odustanu od prvobitne namisli.

On, iako Sin Božji, nikome ne sudi, nego ostavlja čovjeku da sam uvidi svoju grješnost. Zato se on prvo »razračunava« s farizejima i pismoznancima, u želji da njima, koji misle da su najpravedniji, otvori oči te shvate da se i sami imaju itekako za što kajati: »Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen« (Iv 8,7). On ne želi nikoga prozivati, ni u koga

upirati prstom kao što su to oni učinili nego se saginje i nastavlja prstom pisati po tlu, ostavljajući svakome da sam procijeni je li grješan ili nije. Naravno, nema čovjeka bez grijeha, koliko god on sebe smatrao pravednikom. Tako farizejima i pismoznancima nije bilo teško shvatiti da zbog slabosti i mana koje posjeduju ne mogu osuđivati, jer i sami griješe. Isus je postigao svoj cilj, nitko nije bacio kamen. Tužitelji su shvatili da ne mogu tužiti i otišli su.

No, to nije bio jedini Isusov cilj, morao je ženu nečemu poučiti. Zanimljivo je da on nju ništa ne ispituje o njenom grijehu, ne želi znati nikakve pojedinosti. Čak je ni ne pita je li istina sve to za što je optužuju nego joj govori: »Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti« (Iv 8,11). Ovdje se potvrđuje ono čuveno »Bog ne osuđuje grješnika, nego grijeh«. Za grješnika je on pun milosrđa i praštanja, ako je spoznao svoju grješnost i pokazao se. Ali, bitna je i odluka da neće više griješiti. Isus je tako ženi pokazao koliko je Bog milosrdan, no potrebno je da odbaci svoju grješnost i nastavi drugačije, jer Bog ni jednom raskajanom grješniku nije uskratio svoje milosrđe, on je sama dobrota i ljubav.

Ne budimo kao farizeji

U ovo vrijeme, kada se većina priprema za velike ispovijedi pred Uskrs, potrebno je u svoje srce zaviriti u svjetlu upravo ove zgode iz Ivanovog evanđelja. Bogu je važno da uočimo vlastite grijehe, a ne tuđe. Isto tako, ne možemo se uspoređivati s drugima, procjenjivati njihovu grješnost, pa se onda pravdati kako smo mi dobri, jer smo bolji od njih. Ostavimo se drugih, ono što kod njih vidimo nikako nije sve što oni rade i osjećaju, a ni ne trebamo sve o drugima znati. Bog zna. Prema tome, ne možemo i ne smijemo drugima suditi, jer tko je od nas bez grijeha. A često se u napasti osuđivanja nalazimo baš u ove svete dane kada Crkvi priđu i oni kojih inače nema. Klonimo se te napasti i budimo radosni zbog svoje braće u nadi da će se možda baš u ove dane dogoditi promjena, te nastave dolaziti i nakon Uskrsa.

I na kraju, kada se preispitamo temeljitim ispitom savjesti, nemojmo pasti u očaj. Sjetimo se Božje ljubavi i milosrđa te nastojmo živjeti obećanje »čvrsto odlučujem da ću se popraviti i da više neću griješiti«.

Smjernice za zdravu prehranu

Donosimo smjernice koje vam mogu pomoći da izaberete zdravu hranu u kojoj ćete i uživati. Hrana koju jedemo daje nam energiju i hranjive sastojke. Važno je uspostaviti ispravnu ravnotežu između količine i vrste hrane koju jedemo. Mnogi zdravstveni problemi imaju veze upravo s hranom.

Malo je ljudi koji odabiru hranu ponajprije zbog njezine hranjive vrijednosti, a velika većina kupuje ono što voli jesti. Ovo se pokazalo vrlo jasno u istraživanju u kojem se ljude pitalo da izdvoje onu hranu za koju misle da je za njih najbolja. Većina je rekla da smatra da je crni kruh hranjiviji nego bijeli, pa ipak 90 posto svih ljudi redovito kupuje bijeli kruh.

Važno je da hrana bude hranjiva, ali i takva da čovjek u njoj uživa. Potrebno je jesti raznoliku hranu, a ne upasti u neku jednoličnu rutinu. Svaka vrsta hrane pruža neke hranjive sastojke i pridonosi okusu, mirisu, boji, sastavu i užitku čitavog obroka.

Nastojte odvojiti dovoljno vremena kako biste uživali u obrocima. Konzumirajte hranu s prijateljima ili s obitelji, kad god je to moguće.

Jedite različite vrste hrane

Nijedna pojedinačna hrana ne pruža sve hranjive sastojke koje ljudski organizam treba. Različita hrana sadrži različitu mješavinu bjelancevina, ugljikohidrata, masti, vitamina i minerala. Postoje četiri glavne grupe hrane:

Škrobna hrana: kruh, tjestenina, riža, žitne pahuljice, krumpir.

Glavni hranjivi sastojci: škrob, vlaknaste komponente, B vitamin, bjelancevine, minerali.

Mliječni proizvodi: mlijeko, sir, jogurt.

Glavni hranjivi sastojci: bjelancevine, kalcij, masnoće, vitamini A i B.

Meso i zamjene: meso i mesne prerađevine, ribe i riblji proizvodi, jaja, grah, leća, orasi.

Glavni hranjivi sastojci: bjelancevine, masnoće, B vitamini, minerali.

Povrće i voće: lisnato i ostalo povrće, jabuke, kruške, naranče, banane, voćni sokovi.

Glavni hranjivi sastojci: vitamini, minerali, vlaknaste komponente, ugljikohidrati.

Valja nastojati svaki dan jesti ponešto iz svake od tih grupa hrane i izmjenjivati ih tijekom tjedna.

Jedite ispravne količine hrane za zdravu tjelesnu težinu

Tjelesna težina je rezultat odnosa između količine energije koja je uzeta u sebe i količine potrošene energije. Ako uzimate više kalorija nego što ih potrošite, vi ćete se debljati. Prekomjerna tjelesna težina može rezultirati srčanim oboljenjima, visokim

krvnim tlakom, šećernom bolesti i drugim tegobama. Uvijek pokušavajte s hranom koja ima manje kalorija, kao na primjer škrobna hrana, povrće ili voće. Masti sadrže dvostruko više kalorija nego težinski ista količina škroba ili bjelancevina. Osim škrobne hrane, voća i povrća uključite u svoju prehranu i mliječne proizvode s niskim sadržajem masnoća zatim krto meso i ribu. Šećeri sadrže samo kalorije i nemaju drugih hranjivih sastojaka. Alkohol u bilo kojoj formi također ima mnogo kalorija. Dakle, ako želite izgubiti na težini, konzumirajte manje kalorija i posvetite više pažnje tjelovježbi.

Jedite hranu bogatu škrobom i vlaknastim komponentama

U takvu hranu spadaju, na primjer, kruh, krumpir, riža, tjestenina, kukuruz. Žitarice od cjelovitog zrnja posebno su bogate tim vlaknima. Vlaknaste komponente iz žitarica pomažu u sprječavanju začepjenosti, dok vlakna u voću, mahunarkama i ostalom povrću mogu pomoći u smanjenju količine kolesterola u krvi.

Mnogi ljudi misle da škrobna hrana, kao što su kruh i krumpir, deblja, međutim, to jednostavno nije istina. Krumpir ne sadrži puno kalorija, ali pripremajući ga u ulju ili masti (pečeni) donosi mnogo više kalorija. Stavljati maslac na pečene krumpire ili kriške kruha može udvostručiti sadržaj kalorija i to što stavljamo na krumpir – to je ono što deblja. Kriška kruha sadrži samo 65 kalorija, ali namazana maslacem ima 142 kalorije.

Pazite na masnoće

Razumljivo, nešto masnoća u našoj prehrani je potrebno. Određene masnoće sadrže vitamine, čine hranu ukusnom za jelo i nužne su za održavanje zdravlja. Međutim, mi jedemo daleko više masnoća nego što ih trebamo. Zasićene masnoće nalaze se uglavnom u životinjskim proizvodima kao što su mast, slanina, meso, maslac, mlijeko, ali se također nalaze i u nekim biljnim uljima (palmino i kokosovo), tvrdom margarinu itd. Zasićene masnoće su one koje povećavaju količinu kolesterola u krvi, za kojeg znamo da povećava rizik od srčanih oboljenja. Većina mekanih margarina i biljnih ulja (maslina, suncokret, kukuruz) bogata su nezasićenim masnim kiselinama.

Valja kazati da nije nikakav problem imati ponekad obrok s puno masti; važno je da to ne bude stalan običaj u našoj ukupnoj prehrani.

Izbjegavajte slatko

Slatka hrana je glavni uzrok kvarenja i propadanja zubi. Preporučljivo je ograničiti uzimanje slatke hrane i slatkog pića (kolači, bomboni, čokolade, sokovi) u vrijeme glavnih obroka, a i inače.

S obzirom na to da šećeri sadrže kalorije, a ne druge hranjive sastojke, razborito je da ljudi s prekomjernom tjelesnom težinom reduciraju uzimanje šećera.

Vodite brigu o vitaminima i mineralima u svojoj prehrani

Ako jedete različite namirnice iz gore spomenute četiri grupe hrane (škrobna hrana, mliječni proizvodi, meso i zamjene, povrće i voće), dobivat ćete sve vitamine i minerale koje trebate. Hranu treba jesti što je moguće svježiju ili nakon propisnog uskladištenja. Smrznuta, ohlađena, osušena ili druga pakirana hrana, može biti hranjiva, ali treba pažljivo pročitati i slijediti upute za njeno pohranjivanje. Valja paziti da se kod pripreme povrća predugim kuhanjem ili kuhanjem u prevelikim količinama vode ne uništi sve dobro u njemu. Upotrebljavajući ekspres lonac ili mikrovalnu peć očuva se više vitamina u hrani.

Umjereno s alkoholom

Mnogi od nas uživaju tu i tamo u ponekom piću, ali ono što je važno je da ne pretjeramo.

Redovno pijenje većih količina može dovesti do vrlo ozbiljnih zdravstvenih i društvenih problema. Kao što je poznato alkohol oštećuje reflekse, pa posljedice u prometu mogu biti tragične. Za vrijeme trudnoće najbolje je potpuno izbjegavati alkohol.

Hranu ne solite više nego što treba

Često se ističe, s punim pravom, da je potrebno smanjiti sol u hrani. Za neke ljude previše soli u hrani može pridonijeti pojavi visokog krvnog tlaka koji opet može uzrokovati srčano i bubrežno oboljenje ili moždani udar. Većina od nas soli hranu više nego što treba, prema tome preporučljivo je manje soliti hranu, upotrebljavati manje soli za vrijeme kuhanja i jednostavno izbjegavati držati sol na stolu.

dr. Ivo BELAN

 Hrana je jedan od najvažnijih sastavnih dijelova čitavog našeg života. U njoj valja uživati i uzimati je u društvu svoje obitelji ili svojih prijatelja. Ako slijedite navedene smjernice, možete još više uživati. Jedite dobro, osjećajte se i budite dobro.

RECEPT NA TACNI

Barena koljenica

Svatko ima svoje mjesto, pa tako i koljenica, a ja sam je smjestila u grah i kupus i to je to. Jedan veliki propust i nepravda koja je učinjena koljenici, a i meni ovim pogrešnim rasporedom. Preživjele smo jedno odsustvo u zajedničkim životima i prethodnog vikenda smo tome stali na put. Društvo se spontano našlo u prirodi zajedno i nismo htjeli prekidati druženje kako bismo otišli kućama na ručak, pa je kao najbolje rješenje zazvučao prijedlog: ručati na obližnjem salašu. Ne idemo često na ručkove i ovo je zazvučalo kao odlična ideja: nastaviti boravak u prirodi, a i riješiti dilemu što jesti tog dana. Malo smo kasnili, pa nismo mogli baš mnogo birati. Gazde su nas upoznavale s menijem koji nam mogu ponuditi. Sada ne bih znala ponoviti što je sve bilo u ponudi, jer sam prestala slušati kada je izgovorena riječ koljenica. To je to, srele smo se i zavoljele, a ona odmah mora na moju tacnu.

Potrebno: dimljena svinjska koljenica / 50 g hrena / 2-3 lovorova lista / papar u zrnu / jedan krumpir / jedna mrkva.

Postupak: Dimljenu koljenicu, zajedno s lovorovim listom i paprom staviti u lonac s vrućom vodom i kuhati ih pola sata. Nakon toga odlići vodu kako bi otišao višak soli. Nasuti ponovno vodu, pa kuhati još sat vremena. Kada koljenica bude kuhana, staviti je pod mlaz hladne vode. Prilikom serviranja možete servirati s kosti, a možete i odstraniti kost. Obavezan sastojak pri serviranju ovog jela je ljuti hren koji će neutralizirati masnoću iz kolenice. Svaka-ko, bareni krumpir i mrkva će biti odličan detalj.

Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište (157)

O svijetu sve više raspadnutom

Za 52 dana *Shakespeare-festa* na Paliću (25. lipnja – 15. kolovoza 1986.) izvedeno je sedam premijera, dočim je od rujna prošle godine subotička publika vidjela 43 nove predstave, uključujući u to i 17 premijera što su ih izvela dva ansambla Narodnog kazališta, a među njima i sedam tijekom *Shakespeare-festa*. Palički festival, po riječima **Ljubiše Ristića**, ni jednog se trenutka nije nadmetao s ostalim jugoslavenskim ljetnim festivalima. Ovo je razumljivo, a razlika bitna: budući da su oni u Dubrovniku, Splitu ili Ohridu, pretežito turističko-ambijentalni programi u kojima je kulturni sadržaj do određene mjere podređen potrebama turističke ponude – i u tom su kontekstu teže podložni dubljim zahvatima i promjenama, a pogotovo glede otvorenosti za stvaralačka traganja i inovacije.

K tomu, *Shakespeare-fest* je bio i poprište nastavka procesa promjena što ih već deset mjeseci provode u subotičkom kazalištu. Spomenute i druge okolnosti bitno su utjecale i na način pripreme festivalskih postavki *Shakespeare-festa*, pa su se predstave sklapale za dva-tri tjedna, pa čak i od toga kraće. Upućeni vele, u po nečemu, ovo podsjeća na način rada pojedinih zapadno-europskih kazališta u kojima se za toliko, ili još kraće vrijeme, postavljaju predstave, što u svakom slučaju podrazumijeva da glumci dolaze s naučenim tekstovima, a za ostalo, dok predstava ne zaživi, čeka ih savršeno organiziran prihvati i potpora. Na Paliću baš nije bilo sasvim tako. Događalo se i da izvođači dobiju tekst bezmalo uoči premijere, a većina je glumaca sudjelovala u dvije-tri predstave, pa i u više od toga, što znači da je trebalo svladati poprilično scenskog štiva i udovoljiti zahtjevima različitih redatelja, prilagoditi se mogućnostima ljetne pozornice, Velike terase ili Globa itd.

Kazališni model koji Ljubiša Ristić više od jednog desetljeća sustavno i prometejski uporno zagovara i promiče diljem Jugoslavije uz koreodramski i redateljski prinos **Nade Kokotović** i angažman mnoštva suradnika iz zemlje i svijeta lišen je tereta raskošne (bezrazložne?) ljepote (razložne?) bezidejnosti i (bespovratne?) oronulosti građanskog kazališta koje se već poduže (i bolno!) guši u zrakopraznom prostoru, napose upitnog »estetiziranja« i sve nepodnošljivije dosade. Umjesto uzaludnog inoviranja i nijansiranja estetske, ideološke i političke potrošenosti, što je pružilo korijena i u subotičkom kazalištu, zakoračilo se u traženje novih formi i sadržaja, u nova čitanja, uz nerijetko radikalne zahvate, sukladno novom dobu i naslućenim mijenama u dolasku.

Titu Androniku pripala je nagrada Marul za najbolje scensko ostvarenje

I umjesto ljetnoga odmora subotički kazališni ansambli, ojačani gostujućim glumcima i redateljima ispituju sudbinu pojedinih entiteta i zajednica naspram života pojedinca, koji se doima otuđenim, osamljenim i nesrećenim sred svijeta ogrezlog u društvenim raskolima, ekonomskim, nacionalnim, nacionalističkim, rasnim i vjerskim netrpeljivostima, u svijetu zagađenom manipulacijom i represijom, a nadasve zloupotrebom vlasti.

Kroz novi se kazališni model gledatelju ne nameće način života, ne nude mu se gotovi odgovori već se on potiče da ustrajno postavlja pitanja sebi i društvu, a to je, nema sumnje, njegova najveća vrijednost, jer je jedan od uvjeta širenja polja ljudske slobode. A da se čovjek ne bi utopio u tuposti svakodnevice, neprestano mora poricati život kakav jest, odričući se suhoparne, jednoznačne razboritosti, prizemnih ciljeva ili uzaludne težnje za perfekcijom, odbacujući shvaćanje da nešto više jest ukoliko je savršenije, jer je takav zahtjev neodrživ u svijetu u kojem se nikad ništa ne ispuni niti išta dođe do kraja; uvijek

se novi glasovi, zbunjajući, umiješaju u zbor onih što su već ranije zazvučali. Sve se sliva i stapa, bez prepreke, u nečistoj mješavini; sve se razara i razbija, nikad ništa ne procvjeta do stvarnog života [Gy. Lukács, *Metafizika tragedije*, Beograd 1984.]. U takvoj rasvjetli odluka da se za ljetni kazališni festival na Paliću pripremi izbor premijera prema djelima **W. Shakespearea**, pod motom: »Smrt tragedije ili Shakespeare pred slikom raspadnutog svijeta«, ima vrijednost jedne **Zaratustrine** tvrdnje i jednog pitanja: »Čovjek je nešto što treba da bude prevladano. Što ste vi učinili da biste ga prevladali?« [F. Nietzsche, *Tako je govorio Zaratustra*, Zagreb 1985.].

FESTIVALSKE PREMIJERE – *Hamlet* (Vito Taufer), *Tit Andronik* (Duško Jovanović), *Julije Cezar* (Janez Pipan), *Otelo* (Nada Kokotović), *Everything and nothing* (Kaća Čelan), *Macbeth* (Zlatko Sviben) i *Richard III.* (Ljubiša Ristić). Predstave subotičkog kazališta gostovale u Ohridu i Splitu, gdje je *Titu Androniku*, žiri (Petar Brečić, Dalibor Foretić i Marin Kuzmić), jednoglasno dodijelio nagradu Marul kao najboljoj predstavi na Splitskom ljetu, što je inače prvi put da se ova nagrada dodjeljuje gostujućoj predstavi.

PALIČKI GLOB – Valjkasta drvena konstrukcija za nastup motociklista, tzv. zid smrti, preuređen za potrebe subotičkog kazališta. U predstavi *Tit Andronik* u nj je nastupio motociklist Milan Maksimović, zaustavljajući dah gledateljstvu, koje je za ovu prigodu bilo smješteno na vrhu konstrukcije. Za potrebe drugih predstava, primjerice: *Everything and nothing* i *Macbeth*, Glob je djelomično rastavljen i razmaknut, pa je dio gledališta bio u parteru.

Manifestacija uz obljetnicu smrti Janusa Pannoniusa

Hrvatska književna Panonija

U organizaciji Društva hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Društva hrvatskih književnika, *Croatica* neprofitni d.o.o.-a, te Hrvatskoga vrtića, osnovne škole, gimnazije i đačkog doma (HOŠIG) iz Budimpešte prošloga je tjedna u glavnom gradu Mađarske priređeno drugo izdanje manifestacije *Hrvatska književna Panonija*. U pitanju je susret hrvatskih književnika iz zemalja panonskog prostora: Mađarske, Srbije, Hrvatske, BiH i Austrije. Manifestacija je priređena na 547. obljetnicu smrti

Janusa Pannoniusa (1434. – 1472.), hrvatskog humanista, latinskoga pjesnika, diplomata i biskupa Pečuha.

Susret je započeo u HOŠIG-u, gdje je poznati hrvatski književnik **Hervoja Hitrec** razgovarao s osnovnoškolcima, a potom je književnica **Jasna Horvat** iz Osijeka, na temelju svojega djela *Az*, polaznicima gimnazije održala zanimljivo predavanje o glagoljici. Susret je nastavljen u *Croatici* gdje su učenici Srednje strukovne škole Đakovo govorili o graditelju **Josipu Vancašu**, prigodom 160. obljetnice njegova rođenja, a isti je rođen 1859. u Šopronu (Mađarska). Uslijedio je okrugli stol, za koji je uvodno predavanje naslovljeno *U početku bijaše Janus Pannonius* održao profesor Filozofskog fakulteta u Osijeku **Goran Rem**. Na okruglom stolu posvećenom stanju i perspektivama hrvatske književnosti u panonskom prostoru sudjelovali su ravnatelj Znanstvenoga zavoda Hrvata u Mađarskoj **Stjepan Blažetin**, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov** te predsjednik Panonskog instituta iz Austrije dr. **Robert Hajszan**.

»Panonija je krnja bez Vojvodine, a hrvatska književnost koja ne uključuje književnost Hrvata izvan Hrvatske nije cjelovita. Zato su ovakvi susreti u hrvatskoj književnosti važni, jer ukazuju na sraslost svih joj imanentnih dijelova – i prostornih i supstancijalnih. A zadaća je regionalnih hrvatskih književnosti također cjelovitost. Za hrvatsku književnost u Vojvodini najveći je izazov glede cjelovitosti otvorenost prema mlađem naraštaju i prateći poticaji i afirmacija. U protivnom, ova književnost neće imati perspektive. Riječju, neće više biti živa«, izjavio je Žigmanov.

Kruna manifestacije bila su čitanja književnika, a u tom segmentu programa nastupili su **Katarina Gubinski Takač**, Robert Hajszan, Jasna Horvat, Stjepan Blažetin, **Joso Živković**, Hervoja Hitrec, **Ivan Tomek**, **Darko Baštovanović**, Tomislav Žigmanov i Goran Rem. Program *Hrvatska književna Panonija* ostvaren je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Hrvatske.

K. G. / D. B. P.

Izložba Marijana Crtalića u subotičkog galeriji Dr. Vinko Perčić

Neželjena umjetnost i njezin heroj-spasitelj

Njih su dvojica, a mi smo sami naziv je izložbe hrvatskog multimedijalnog umjetnika **Marijana Crtalića** u Galeriji Dr. Vinko Perčić u Subotici. Izloženi video radovi prikazuju njegov projekt *Nevidljivi Sisak* koji se bavi kulturnom revitalizacijom, odnosno zaštitom dijela kulturne baštine toga grada. Svojim umjetničkim radom, autor se, kako kaže, bori za nekakve ideale.

»Nalikujem na nekakvog heroja i tu je zapravo srž značenja podnaslova izložbe – *Predstava*. Ja sebe prikazujem kao heroja bez obzira kakva sam osoba zapravo«, kaže on.

Vrtnji Crtalićeve glave u jednom od radova kompatibilna je vrtnja skulptura koja se može vidjeti na drugim snimkama. Skulpture su nastale u likovnoj koloniji Željezare Sisak, od 1971. do 1990. godine. »U sklopu kolonije dolazili su i umjetnici kako bi radili sku-

pa s radnicima i stvarali od materijala koji se mogu naći u željezari, čelikom. Danas je nemoguće niti zamisliti organizaciju nekakvih umjetničkih skupina u tvrtkama. Od svega toga ostalo je samo oko trideset primjeraka. Ne samo da su ostali radovi uništeni već je tako prošla i cijela industrija koja je zapošljavala 14 tisuća ljudi. Danas ih je ostalo svega stotinjak«, kaže autor.

Zahvaljujući njegovom aktivističkom djelovanju, te skulpture su postale dijelom kulturne baštine Hrvatske, odnosno Siska. No, ritam spašavanja skulptura je veoma spor i u međuvremenu je još nekoliko skulptura propalo i nestalo. U posljednjih deset godina obnovljena je samo jedna.

Izložba *Njih su dvojica, a mi smo sami* može se pogledati do 19. travnja, svakoga radnog dana od 10 do 18 sati.

S. J.

Poznati dobitnici kviza *Čitam i skitam*

Utorak, 2. travnja, bio je poseban dan u Gradskoj knjižnici Subotica. Toga dana su djeca okupljena u čitaonici subotičke knjižnice proslavila 214. rođendan **Hansa Christiana Andersena**, obilježili Međunarodni dan knjige za djecu i što je najvažnije sudjelovala u završnici i izvlačenju nagrada 11. po redu kviza *Čitam i skitam*. Veliki broj djece marljivo je

čitao tijekom protekla dva mjeseca ulomke na temu prijateljstva (bajka *Bremenski gradski svirači*, romani *Pustolovine Toma Sawyera* i *Medo Winnie zvani Pooh* i dvije basne), upoznao se s manje poznatim odjelima subotičke Knjižnice te potom popunio online upitnik na internetskoj stranici. U kvizu *Čitam i skitam* ove godine sudjelovalo je čak 800 djece osnovnoškolske dobi iz Subotice i okolice koji nastavu pohađaju na srpskom, mađarskom ili hrvatskom jeziku. Svi su oni i članovi knjižnice i svi su se nadali nekoj nagradi. Mnogi su je i osvojili jer su organizatori kviza osigurali čak 250 nagrada koje su tog posebnog 2. travnja javno i izvučene. Bilo je tu svega, za svakoga po nešto – od čuvenog bicikla, jednodnevnog izleta, USB memorija, besplatnog interneta, preko raznih ulaznica za kino, kazalište, bazen ili ZOO vrt, *McDonald's* obroka, knjiga, odjeće, školskog pribora, do obveznih paketa slatkiša, slaniša, grickalica, soka, mlijeka s različitim okusima i još štošta drugog. I *Hrvatska riječ*

se priključila ovom interesantnom projektu, još lani. Tako smo i ove godine priredili deset poklon paketa slatkiša i svrstali se u veliku obitelj prijatelja knjige i čitanja.

Voliš li i ti čitati? Nije važno čitaš li knjige, enciklopedije, stripove ili novine, važno je svakodnevno upražnjavati ovu aktivnost. Čitanje oplemenjuje, produbljuje, prosvjetljuje i... znate što, doznajte i sami koje sve blagodati ima... te ako već niste, postanite aktivni čitači i uživajte u brojnim plodovima čitanja i knjižnice iz vašeg okruženja.

B. I.

Dani kulture/nacije u OŠ Vladimir Nazor u Đurđinu

Kroz zajedništvo upoznajemo druge

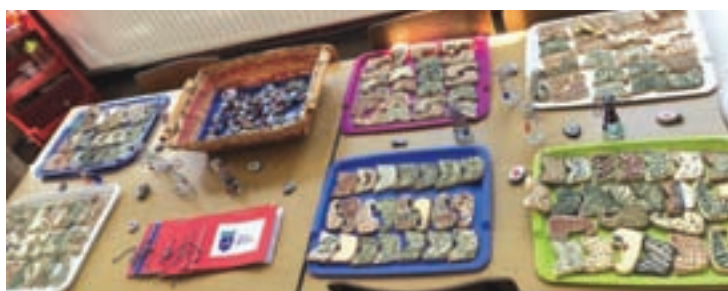

svašta kušali. Imali su priliku probati gibanicu, praviti kolače u obliku šajkače i opanaka koje su nakon pečenja oslikavali.

Posljednjeg dana upriličen je kulturni program u kom su sudjelovali vokalna skupina *Iskončiči*, koji su otpjevali prigodne pjesme. Dramsko-recitatorska sekcija škole je izvela predstavu *Razgovori pod lipom*, a za kraj su folklorci Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* otplesali šopske igre. Gosti su imali priliku pogledati retrospektivu cijelog tjedna, a za to vrijeme su učenici imali radionicu folkloru. Za kraj je uslijedilo zajedništvo. Svi skupa jeli su grah, te se zasladili kolačima. Na polasku doma svatko je ponio po koji suvenir.

T. D.

Prošlog tjedna, od 25. do 29. ožujka u OŠ Vladimir Nazor u Đurđinu održani su, šesti po redu, *Dani kulture/nacije*. Učenici škole su se do sada upoznali s mađarskom, engleskom i ruskom nacijom te bunjevačkom i međimurskom kulturom. Ove godine predstavljeni su, kroz pet dana, *Dani Srbije*. Učenici osmog razreda su svakodnevno educirali svoje prijatelje iz škole polusatnim power point prezentacijama putem kojih su predstavili određenu regiju Srbije, geografski položaj, povijesne momente, kulturu, znamenite osobe i slično. Nakon predavanja, održavane su radionice, gdje su učenici izradili kuhar *Ukus Srbije*, oslikali kamenčiće i čokančiće, te izradili obilježivač za knjige. Nisu samo istraživali recepte za kuhar već su ponešto i napravili i

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com	Prodaje se kuća na kat, plac 650 m ² , kuća 210 m ² , velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.
Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel: 0638560635.	Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobozdni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.
Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m ² , III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel: 065/689-35-47.	Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže, vlasnik. Tel.: 064 247-09-49.
Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.	Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m ² , topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.
Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m ² , dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.	Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m ² . Tel: 024 546800.
Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel: + 4917621561026 ili 064/1826160.	Prodaje se građevinska parcela površine 844 m ² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.
U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupaone, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m ² . Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.
Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.	Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m ² , plac 650 m ² , Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna broja legalizirana. Informacije na tel/024-546-061.
Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kv m s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.	Prodajem očuvan kauč i dvije fotelje. Tel.: 061 815 2239.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva UG-OIL PLAST d.o.o., Surčin, Bobija Fišera br. 10, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta »Proizvodnja proizvoda od polikarbonata i polipropilena«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-103/2019, a koji se planira na katastarskoj parceli 14561/3, KO Novi grad, Subotica (46.096191°, 19.696681°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gorenavedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

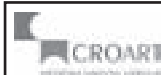

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 9. 4. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od

649

din

TIPPNET
SUBOTICA
KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

28. Šahovski memorijal prof. *Franja Matarić*

Kurčubiću nova pobjeda

**Odigrano devet kola, za šahovskom tablom
27 sudionika, a titula je i ove godine
otišla Dragi Kurčubiću, višestrukom
pobjedniku Memorijala**

Memorijal prof. *Franja Matarić* pozivni je šahovski turnir, a pravo sudjelovanja imaju samo pozvani šahisti, ali to ne moraju nužno biti i članovi HKUD-a *Vladimir Nazor*. Na ovogodišnji turnir pozvano je i pozivu se odazvalo 27 šahista, većinom redovitih sudionika. Poslije devet tjedana, koliko je trajao turnir, najuspješniji je bio **Drago Kurčubić** sa 7,5 poena, drugo mjesto osvojio je **Ilija Vlasiavljević** sa 7 poena, a treće **Josip Ivkić** sa 6,5 poena. Turnir je završen simultankom s FIDE majstorom **Josipom Dekićem**, a od 12 šahista od Dekića je bolji bio jedino **Jovan Vidović**. Turnir je odigran pod kontrolom suca **Radomira Kovačića**.

Neizvjesno do kraja

»Ovo nije bio ni najmasovniji, ni po kvaliteti najjači turnir, ali je zasigurno bio najneizvjesniji, jer se u posljednjem kolu, tri minute do kraja turnira, nije znao poredak nekoliko prvoplasiranih igrača. Pobjedniku Dragi Kurčubiću ovo je četvrti puta da osvaja prvo mjesto na ovo memorijalu«, kazao je pročelnik sportske sekcije **Pavle Matarić**.

Kurčubić se na to nadovezao riječima da ga na turniru nije bilo četiri godine, da se vratio i opet pobijedio.

»Sudionik sam svih šahovskih turnira koje organizira HKUD *Vladimir Nazor*, kako na onom Božićnom na kome sudjeluju jedino članovi Društva, tako i na Memorijalu prof. *Franja Matarić* koji je otvoren i za druge sudionike. Ovaj memorijal posvećen je dugogodišnjem tajniku Društva koji je bio i moj profesor književnosti i srpskohrvatskog jezika, tako da je za mene čast biti sudionikom ovog šahovskog dešavanja. Ove godine turnir je okupio 27 igrača i čuli ste, borba je do samog kraja bila neizvjesna. Memorijal prof. *Franja Matarić* prevazišao je HKUD *Vladimir Nazor*, koji je organizator turnira i postao je dio šahovskih dešavanja u Somboru. Moram istaknuti i dobru suradnju koju

imamo sa Somborskim šahovskim klubom i FIDE majstorom *Josipom Dekićem*«, kaže član HKUD-a *Vladimir Nazor* i redoviti sudionik šahovskih turnira **Zoran Čota**.

A koliko je profesor **Franja Matarić** ostavio traga radeći u *Nazoru*, ali i obrazovnom sustavu Sombora govori jedan zanimljiv posjet šahistima. Prije nekoliko kola Hrvatski dom i šahiste obišao je jedan bivši Somborac koji više od 40 godina živi u Americi. *Franja Matarić* bio mu je profesor u srednjoj školi, a kada je čuo da se baš u vrijeme njegova posjeta rodnom Somboru održava šahovski turnir u čast njegovog omiljenog profesora odlučio je obići i pozdraviti šahiste.

Profesor *Franja Matarić* autor je i Monografije Društva koja je tiskana u povodu obilježavanja 50. obljetnice, a materijal iz te Monografije korišten je i za novu Monografiju tiskanu u povodu obilježavanja 75. obljetnice HKUD-a *Vladimir Nazor*.

Turnir s tradicijom

Memorijal prof. *Franja Matarić* jedan je od somborskih šahovskih turnira s najdužom tradicijom. I to u gradu u kome šahovski klub postoji od 1922. godine.

»Solidni su bili igrači na ovom turniru, ima među njima i rejtingovanih igrača iz Somborskog šahovskog kluba. Za popularizaciju šaha u *Nazoru* veliku zaslugu ima **Petar Carev**. Bio je nekoliko puta prvak Vojvodine, bio je izvanredan šahovski sudac, jedan od najzaslužnijih je za organiziranje Memorijala *Ivan Parčetić*, turnira na koji su dolazili mladi igrači iz cijelog svijeta. Drago mi je zato da se šah održao u Društvu i što ovaj memorijal traje bez pekada 28 godina«, kaže Dekić.

Memorijal *Ivan Parčetić* već godinama se ne organizira, ali se zato u *Nazoru* »čuva« memorijal u čast nekadašnjeg tajnika društva.

»Ovakvi turniri s dugom tradicijom za nas jesu važni. Mi smo se potrudili i da uredimo prostor koji će ubuduće koristiti naša sportska sekcija, pa samim tim i naši šahisti«, kazao je predsjednik HKUD-a *Vladimir Nazor* **Mata Matarić**.

Z. V.

Rukomet žene

Druga liga Sjever – zapadna skupina

Poraz na startu

SONTA – Na startu proljetne polusezone rukometašice ŽRK Sonta poražene su od novosadske Vojvodine II. s uvjerljivih 13:27 (6:12). Za razliku od ranijih utakmica, Sonćanke su ovoga puta bile efikasnije, a i obrana im je igrala čvršće nego ranije. Pogotke su postigle: **Zorica** 5, **Mihalek** 3, **S.** i **N. Kalanj** po 2 i **Beslać** 1. U narednom kolu Sonćanke će dočekati ekipu Petrovaradina.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Roviti Manojlović pogodio za bod

SUBOTICA – Na gostovanju u Čelarevu, kod fenjeraša ČSK Pivare nogometaši Bačke1901, rezultatom 1:1 (1:0), osvojili su zlata vrijedan bod za komotniji nastavak proljetnog dijela prvenstva. Domaćini, sukladno poziciji na ljestvici, igrali su vrlo borbeno, pokazali su ogromno htijenje za osvajanjem bodova spasa. Obrana Subotičana igrala je mudro i odolijevala protivničkim naletima sve do 33. minute i pogotka domaćeg špica, nakon odbijanja vratara **Dokića**. U nastavku gosti više napadaju i stvaraju sve izglednije prigode, a jednu od njih realizirao je džoker s klupe, roviti **Manojlović** u 76. minuti. Do kraja se igralo borbeno, stvoreno je još nekoliko prigoda ispred obojice vratara, međutim, rezultat se više nije mijenjao. Osvojenim bodom svakako su zadovoljniji gosti. U izvanrednom, 22. kolu, crveni đavoli će u srijedu na domaćem travnjaku dočekati šestoplasiranu ekipu Dinama 1945, a u subotu će gostovati u Novoj Pazovi, kod pretposljednjeg Radničkog.

Vojvođanska liga Sjever

Nezaslužen poraz Tavankučana

SOMBOR – Pred tristotinjak gledatelja, lider prvenstva Radnički 1912 u 19. kolu je na jedvite jade, rezultatom 3:2 (1:0), svladao borbenu ekipu Tavankuta. Prvo poluvrijeme proteklo je u blagoj nadmoći domaćina, koja je rezultirala njihovom minimalnom prednošću. Kapetan **Bogunović** je u 20. minuti iz slobodnog udarca zatresao gredu, a osam minuta kasnije **Kovačević** je, nakon pogreške gostujuće obrane, doveo Somborce u prednost. Drugo poluvrijeme bolje su otvorili gosti, a već u 47. minuti **N. Skenderović** je poravnao. Novu prednost domaćinima donosi Bogunović iz slobodnog udarca samo tri minute kasnije. Žilavi Tavankučani uspješno su odolijevali napadima Somboraca, a u 85. minuti, pogotkom **Pejića** ponovno su poravnali. U posljednjoj minuti, kad su svi na stadionu očekivali neodlučno, sudac **Šipoš** iz Srbobrana dosudio je vrlo diskutabilan penal za domaćina. Siguran realizator bio je **Knežević**. U narednom kolu Tavankut će ugostiti šestoplasiranu ekipu OFK Vrbasa, a lider, Radnički 1912, gostovat će u Pačiru, kod osmoplasirane Bačke.

Somborci protutnjali kroz Mladenovo

MLADENOV – Na teškom gostovanju u Mladenovu u 19. kolu somborski Radnički je zabilježio sigurnu pobjedu od 0:2 (0:0).

Pred stotinjak gledatelja ekipa domaće Budućnosti igrala je pod velikim pritiskom, jer gubitak svakog boda na domaćem travnjaku dovodi ju u vrlo tešku situaciju u borbi za opstanak u ovom rangu natjecanja. Iako su u Mladenovo doputovali bez polovice prvotimaca, Somborci su prvo poluvrijeme odigrali vrlo smireno i uspješno otklanjali svaku opasnost od svojih vrata, a s dva pogotka igrača utakmice **Matijevića** u nastavku ostvarili i zasluženu pobjedu. Matijević je u 68. minuti odlično reagirao na pas **Resanovića**, lažnjakom se oslobodio pratnje i razantnim udarcem pogodio suprotan kut domaćeg vratara. Još nekoliko ozbiljnih prigoda propustili su bili **Vuković**, Matijević i Resanović, a u nadoknadi vremena strijelac prvog pogotka primio je loptu na lijevoj strani, driblinzima izbacio kompletnu domaću obranu iz igre i plasirao loptu u neobranjenu mrežu. Somborci će u narednom kolu ugostiti četvrtoplasiranu Tisu iz Adorjana.

Apatinci ubjedljivi protiv imenjaka

APATIN – Nogometaši OFK Mladosti Apa u 19. kolu su, kao izraziti favoriti, ugostili ekipu Mladosti iz Turije i opravdali prognoze pobjedom od 4:1 (2:0). Dvjestotinjak gledatelja uživalo je u odličnoj i efikasnoj igri svojih ljubimaca. Domaćini su od početka igrali napadački, riješeni da gostima pokažu tko je gazda na apatinskom travnjaku, što su i uspjeli pogocima **Timara** u 15. i **Pešića** u 23. minuti. Apatinci su nastavili s lepršavom igrom i napadima i u drugom poluvremenu, međutim sve do finiša utakmice bez realizacije. Gosti su nagovijestili povratak u igru pogotkom iz jedne naoko bezazlene kontre u 80. minuti. Sva strahovanja navijača domaćini su otklonili u samom finišu, pogocima **A. Jovovića** iz odlično izvedenog kaznenog udarca u 89. i **Miškovića** u 90. minuti. U narednom kolu Apatinci će gostovati u Bačkom Brestovcu, kod fenjeraša BSK-a.

PFL Sombor

Jalovo protiv fenjeraša

SOMBOR – Somborski ŽAK je u 19. kolu ponovno razočarao stotinjak najvjernijih navijača i protiv fenjeraša, OFK Odžaka, odigrao neodlučno 0:0. Ovim rezultatom svakako su zadovoljniji gosti. U Sombor su došli braniti se i obraniti, odnosno osvojiti bod koji bi im produljio nadu za opstanak u ovom rangu natjecanja. Igra je bila vrlo nervozna, rastrzana, praktički bez ijedne ozbiljnije prigode, ali je obilovala javnim opomenama. Arbitar je dodijelio čak devet žutih kartona nogometašima obiju ekipa. U narednom kolu ŽAK će gostovati u Gajdobri, kod desetoplasiranog Hercegovca.

Poraz uz solidnu igru

TOVARIŠEVO – Nogometaši Tvrdave iz Bača u 19. kolu su gostovali u Tovariševu i s minimalnih 1:0 poraženi su od petoplasirane Vojvodine. I pored solidne igre više nisu mogli. Svoje prigode nisu realizirali, a domaćin jednu od svojih jeste, pa su im ostali i bodovi. U narednom kolu Bačani će ugostiti petoplasiranu ekipu Rusina iz Ruskog Krstura.

PFL Subotica

Rasprodaja bodova

NOVI ŽEDNIK – U derbiju začelja 19. kola Preporod je na svojem igralištu prepustio zlata vrijedne bodove izravnom rivalu u borbi za opstanak u ovom rangu natjecanja. Poraz od 0:1 (0:0) Novo-

žedničane je doveo među četiri najugroženije ekipe, pa će im svaka naredna utakmica biti kvalifikacijska. U narednom kolu *Preporod* će gostovati u Bačkom Gradištu kod lidera *Vojvodine*, pa je izlišno očekivati bilo što osim poraza.

Đurđinčani sve sigurniji

FEKETIĆ – S gostovanja u Feketiću, kod sedmoplasiranog *Jadrana*, Đurđinčani su se u 19. kolu vratili s nova tri boda. Pobjedom od 1:4 (1:1) napravili su novi skok na ljestvici, sada su osmi i rasterećeni su svih briga za opstanak u sadašnjem rangu natjecanja. U narednom kolu *Đurđin* će gostovati u Ostojićevu, kod petoplasiranog *Njegoša*.

Bajmačani podbacili

BAJMAK – Iako su bili apsolutni favoriti, nogometaši *Radničkog 1905* su u 19. kolu na svojem travnjaku u Bajmaku protiv pretposljednje *Proleter* iz Njegoševa odigrali neodlučno 2:2 (0:0). Prvo poluvrijeme igralo se obostrano jalo i bezidejno, nogometaši su se probudili tek u nastavku. Svaka ekipa po dva puta je zatresla protivničku mrežu, a gosti su postignutim rezultatom svakako zadovoljniji, jer su neplanirano osvojili zlata vrijedan bod. U narednom kolu *Radnički 1905* će gostovati u Senti, kod istoimene ekipe koja se grčevito bori za bijeg iz opasne zone.

Općinska liga Bačka Palanka

Odmak od opasne zone

VIZIĆ – Plavanska *Sloga* je u 16. kolu na gostovanju u Viziću odigrala neodlučno 2:2 protiv fenjeraša *Borca*. Plavanci će u narednom kolu ugostiti osmoplasiranu *Bačku* iz Despotova.

Bođanci prigrabili fenjer

BOĐANI – Nakon katastrofalnog poraza od lidera *Krivnja* (1:7), zabilježenog na svojem travnjaku, *Slavija* je ostala usamljena

na fenjeraškoj poziciji. U narednom kolu Bođanci će gostovati u Silbašu, kod doprvaka *Naše zvezde*.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Efikasno u Šikari

SOMBOR – Nakon prošlotjednog poraza na svojem travnjaku, *Dunav* je u 13. kolu gostovao kod fenjeraša, OFK *Šikare*. Monoštorci su rezultatom 3:3 osvojili zlata vrijedan bod u gostima kod izravnog rivala u borbi za opstanak, a uz malo sreće i umješnosti u realizaciji stvorenih prigoda mogli su osvojiti i puni plijen. U narednom kolu *Dunav* će na Doli ugostiti četvrtoplasiranu ekipu *Alekse Šantića*.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Dinamo kolateralna šteta

SONTA – Prvu proljetnu utakmicu pred svojim navijačima nogometaši sončanskog *Dinamo* su odigrali protiv doprvaka, ekipe odžačkog *Lidera*. Na suhom i teškom travnjaku Sončani su igrali borbeno, srčano, u većem dijelu utakmice bili su i konkretniji, pa ipak su poraženi s minimalnih 0:1 pogotkom postignutim iz, po mnogima nepostojećeg indirektnog udarca nakon isteka sudačke nadoknade. U klubu su ogorčeni arbitražom **Csongora Szabóa** iz Kule, po njima tendencioznom od početka utakmice. Najviše mu spočitavaju isključenje najiskusnijeg igrača zbog dva žuta već u 24. minuti, isključenje još jednog igrača zbog dva žuta u 76. minuti, nejednak aršin u dosuđivanju slobodnih udaraca i dodjeljivanju javnih opomena, a osobito dosuđen sporni indirektni udarac nakon isteka sudačke nadoknade. Na sve navedeno vrlo ružno je odreagirala i inače mirna sončanska publika, koje je sve manje na stadionu, upravo zbog očiti klupsko-političkih kalkulacija, čija su kolateralna šteta mali klubovi. U narednom kolu *Dinamo* će gostovati kod petoplasiranog *Jedinstva* iz Lemeša.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Statistika

Nakon 26. odigranih kola 1. HNL tablica polagano poprima realne obrise ustaljene situacije u hrvatskom klupskom nogometu. *Dinamo* je već odavno novi prvak, a europske pozicije drže *Rijeka*, *Osijek* i *Hajduk*. Iako to nije tako izledalo na početku proljetnog nastavka prvenstva, Splitsani su uspjeli odličnim igrama nadoknaditi veliki bodovni zaostatak i sada imaju isti broj bodova kao trećeplasirani Osječani. Za malo jasniju analizu aktualne bodovne situacije evo malo i statistike.

Po svom prvenstvenom učinku *Dinamo* je jedna od najuspješnijih europskih momčadi s 21 pobjedom, četiri neodlučena susreta i samo jednim porazom. Gol razlika je zbilja impresivna, 53 postignuta gola čine najefikasniji napad, a samo 14 primljenih golova najbolju obranu lige. Uz sve ovo, *modri* su i najbolji domaćini, jer su na svom travnjaku uknjižili čak 41 bod. Zanimljivo, *Dinamo* nije najbolja gostujuća momčad već ta počast trenutačno pripada šestoplasiranoj *Gorici* koja je osvojila 27 bodova. Naj-

više neodlučenih susreta odigrala je momčad *Slavena*, čak 13, dok je uz njih i *Hajduk* s deset prvenstvenih remija. Najviše pobjeda ima naravno *Dinamo* (21), a najmanje već odavno putnik u 2. HNL *Rudeš* (1). Zanimljivo, iste su brojke i kod tablice poraza, samo u obrnutim proporcijama jer je lider tablice upisao samo jednu izgubljenu utakmicu dok fenjeraši imaju čak 21 poraz.

Najbolji strijelac lige je **Andrić** (*Dinamo*) s 13 postignutih golova, slijede **Marić** (*Osijek*) s 12 i dva nogometaša *Hajduka*: **Jairo** i **Caktaš**, te **Zwolinski** (*Gorica*) s deset.

Najgledanija momčad prvenstva je *Hajduk* (doma 11.786, u gostima 3.799), a najmanje gledan je *Inter* (doma 744, u gostima 1.381).

Nastavak prvenstva donijet će rasplet koje će tri momčadi, uz *Dinamo*, osigurati izlazak na europsku scenu i hoće li *Istra 1961* uspjeti stići *Inter* ili *Slaven* u nastojanju da izbjegne doigravanje za ostanak.

Prema viđenom u proljetnim kolima *Rijeka*, *Osijek* i *Hajduk* trebali bi biti sigurni u put na euro kvalifikacije, dok Istrani moraju brusiti formu za odlučujući susret s drugoplasiranom momčadi 2. HNL.

Pogled na tablicu i statistika govore u prilog tome.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Maćuhice - dan i noć s nama

Iz Ivković šora

Vaćanje...

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo opet nam niko malkoc zaladilo. Ove godine duše gornjak kugod lud, nikako već malo da odumine; kako se onom gori već ne pokvari ventilator? Veli moj Periša: »Ta ne zna da imamo rđave zube«. Nisam mogao da se ne nasmijem, kugod da kogod vodi brigu o našim zubima. Periša moj dobri, ta jal ti ne vidiš da niko ni o čoviku ne vodi brigu a kamoli o njegovim zubima? Sad ako si malkoc skrivio ovima odozgor, oma ti pošalju one što izvršavaju; keče te na sokak kugod krpenjaču i gotovo, a ti bi još da ti kogod opravlja zube. Nema više, borme, niko da se stara. Sad ako nemaš novaca, možeš lipo leć na srid sokaka i ne znam ti ja šta radit. Niko te ni pogledat neće, ležaćeš do mile volje a svit će te samo zaobalazit jal prikoracivat. »Šta vam je kog andraka kad ste taki stalno turobni, ko bog niste navaćali krvi na blagovist«, veli nam Joso obadvojci, a on sav veso kugod da su ga primili radit digod u Nemačku jal u Irsku. A moždar je i dobijo na lutriji, ko zna. Nedavno je jedan nepoznat, kažu iz naše varoši, dobio nike zdravo velike novce. Samo smo ga obodvojica pogledali onako ispod oka, on veso kugod da je dva dana peko rakiju kod Ivica Budinca, i to od zardelija a Ivica mu dao da košta koliko god oće. »Veso sam, čeljadi moja. Slušo sam visti jutros i vele ovi na vistima da će kad prođu ovi izbori što se sad najavljuje bit svi-ma oproštene sve reštancije, porezi i nike velike kamate ko ima kredita.« Eto, lipo sve ne možem sam sebi povirovar da ima ovaki čovik kod nas u Ivković šoru, pa još i u mojoj rodbini. Doduše, bilo nas svakaki, al nismo bili nikad ovaki smlaćeni. Dok sam ja zinut zjalio u njeg, Periša dovatilo niki sudoper, rozlinkav, sve se bojim da je od kaki zimski gaća oparan pa mu maše ispid nosa. »Šta si se latio mavanja?«, veli Joso već nerozan. A Periša će: »Ta, moram vidit oćeš li se zatrčat; ako se zatrčeš i ovako u svaku vist na radiju jal televiziji poviruješ borme ćemo te morat vodit doktoru, nema nam druge. Mora da se on priio kajgane s divenicom ove blagovisti, pa ga uvalo. Moraš se ti, moj komšo, čuvat. Mož te tresnit guta, pa ćeš vako šalabazat dok si živ. A ni ovako kad te uvati tvoje mudrovanje te baš ne možmo slušat«. E to je prililo čašu, znao sam. Josu usto ko oparen sa šamadle, ona se privrnila, a on kugod kaki kaplar užtogljeno izleti iz moje avlije. »E, sad ćeš zapantit kad ćemo ga čut. A vamo si ga prisiko. Nisam stigo ni visti izdivanit«, velim ja, a Periša će opet: »Ta baš bi volio vidit dokle će duvat. Prošli put je izvuko ravno dva i po dana a isto smo ga dobro opleli, a tek za te njegove visti me baš zdravo zavrabilo. Znaš već, svi su do sad ovi dvajst osam godina obećavali kule i varoši a na kraju ništa, ne beri brigu ni ovi neće bit bolji. Sve se to, moj Braniša, ocigrava kako su spolja naredi. Mali smo mi da odlučivamo svicku politiku, a brez svita ne možmo«, ustane i on starački lagano sa šamadle i ode na svoj salaš. Kazo sam samo »hm« i »zbogom«.

Bać Ivin štodir

Ne mož brez politike ni na groblju

piše: Ivan Andrašić

Vitrovi malo pristali, a ni jutra nisu više tako ladna. Bać Iva ispodmazivo biciglu, pa se krenijo vozat po selu. Priko zime se svaj ušvago, jedva dočekalo lipo vrime. Sapi, malo će se latit i poslova oko baščice, neće imat ko drugi ka njegova otide u Švapcku. Sirota, mora. Ope se tu za dva miseca zasluži više neg u njezne fabrike za cilu godinu. Niko jutro fruštukovali, on potli popijo bukaricu čaja o nikaki travuljina, pa latijo biciglu i krenijo se. Došo skroz do centra, ni trefijo živo čeljade. Ošo okolo prvim do Podoli, vidi, nema ni tamo nikoga. Okrenijo se nadesno, pa se odbiciglo skroz do štacije. Veli, vada će ko nait, jal čekat ajziban, jal izajt iz ajzibana. Sve mu jezik srbi, ka se krene biciglat, volji se malo i podivanit skim-god nusput. Ni tude ni imo sriće. Štacija zarezita, čilit i na čekaonice, čilit i na staje u koje prija boravili ni sa crvenima šepama. Samo u pendžeru nova cidulja, obnarodovano ka idu ajzibani. Vidi, ope ji manje neg lane. Okolo sve zarastito u korov i šibljak, nema to više ko ni okopat, ni pokositi, ni potkresat. Sve državno, a države ni briga za ništa. Snuždijo se, latijo biciglu i krenijo se natrag u centar. Nusput mu i groblje, pa veli ka je već tu, malo će obit i dadin grob. Išćupo par travčica i izmolijo očenaš, u tomu naišo i Mata, dite o jednoga što išo šnjim u škulu, a rano umro. Nazvo mu Boga, pa sto nuž njega i počo ništa šapćat i mrnđat. Vada i to tribo bit očenaš. Samo što bać Iva reko amen i prikrstijo se, pristo i Mata sa šapćanjem. Jedino se zaboravijo prikrstit. Gleda ga, flundre mu masne, a ni kika mu kada davno ni vidla sapuna. Košulja mu sva iskapana, po njoje se vidi šta je jijo u poslednji misec dana. Reklja i micika izgužvane. Iz njega ofanj udara, spolja i iznutri. Vazdan ga mož vidit isprid dućana, vazdan nakresanoga. Ni sad mu ne izgleda najtrizniji. »Bać Ivo, vaš dada bijo jako mudro čeljade. Još pri dvajs godina mi reko da se manem politike, a ja ko opcinit, samo po svojem«, najedamput će ko izasna Mata. Sića se bać Iva njegovoga politiziranja. Sto u jednu partiju o njevi, al izgleda baš u nu što se vrimenom i zagubila. Jedino naj što onda bijo prvi i dan danas živi na visoke noge, niko ne zna otkud. Mata bijo jako silan. Najedamput i mlađe i starije sto svitovat i gledat savisoka. Sto ji i učit ko su, šta su i čiji su. Okupijo oko sebe još taki. I baram dvaput namisec išo u varoš ko prvoga. Potkazivo mu svakoga ko ni tijo š njima. Dosta toga i naizmišljavo, najviše ružno-ga. Novaca imo, ve što okupijo, vazdan čaščavo. Paoršag zapušćo, što mu dada ostavijo u tal, poprodavo. Ni to dugo trajalo, partija propala, prvi za dram za se našo novu. Mata prvo osto brez novaca, a više ni išo ni u varoš. Propo i propijo se. Bać Iva se preznijo i turijo ruku u džep. Napipo pedesdinara, latijo ji i pružijo Mate. »Evo, dite, znam da ćeš iskat, al neka se ponižavat, neka samo brukat tvogega pokojnoga dadu«, veli mu bać Iva, lati biciglu i krene se doma. Mata samo zinijo i tupo gleda za njim.

NARODNE POSLOVICE

- Ako ne možeš pomoći, nemoj ni odmoći.
- Ako neće zlo od tebe, onda idi ti od njega.
- Blago onome tko zna da ne zna, a želi znati.
- Gdje je cvijet, tu je i med.

VICEVI, ŠALE...

Došao čovjek kod poslodavca, dogovorili se oko posla, pa upita:

- Kolika je plaća?
- Za sada 200 eura, ali kasnije može ići i do 1.000 eura.
- U redu, hvala, doći ću onda kasnije.

Pitaju anketari umirovljenika:

- Gospodine, jeste li za to da uđemo u Partnerstvo za mir?
- Ma baš me briga.
- A da uđemo u NATO?
- Ne zanima me.
- A podržavate li da uđemo u Europsku uniju?
- Ni to me ne zanima.
- Dobro, za što ste Vi uopće?
- Ja sam za to da imam takvu mirovinu da mogu ući u samoposlug.

Razgovaraju dva prijatelja i jedan se pohvali:

- Našao sam u oglasu polovan trosjed, kaže toliko je velik da može na njemu sjediti pet ljudi bez problema.
- I što je onda problem, što ga ne kupiš?
- Gdje da nađem pet ljudi bez problema?

DJEČJI BISERI

- Kad porastem, oženit ću se s mamom. Neku nepoznatu ženu ne želim.
- Meni ne treba sirup za kašalj, mogu kašljati i bez njega.
- U skupinu pernatih životinja spadaju sva živa bića s perjem: kokoši, patke, purice, ptice i Indijanci.

FOTO KUTAK

PETAK 5.4.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Riječ i život: S križem i pod križem
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:40 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Predsjednička igra, američki film
21:55 Pali anđeo, američki film
00:00 Dnevnik 3
00:35 Anđeo iz pakla, humoristična serija
00:55 Don Matteo
01:57 Vjetar u leđa
02:42 Dr. Oz
03:27 Špijun u divljini: Nestašnost, dokumentarna serija
04:20 Operacija zlatna groznica: Planinski prijekoji, dokumentarna serija
05:15 Dolina sunca, serija
06:00 Skica za portret
06:05 Imperij, telenovela

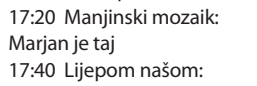
05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
10:02 Prvak Koen
10:30 Školski sat: Sve što ste oduvijek željeli znati o trčanju
11:05 Mačji planet: Turska angora, dokumentarna serija
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Ovisni o čišćenju
13:07 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga, dokumentarna serija
13:30 Unaprijed okrivljena, američki film
15:00 Operacija zlatna groznica: Planinski prijekoji, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik

16:40 Špijun u divljini: Nestašnost, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:01 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Inspektor Montalbano
22:00 Luther
22:55 Josephine Baker - Prva crnačka ikona, dokumentarni film
23:50 Zakon i red: UK
00:35 Unaprijed okrivljena, američki film
02:00 Noćni glazbeni program

SUBOTA 6.4.2019.

07:00 Klasika mundi
08:00 Buntovna kraljica, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Kali Sara - 10 godina, dokumentarni film
14:05 Zajedno u duhu
14:40 Prizma, multinacionalni magazin
15:30 Istrage prometnih nesreća
16:00 Zdrav život
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:14 Vrijeme
17:15 HAK - promet info
17:20 Manjinski mozaik: Marjan je taj
17:40 Lijepom našom: Mostovi kultura - Celje
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Zvijezde pjevaju
21:52 Dnevnik 3
22:35 Odvjetnik iz Lincolna, američki film
00:34 Blackthorne, španjolsko-francusko-bolivijsko-britanski film
02:14 Buntovna kraljica, američki film
03:44 Dolina sunca, serija
04:29 Sve će biti dobro, serija
05:14 Treći format
05:54 Skica za portret
05:59 Veterani mira
06:44 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
09:25 Jelenko, serija za djecu
09:55 Remek-djelo ili zlodjelo
10:50 Vrtlarica
11:20 Tajni svijet
12:15 Špica, riva, korzo
13:30 Auto Market
14:05 Inspektor Montalbano
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Žene, povjerljivo!
17:25 Pula: Košarka, Kup Ružica Meglaj Rimac - final four
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Ratnik, američki film
22:20 Preživljavanje u divljini
23:10 Vikinzi
00:00 Fargo
00:50 Klub 7
01:42 Noćni glazbeni program

NEDJELJA 7.4.2019.

07:50 Nismo mi anđeli, američki film
09:37 Biblija
09:47 Portret Crkve i mjesta
09:57 Platernica: Misa, prijenos
11:04 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:00 Mir i dobro
15:30 Nikad poslano pismo, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:14 Vrijeme
17:15 HAK - promet info
17:23 Les Petits Meurtres d'Agatha Christie - Mademoiselle Mac Ginty est morte, francuski film
18:59 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:44 Vrijeme
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'ko te šiša
20:40 Zaboravljena bitka Nuštar '91., dokumentarni film
21:40 Devedesete, dokumentarna serija
22:30 Dnevnik 3
23:10 Nismo mi anđeli, američki film
00:58 Nedjeljom u dva

01:53 Dolina sunca, serija
02:38 Sve će biti dobro, serija
03:23 Mir i dobro
03:48 Skica za portret
03:50 Bob Dylan: Nema puta kući, dokumentarni film
05:20 Devedesete, dokumentarna serija
06:05 Split: More

05:05 Remek-djelo ili zlodjelo
06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
08:30 Luka i prijatelji
09:00 Umorstva u Midsomeru
10:30 Zagonetni slučajevi dr. Blakea
11:30 Lidijina kuhinja
12:00 Vaterpolo finale LEN - Ždrijež, prijenos
12:55 Istarska rivijera, reportaža
13:05 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
14:10 Indeks
15:05 Zvijezde pjevaju
16:35 Preživljavanje u divljini
17:25 Samuel među oblacima, dokumentarni film
18:35 Magazin LP
19:00 Goran Karan - Glas s juga, KD Vatroslav Lisinski, 2018.
20:05 Za šaku dolara, njemačko-talijansko-španjolski film
21:45 Poldark
22:40 Graham Norton i gosti
23:30 Bob Dylan: Nema puta kući, dokumentarni film
01:00 Noćni glazbeni program

PONEDJELJAK 8.4.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Treća dob
11:35 Bonton:
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:44 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
20:05 Nesreća: Velika voda, dokumentarna serija
21:00 Snivaj, zlato moje - serija
21:49 Bajkovita Hrvatska: Paška čipka - grad Pag
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Don Matteo
01:10 Vjetar u leđa
01:55 Dr. Oz
02:40 Ja sam najbolji lberski jelen, dokumentarni film
03:30 Operacija zlatna groznica: Rijeke i jezera, dokumentarna serija
04:25 Dolina sunca, serija
05:10 Treća dob
05:35 Skica za portret
05:45 Imperij, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život: S križem i pod križem
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
10:02 Prvak Koen
10:30 Školski sat: Radionica/Igraonica
11:05 Indeks
11:35 McLeodove kćeri
12:30 Ovisni o čišćenju
13:15 Popuna
13:30 Burna seoska romanca, francuski film
15:00 Operacija zlatna groznica: Rijeke i jezera, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Ja sam najbolji lberski jelen, dokumentarni film
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Joe, američki film
23:00 Ray Donovan
23:50 Zakon i red: UK
00:35 Burna seoska romanca, francuski film
02:05 Noćni glazbeni program

UTORAK 9.4.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa

11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:32 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:44 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Živi svemir, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Don Matteo
01:15 Vjetar u leđa
02:00 Dr. Oz
02:45 Karneval pod morem
03:35 Operacija zlatna groznica: U potrazi za zlatom, dokumentarna serija
04:30 Dolina sunca, serija
05:15 Glas domovine
05:40 Imperij, telenovela

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
10:02 Lavlji brlog, serija
10:30 Školski sat: Međimurje
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Cesarica - HIT ožujka
12:28 Ovisni o čišćenju
13:18 Još burnija seoska romanca, francuski film
14:51 Cesarica - HIT ožujka
15:00 Operacija zlatna groznica: U potrazi za zlatom,

dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Karneval pod morem
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:00 Cesarica - HIT ožujka
19:03 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Dobra borba, serija
21:00 Pjesma koja ljubav znači, američki film
22:45 Ray Donovan
23:35 Zakon i red: UK
00:20 Još burnija seoska romanca, francuski film
01:50 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 10.4.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:42 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Kultura s nogu
20:36 Cronovatori: Zaštita i spašavanje, dokumentarna serija
21:06 Mijenjamo svijet: Prilazi novac - Krijumčarenje

migranata, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Andeo iz pakla, humoristična serija
23:50 Don Matteo
00:50 Vjetar u leđa
01:35 Dr. Oz
02:20 Mercantour - zajednički raj, dok. film
03:10 Divlji zapad: Pustinjska srca, dokumentarna serija
04:00 Dolina sunca, serija
04:45 Kultura s nogu
05:15 Eko zona
05:40 Imperij, telenovela

05:15 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
10:02 Lavlji brlog, serija za djecu
10:30 Školski sat: Graditelj i kopači
11:05 Luka i prijatelji
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Cesarica - HIT ožujka
12:30 Ovisni o čišćenju
13:15 Popuna
13:27 Otrovno nebo, kanadski film
15:00 Divlji zapad: Pustinjska srca, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Mercantour - zajednički raj, dok. film
17:32 Cesarica - HIT ožujka
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:03 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet, Liga prvaka - emisija

20:50 Nogomet, LP: Manchester UTD - Barcelona, prijenos utakmice
22:55 Nogomet, Liga prvaka - emisija + sažeci
23:40 Zakon i red: UK
00:25 Otrovno nebo, kanadski film
01:50 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 11.4.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Lazinski tišlar, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Dokumentarna serija - domaća
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:40 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Andeo iz pakla, humoristična serija
23:50 Don Matteo
00:55 Vjetar u leđa

01:40 Dr. Oz
02:25 Mladunčad u divljini, dokumentarni film
03:15 Divlji zapad: Visoki predjeli, dokumentarna serija
04:05 Dolina sunca, serija
04:50 Markovčani, emisija pučke i predajne kulture
05:20 Znanstveni krugovi
05:45 Imperij, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
10:02 Lavlji brlog, serija za djecu
10:30 Školski sat: Knjiga: Nemreš bit pametan
11:05 Pozitivno
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Cesarica - HIT ožujka
12:30 Ovisni o čišćenju
13:20 Dok ne budemo na sigurnom, američki film
14:51 Cesarica - HIT ožujka
15:00 Divlji zapad: Visoki predjeli, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Mladunčad u divljini, dokumentarni film
17:27 Cesarica - HIT ožujka
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:03 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Sedma kronika, hrvatski film
22:40 Ray Donovan
23:30 Zakon i red: UK
00:15 Dok ne budemo na sigurnom, američki film
01:45 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Zapisi s terena

Nedjeljna svaštara

Kada vam petak večer počne s poplavom u stanu, vrlo je vjerojatno da će planovi koje ste pravili za vikend pasti u vodu. Koliko metafora, ovaj izraz se kod nas mogao doslovno doživjeti jer je stan bio pun vode, i to ne samo kupaonica, odakle je voda nadolazila, nego onda i predsoblje i pola kuhinje. Kad smo pokupili vodu iz stana i otvorili vrata imali smo što vidjeti. Stepenice u hodniku su bile mokre, a voda je iz našeg prizemlja stigla do dvorišta. Plafon ispod nas je bio skroz vlažan i bilo je vrijeme da nemirnom petku uvečer upalimo alarm, a panika je mogla krenuti. Koga zvati u petak uvečer, pogotovo kad *marfi* radi pa nema ni jednog broja u telefonu. No, mali grad, svi se znaju, došli smo do majstora koji naravno ne može danas doći, stiže ujutro zorom ako smo voljni poraniti, ako ne, onda kad stigne jer je gužva. Naravno da smo orne, tko će i spavati, čuvat ćemo stan od vode.

Promjena plana

Od odlaska na Frušku goru, branja sremuša, sunčanja i beskrajnih dugih koračanja ovog vikenda ništa. Neće se stan sam po sebi srediti. Majstori bili, popili rakijicu, sredili stvar vakuum gumom, naplatili i otišli. Sasvim bezbolan kvar koji smo i sami pokušali otkloniti na isti način, ali izgleda da je do gume i vakuuma. Kako bilo, super smo prošli. U naredna tri sata i stan je bio doveden u besprekorni sjaj i napravljen je prostor za nova planiranja. Dugo vremena nismo bili kod kuće za vikend, pa je trebalo malo vremena za adaptiranje. Tržnica je morala ući na listu. Obožavam tržnice s proljeća, red salate, red luka i rotkvice i red narcisa. Subota je bila za takve aktivnosti i nitko nije patio zbog Fruške gore koja se neće dogoditi; valjda jer je svima laknulo što nećemo imati rušenja kupaonice i svih tih nemilih radnji u stanu.

Radna nedjelja

Da, vikend ima i nedjelju koja je mogla dobiti planinu i rijeku ali ne, mi težimo, i u tome uspijevamo, raditi preko interneta, biti slobodni, nemati fiksno radno vrijeme, moći ponijeti laptop i raditi gdje želimo. Kakva divota, pomislit ćete, ali se onda dogodi sunčana nedjelja, dan kao izmišljen za uživanje u prirodi, a u tvom rasporedu posao za uraditi ali ne i odgoditi. Baš tako, nedjelja je mirisala na zaslon računala i prijetila okrenuti leđa suncu. I onda se dogodilo nešto sasvim neočekivano.

Ne, nije se dogodilo da je posao nestao, ali je netko došao na genijalnu ideju da nakon istrčane nedjeljne dužine uz kanal pripreмимо ručak, stol i stolice za kampiranje, spakiramo psa i računa-

lo, obavezno deku i sunčane naočale i krenemo put tromede, jer ured je tamo gdje smo mi. Toliko je malo potrebno ako se usudite. Trebalo nam je čitavih sat vremena da sve pripreмимо i još 15 minuta da se odvezemo na lokaciju, a manje od toga instaliramo ured uz samu obalu. Posao je tekao po planu, pas trčao, neki odmarali, ptice cvrkutale, život tekao u svoj nedjeljnoj ljepoti. Da je život u prirodi dinamičan i da se društvo sprema i kada se zavučete u čošak pokazali su nam članovi subotičkog udruženja *Poželi želju*, kad smo ih uočili s druge strane obale u prepoznatljivim narančastim majicama. Bili su pri kraju njihove nedjeljne šetnje od 20 km duž kanalske obale.

Uz posao koji smo uspješno obavili uspjeli smo i osunčati se, ručati u prirodi, nadisati se svježeg zraka i pokazati da smo stvarno majstori za uživanje i da nas ništa ne može spriječiti drugovati s prirodom. Travanj nam donosi mnogo posla, a mi se nadamo da ćemo što manje zapisa imati iz ureda.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

MILENIJUM®
OSIGURANJE

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

PROLJEĆE u Monoštoru

Foto: Nada Sudarević